

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

6X.A
379
S.O.U.
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1942:58
JUSTITIEDEPARTEMENTET

PATENTUTREDNINGENS BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG TILL

LAG OM ÄNDRING I VISSA
DELAR AV FÖRORDNINGEN DEN
16 MAJ 1884 ANGÅENDE
PATENT

S T O C K H O L M

1 9 4 2

Statens offentliga utredningar 1942

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med förslag till plan för organisationsarbetet inom försvarsväsendet. Beckman. 733 s. Fö. (Till betänkandet höra *dels* en bilaga innehållande personalförteckningar m. m., avsedd endast för tjänstebruk, *dels* och ett hemligt bilag i tre delar.)
2. Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag. Marcus. 22 s. Fi.
3. Promemoria rörande bostadsförsörjningen. Av A. Johansson. Beckman. 77 s. S.
4. De yngre sjukhusläkarnas avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden. Beckman. 106 s. S.
5. Promemoria med förslag till utvidgad vanhåvds-lagstiftning. Marcus. 55 s. Jo.
6. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 1. Allmänna uppgifter angående den tekniskt-vetenskapliga forskningsverksamhetens nuvarande läge m. m. — Allmänna synpunkter rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningen. — Erforderliga åtgärder för den tekniskt-vetenskapliga forskningens främjande och statens medverkan därvid. Hæggeström. 195 s. H.
7. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 2. Förslag till åtgärder för främjande av den tekniskt-vetenskapliga forskningen på byggnadsområdet. Hæggeström. 76 s. H.
8. 1938 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare i statens tjänst. Marcus. 135 s. Fi.
9. 1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till folkskolans avlöningsreglemente m. m. Marcus. 191 s. Fi.
10. Betänkande med förslag till brandlag och brandstadga m. m. Norstedt. 164 s. K.
11. Betänkande med utredning och förslag angående betygssättningen i folkskolan. Hæggeström. 330 s. E.
12. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 3. Förslag till åtgärder för skogsproduktforskningens ordnande. Hæggeström. 124 s. H.
13. Betänkande och förslag angående förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Del 4. Järnvägsstyrelsen. Beckman. 83 s. K.
14. Promemoria angående hyresreglering. Norstedt. 54 s. Ju.
15. Betänkande med förslag till lag om vapenfria värnpliktiga. Beckman. 108 s. Fö.
16. Betänkande med förslag rörande den centrala förvaltningsverksamheten inom försvarsväsendet. Hæggeström. 360 s. Fö.
17. Betänkande med utredning och förslag angående barnmorskväsendet. Idun. 101 s. 1 karta. S.
18. Beskattningsorganisationssakkunnigas betänkande med förslag till ändrad organisation av kammarrätten. Marcus. 128 s. Fi.
19. Betänkande med utredning och förslag angående semester för husmödrar. Norstedt. 96 s. S.
20. Utredning angående värmeekostnaden i hyreshus. Idun. 187 s. S.
21. Betänkande med förslag till främjande av utskyllsbetalning genom erkända skatteförmedlingskassor. Marcus. 96 s. Fi.
22. Förslag till ny lag om behörighet att utöva läkar-konsten, m. m. Norstedt. 251 s. S.
23. Promemoria med förslag angående registreringen av landets företagare m. m. Marcus. 60 s. H.
24. Betänkande angående bilregistrering m. m. Hæggeström. 103 s. 12 bil. K.
25. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 2. Tiden juli 1940—juni 1941. Idun. 504 s. Fo.
26. 1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till avlöningsreglemente för de högre kommunala skolorna. Marcus. 96 s. Fi.
27. Stadsplaneutredningen 1942. 1. Förslag till åtgärder för snabbare handläggning av stadsplane- och tomtindelingsärenden m. m. Norstedt. 94 s. Ju.
28. Strafflagberedningens promemoria med förslag till lag om eftergift av åtal mot minderåriga m. m. Marcus. 56 s. Ju.
29. Socialvårdskommitténs betänkande. 4. Förslag till ändrad bidragsförsökslag m. m. Beckman. 82 s. S.
30. Betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser allmänna civilförvaltningen. Del 2. Byråchefs- och rådstjänster m. m. Norstedt. 184 s. Fi.
31. Betänkande med förslag till skärpt bestraffning av falskdeklaration m. m. Marcus. 99 s. Fi.
32. Betänkande med förslag angående hushållnings-sällskapens organisation och verksamhet m. m. Marcus. 477 s. Jo.
33. Betänkande med förslag rörande ändring av gällande bestämmelser i fråga om prästutbildningen. Av Y. Brilloth. Hæggeström. 177 s. E.
34. Kommunalskatteberedningen. Betänkande med förslag till omläggning av den kommunala beskattningen m. m. Del 1. Den kommunala beskattningen. Marcus. 654 s. Fi.
35. Kommunalskatteberedningen. Betänkande med förslag till omläggning av den kommunala beskattningen m. m. Del 2. Inkomstbeskattningen av skogsbruk. Marcus. 252 s. Fi.
36. Betänkande med förslag rörande statligt stöd åt svensk filmproduktion. Norstedt. 99 s. E.
37. Betänkande med förslag rörande åtgärder för främjande av sjöfolkets utskyllsbetalning. Postverkets tr. 79 s. Fi.
38. Betänkande angående jordbrukets byggnadskostnader. Norstedt. 146 s. 20 bil. S.
39. Betänkande med förslag till förordning om värdestegringskatt å fastighet. Norstedt. 227 s. Fi.
40. Betänkande med förslag angående innebörden av begreppet polismyndighet i olika författningar m. m. Marcus. 208 s. S.
41. Betänkande angående åtgärder till stöd för de renskötande lapparna m. m. Marcus. 171 s. Jo.
42. Förslag rörande tillämpningsföreskrifter till lagen med särskilda bestämmelser angående stats- och kommunalmyndigheterna och deras verksamhet vid krig eller krigstara m. m. Beckman. 65 s. S.
43. Betänkande med förslag rörande veterinärinrättningens i Skara framtida användning m. m. Marcus. 95 s. Jo.
44. Tillägg nr 1 till statliga cement- och betongbestämmelser av år 1934. Norstedt. 23 s. K.
45. Socialvårdskommitténs betänkande. 5. Statistisk undersökning angående barnhemmen. Beckman. 96 s. S.
46. Betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser allmänna civilförvaltningen. Del 3. Tjänstebestämmingar. Tjänsteförteckningens uppställning. Norstedt. 121 s. Fi.
47. Lagrådet utlämnade över lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m. m. Norstedt. 192 s. Ju.
48. Betänkande angående finansstatistikens effektivisering. Marcus. viij, 357 s. Fi.
49. Betänkande med förslag till ändrad organisation av beskattningsnämnderna och förstärkning av landskontorens arbetskraft m. m. Marcus. 355 s. Fi.
50. Betänkande med förslag rörande fri rättegång. Norstedt. 128 s. Ju.
51. Betänkande med förslag till samordning av polisradioväsendet i riket. Idun. 45 s. S.
52. Promemoria angående förutsättningarna för och verkningarna av en engångsskatt å förmögenhet i Sverige. Av E. Lindahl. Marcus. 82 s. Fi.
53. Betänkande med förslag till ordnande av statens isbrytningsverksamhet. Marcus. 343 s. 2 pl. H.
54. Utredning angående frågan om polisarnas rätt att bruka våld m. m. Norstedt. 72 s. Ju.
55. Betänkande med utredning och förslag angående förbättrad pensionering för sjöfolk. Marcus. 142 s. H.
56. Socialvårdskommitténs betänkande. 6. Utredning och förslag angående socialvårdens organisation m. m. Beckman. (2), iij, 223 s. 4 pl. S.
57. Betänkande angående inrättande av statens sakrevision. Marcus. 81 s. Fi.
58. Patentutredningens betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen den 16 maj 1884 angående patent. Norstedt. 80 s. Ju.

Ann. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ekleslastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1942: 58
JUSTITIEDEPARTEMENTET

PATENTUTREDNINGENS BETÄNKANDE
MED FÖRSLAG TILL
LAG OM ÄNDRING I VISSA
DELAR AV FÖRORDNINGEN DEN
16 MAJ 1884 ANGÅENDE
PATENT

STOCKHOLM 1942
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
424506

STATES OF NEW YORK
DEPARTMENT OF COMMERCE

PATENT FOR INVENTION

IN THE STATE OF NEW YORK

FOR THE INVENTION OF

DEAR AND FORTY-NINE

TO THE STATE OF NEW YORK

PATENT

FOR THE INVENTION OF

DEAR AND FORTY-NINE

1884

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. justitiedepartementet.

Genom beslut den 17 juni 1938 har Kungl. Maj:t bemyndigat chefen för justitiedepartementet *dels* att utse en person att verkställa utredning rörande ny patentlagstiftning samt högst fem personer att på kallelse av utredningsmannen deltaga i överläggningar med honom ävensom att förordna sekreterare att biträda vid utredningen, *dels ock* att utse en eller flera personer att från svensk sida deltaga i överläggningar, som i syfte att i väsentliga delar uppnå likformighet i patentlagstiftningens huvudgrunder kunde komma till stånd med delegerade från Danmark, Finland och Norge.

Med stöd av detta bemyndigande har departementschefen *dels* den 18 juni 1938 tillkallat dåvarande generaldirektören K. H. R. Hjertén att verkställa utredningen samt förordnat numera byråchefen Å. von Zweigbergk såsom sekreterare ävensom utsett Hjertén och von Zweigbergk att deltaga i de ovannämnda nordiska överläggningarna, *dels ock* den 11 september 1941 utsett civilingenjören N. Bergling, överingenjören H. Brahmer, civilingenjören G. Dahl, direktören K. E. Eriksson och direktören A. Hasselrot att på kallelse av utredningsmannen deltaga i överläggningar i frågor, som röra utredningen.

För utredningen har antagits benämningen 1938 års patentutredning.

Patentutredningens hittillsvarande arbete har till avsevärd del kommit att gälla förberedande av särskild lagstiftning på patenträttens område, varom önskemål framkommit på grund av de speciella förhållanden, som sammanhånga med rådande krigstillstånd. I denna del har patentutredningen avgivit *dels* den 19 april 1940 ett betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående patent vid krig eller krigsfara m. m., *dels ock* den 9 december 1941 ett betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för rikets försvar m. m., vilka betänkanden föranlett lagstiftning i dessa ämnen.

Patentutredningens arbete i syfte att ernå revision av den allmänna patentlagstiftningen bedrevs till en början väsentligen i anslutning till det vid utredningens igångsättande planerade nordiska samarbetet. Sammanlagt tre

nordiska överläggningar ha hittills hållits, men samarbetet har avsevärt försenats och försvarats på grund av tidsförhållandena, och det är ovissat när det skall kunna slutföras.

I detta läge har patentutredningen ansett sig böra eftersträva att tillvidare få till stånd partiella ändringar i gällande svenska patentlagstiftning. Arbetet härmed har pågått tidvis under åren 1941 och 1942, och under innevarande år har samråd i ämnet vid olika tillfällen ägt rum med de ovan nämnda personer, vilka utsetts att på kallelse av utredningsmannen deltaga i överläggningar med denne.

Såsom resultat av arbetet med nu berörda spörsmål får 1938 års patentutredning härmed vördsamt överlämna förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen den 16 maj 1884 angående patent samt motivering till lagförslaget.

De nyssnämnda personer med vilka samråd ägt rum — i betänkandet kallade patentutredningens sakkunniga — ha erhållit tillfälle att yttra sig om samtliga i lagförslaget upptagna spörsmål.

Av betänkandet framgår, att vid genomförande av lagförslaget torde krävas vissa bestämmelser av administrativ natur. Det lär emellertid icke ankomma på patentutredningen att utarbeta förslag till sådana bestämmelser.

Stockholm den 30 december 1942.

H. HJERTÉN.

Åke v. Zweigbergk.

Förslag

till

lag om ändring i vissa delar av förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent.

Härigenom förordnas, *dels* att 1, 4, 7, 8, 11 och 19—23 §§ förordningen den 16 maj 1884 angående patent¹ skola erhålla den ändrade lydelse nedan angives, *dels ock* att i nämnda förordning skola införas följande paragrafer, nämligen 23 a och 23 b §§, av nedan angivna lydelse.

1 §.

Patent meddelas å nya uppfinningar, som kunna utnyttjas i näringsverksamhet. Patent meddelas å alster och förfaranden.

Till patents erhållande vare endast uppfinnare, svensk eller främmande, eller uppfinnares rättsinnehavare berättigad.

4 §.

1 mom. Den, som vill erhålla patent, skall till patentmyndigheten ingiva eller i betalt brev insända skriftlig ansökan samt därvid foga beskrivning i *tre* exemplar över uppfinningen och de ritningar, som erfordras för att tydliggöra beskrivningen, jämväl i *tre* exemplar, ävensom, där sådant behöves, modeller, varuprov och dylikt.

Ansökningen skall innehålla uppgift om sökandens namn, yrke och post-adress samt uppfinningens benämning.

Beskrivningen skall vara så tydlig och fullständig, att sakkunnig person bör kunna med ledning därav utöva uppfinningen.

Beskrivningen skall avslutas med patentanspråk, innehållande bestämd uppgift om vad som sökes patentskyddat. Vid bedömning av patentskyddets omfång är patentanspråk i första hand avgörande.

Är sökanden ej boende inom riket, foga han vid ansökningen jämväl fullmakt för ett inom riket bosatt ombud att i allt vad patentet angår för honom svara.

Sökes patent å flera uppfinningar, varde särskilda ansökningshandlingar för vardera ingivna.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 4 § 1920:162, beträffande 7 och 11 §§ 1934:60, beträffande 8 § 1939:90 samt beträffande 19—23 §§ 1902:45.

2 mom. Uppgiver sökanden annan såsom uppfinnare, skall sökanden företa handling, som visar, att han är dennes rättsinnehavare.

3 mom. Därjämte åligge sökanden att bifoga en avgift (ansökningsavgift) av femtio kronor.

7 §.

Äro ansökningshandlingarna fullständiga och har anledning ej förekommit att, efter ty i 6 § sägs, avslå ansökningen, låte patentmyndigheten, efter underrättelse därom till sökanden på sätt i 5 § sägs, i allmänna tidningarna införa kungörelse om ansökningen med uppgift å dess huvudsakliga innehåll.

Sedan sådan kungörelse utfärdats, skola samtliga till ansökningsakten hörande handlingar hållas tillgängliga hos patentmyndigheten för en var, som önskar därav taga kännedom, i den mån ej patentmyndigheten beträffande viss handling med hänsyn till föreliggande särskilda skäl annorlunda förordnar.

Även om dylik kungörelse icke utfärdats, skola de till ansökningsakten hörande handlingarna med i nästföregående stycke angivet undantag vara tillgängliga för den, som av sökanden särskilt underrättats om ansökningen och dess innehåll.

Under två månader efter kungörandet stånde en var, som äger föra talan i rättegång, öppet att till patentmyndigheten ingiva eller i betalt brev insända skriftlig invändning mot patentansökningen. *Invändning, som framställes annorledes än nu är sagt, anses icke vara gjord i behörig ordning. Mot beslut, varigenom invändning förklarats icke vara gjord i behörig ordning, må talan ej föras.*

Före utgången av den i fjärde stycket nämnda tid skall sökanden till patentmyndigheten inbetala en avgift (utfärdningsavgift) av femtio kronor ävensom till stämpel å patentbrevet tio kronor. Dock må dessa avgifter, den förra förhöjd med tjugufem kronor, erläggas inom två månader därefter. Fullgöres icke vad sålunda föreskrivits och har ej befrielse från avgiftsskyldigheten erhållits i enlighet med vad nedan sägs, skall ansökningen såsom återtagen avföras. I händelse patent ej varder meddelat, återbetalas vad i utfärdnings- och stämpelavgifter må hava erlagts.

Sökes patent av uppfinnaren och är dennes ekonomiska ställning sådan, att han icke utan stor olägenhet kan erlægga utfärdnings- och stämpelavgifterna, må patentmyndigheten, därest framställning härom inkommer inom två månader från kungörandet, meddela honom befrielse från skyldigheten härtill. Sådan framställning skall avgöras inom en månad från det den inkommit, och underrättelse om beslutet skall utan dröjsmål lämnas sökanden på sätt i 5 § sägs.

Sedan tiden för framställande av invändning tilländagått samt de stadgade avgifterna erlagts eller den medgivna längsta tiden härför utgått eller befrielse från avgiftsskyldigheten erhållits, företage patentmyndigheten ärendet till avgörande.

Möter ej hinder mot bifall till ansökningen, varde, under förbehåll av den i 18 § omförmälda klanderrätt, patent meddelat. *Då lagakraftägande beslut härom föreligger, skall genom patentmyndighetens försorg rörande patentet anteckning göras i ett för sådant ändamål upprättat register och kungörelse införas i allmänna tidningarna samt beskrivningen jämte erforderliga bilagor i huvudsakliga delar på lämpligt sätt genom tryck offentliggöras, varjämte patentbrev skall utfärdas.*

8 §.

Då genom beslut av patentmyndigheten, vilket ej givits å patentmyndighetens besväravdelning, patentansökning förklarats förfallen eller blivit avslagen *eller trots framställd invändning bifallits*, skall underrättelse om beslutet med skälen därför på sätt i 5 § sägs delgivas sökanden *ävensom invändare, där sådan finnes.*

Är sökanden missnöjd med beslutet, äge han att vid talans förlust inom två månader från beslutets dag hos patentmyndighetens besväravdelning anföra besvär. Vid besvären foge sökanden en avgift (besväravgift) av sjuttiofem kronor, vid äventyr, om avgiften icke erlagts före nämnda tids utgång, att besvären icke upptagas till prövning.

Den, som i behörig ordning gjort invändning, äge, där beslutet gått honom emot, inom tid och under motsvarande villkor i övrigt, som i föregående stycke angivas, påkalla besväravdelningens prövning av ansökningen.

Patentmyndighetens besväravdelning skall bestå av patentmyndighetens chef såsom ordförande samt minst tre av Konungen utsedda tekniskt kunniga ledamöter; i handläggning och avgörande av ärende, vars beskaffenhet sådant påfordrar, skall deltaga en av Konungen inom patentmyndigheten därtill förordnad rättskunnig ledamot. Besväravdelningen är beslutför, när förutom patentmyndighetens chef och i förekommande fall den rättskunnige ledamoten minst två av de övriga ledamöterna äro tillstädes. Såsom besväravdelningens beslut gälle den mening, varom flertalet förenar sig, eller vid lika röstetal den mening, som biträdades av ordföranden. Besväravdelningen äge att till utredning i ärende, som ankommer på dess prövning, låta vid allmän domstol höra vittnen. Närmare bestämmelser om besväravdelningens verksamhet meddelar Konungen.

Angående underrättelse om *besväravdelningens slutliga beslut rörande patentansökning* gälle vad i första stycket sägs.

Över sådant beslut äge sökanden, om *detsamma gått honom emot*, att vid talans förlust inom två månader från beslutets dag hos Konungen anföra besvär. *Till Konungen ingivna handlingar i sådant ärende skola, därest ansökningen kungjorts enligt 7 § första stycket, vara tillgängliga för en var, som önskar därav taga kännedom.*

Om kungjord patentansökning blivit genom beslut, som vunnit laga kraft, avgjord utan att patent meddelats, skall genom patentmyndighetens försorg härom införas kungörelse i allmänna tidningarna.

11 §.

Förutom de avgifter, som omförmälas i 4 och 7 §§, skall för meddelat patent, som icke är tilläggspatent, till patentmyndigheten för varje patentår från och med det andra erläggas en årsavgift, utgörande för vart och ett av det andra och tredje året tio kronor, av det fjärde och femte året trettio kronor, av det sjätte och sjunde året sextio kronor, av det åttonde och nionde året etthundra kronor, av det tionde och elfte året etthundrafemtio kronor, av det tolfte och trettonde året tvåhundra kronor, av det fjortonde och femtonde året tvåhundrafemtio kronor samt av det sextonde och sjuttonde året trehundra kronor.

Avgiften, som må i betalt brev insändas, skall för varje patentår erläggas före det årets början. *Såvitt gäller patentår, som börjat innan lagkraftägande beslut om patents meddelande föreligger, skall avgift erläggas före ingången av det patentår, som börjar näst därefter.*

Innehaves patent av uppfinnaren och är dennes ekonomiska ställning sådan, att han icke utan stor olägenhet kan fullgöra vad honom sålunda åligger, må patentmyndigheten, därest framställning härom inkommer inom tid, varom i nästföregående stycke sägs, medgiva honom uppskov med erläggande av årsavgift högst intill ingången av det patentår, som börjar näst efter två år från det patentet blivit genom lagkraftägande beslut meddelat. Sådan framställning skall avgöras inom en månad från det den inkommit, och under rättelse om beslutet skall utan dröjsmål lämnas sökanden på sätt i 5 § sägs.

Årsavgift må, förhöjd med en femtedel, erläggas inom de tre första månaderna efter utgången av den tid, inom vilken avgiften enligt vad ovan sagts skall gäldas, och, förhöjd med ytterligare en femtedel, dock minst tjugufem kronor, inom därpå följande tid av tre månader.

Fullgöres ej inbetalning av den förhöjda avgiften inom sistnämnda tid, vare det erhållna patentet förfallet från och med ingången av det första patentår, för vilket stadgad avgift ej erlagts.

Patenthavare vare ej pliktig att utöver nämnda avgifter vidkännas kostnad för kungörelser om patentet eller för beskrivningens offentliggörande.

19 §.

(Denna paragraf har helt ny lydelse, jfr 22 och 23 §§ i nuvarande patentförfordning.)

1 mom. Till patentinfrång gör sig den skyldig, som utom i de fall, då det enligt denna förfordning är särskilt medgivet, utan patenthavarens lov inom riket yrkesmässigt utnyttjar patenterad uppfinning genom att använda patentskyddat förfarande eller tillverka, införa, använda, saluhålla, överlåta eller upplåta patentskyddat alster eller alster, som framställts enligt patentskyddat förfarande.

Såsom patentinfrång anses även när någon sålunda utnyttjar uppfinning, som senare skyddas genom patent, därest utnyttjandet sker

a) sedan ansökning om patent därå kungjorts enligt 7 § första stycket, eller

b) före sådant kungörande men sedan han av sökanden särskilt under rättats om att dylik ansökning föreligger och om dess innehåll eller eljest erhållit vetskap därom.

2 mom. Den, som begått patentintrång, må av domstol, i den mån ej medgivande lämnas enligt 7 mom. eller 20 §, förbjudas att fortsätta eller upprepa ifrågavarande handling samt vare, om domstolen anser skäl därtill föreligga, pliktig att intill beloppet av den vinst, som för honom uppstått genom intrånget, utgiva ersättning för uppkommen skada.

Har intrång, varom i 1 mom. första stycket eller andra stycket a) sägs, begåtts uppsåtligen eller av oaktsamhet, vare den skyldige dock pliktig att utgiva ersättning för all uppkommen skada. Föreligger endast ringa oaktsamhet, må domstolen jämka ersättningen efter ty skäligt prövas.

Genom patentintrång skall, om annat ej visas, anses hava uppkommit skada, motsvarande skälig avgift för sådant utnyttjande av uppfinningen.

Avser patent visst förfarande att tillverka ett vid ansökningens ingivande nytt ämne, skall sådant ämne, därest annat icke visas, vid talan enligt detta moment anses hava tillverkats enligt nämnda förfarande.

Talan om ersättning skall väckas inom tre år från det patenthavaren fått vetskap om intrånget och den för detta ansvarige och senast inom fem år från det intrånget begicks, dock att tiden för väckande av sådan talan icke i något fall utgår tidigare än ett år efter det att patent blivit genom laga-kraftägande beslut meddelat. Väckes ej talan inom nu stadgad tid, vare rätten till ersättning förlorad.

3 mom. Den, som uppsåtligen begår patentintrång, varom i 1 mom. första stycket förmåles, straffes med dagsböter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårade, med fängelse.

4 mom. Vid bifall till talan i anledning av patentintrång skall domstolen på yrkande av käranden förordna, att alster, som omfattats av denna talan och över vilka svaranden fortfarande äger förfoga, skola mot ersättning för värdet övertagas av käranden.

På yrkande av käranden skall domstolen, om skäl därtill anses föreligga, jämväl kunna förordna, att med apparater, redskap och andra anordningar, vilka uteslutande äro användbara för patentintrånget, skall så förfaras, att missbruk därmed ej kan ske.

Vad ovan i detta moment är stadgat skall ej äga tillämpning, i den mån medgivande enligt 20 § lämnas.

5 mom. Ej må annan än patenthavaren föra talan i anledning av patentintrång. Sådan talan må icke väckas, förrän patent meddelats genom laga-kraftägande beslut.

6 mom. Vill den, mot vilken talan föres i anledning av patentintrång, göra gällande, att patentet bör anses ogillt, skall domstolen, om ej särskilda skäl däremot äro, förelägga honom att inom viss tid väcka talan härom mot patenthavaren. Finnes sådan talan lagligen grundad, vare den för intrång tilltalade fri från påföljd.

7 mom. Om vid bifall till talan i anledning av patentintrång stadgandet i

4 mom. första stycket ej vinner tillämpning, äge domstolen, om skäl därtill anses föreligga, på yrkande av svaranden förordna, att denne, efter erläggande av ersättning enligt 2 mom. och i förekommande fall viss ersättning därutöver, må utan hinder av patentet under hela eller en del av den återstående skyddstiden förfoga över alster, som avses i förstnämnda stadgande.

20 §.

(Denna paragraf har helt ny lydelse.)

På talan mot patenthavaren av den, som här i riket börjat utnyttja uppfin- ning utan att äga och ej heller skäligen må anses hava kunnat förskaffa sig kännedom om huruvida patentskydd därå blivit beviljat eller sökt, må domstol, om synnerliga skäl därtill anses föreligga, medgiva honom att mot skälig ersättning till patenthavaren utan hinder av patentet under hela eller en del av den återstående skyddstiden fortsätta det utnyttjande, som ägt rum under ovan angivna förhållanden, med bibehållande av dettas allmänna art.

21 §.

(Denna paragraf har helt ny lydelse.)

Föreligger ovisshet, huruvida utnyttjande, som någon igångsatt eller avser att igångsätta, är skyddat enligt annans meddelade och fortfarande bestående patent, må den förstnämnde vid domstol föra talan mot patenthavaren om fastställelse av att så icke är förhållandet.

22 §.

(Denna paragraf har helt ny lydelse.)

Den, som å vara eller dess emballage eller annorledes lämnar meddelande, som lätt kan framkalla den uppfattningen, att visst patentskydd åtnjutes eller är sökt här i riket, vare skyldig att på anfordran lämna en var, som kan anses hava ett berättigat intresse att erhålla kännedom därom, fullständig upplysning om nummer å patent eller patentansökning, varpå meddelandet grundas, med angivande av ansökningens innehåll, därest meddelandet avser ansökning, vars akt icke är tillgänglig för allmänheten. Lämnas ej sådan upplysning inom skälig tid efter anfordran, vare den skyldige pliktig att ersätta skada, som kan anses vållad av därigenom uppkommen ovisshet.

Är meddelande eller upplysning, varom i första stycket sägs, av sådan beskaffenhet, att därav lätt kan framkallas oriktig uppfattning om förefintligheten av eller utsikterna för visst patentskydd här i riket, vare den, som uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnat meddelandet eller upplysningen, skyldig att ersätta uppkommen skada. Har han handlat uppsåtligen, straffes därjämte med dagsböter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårade, med fängelse i högst sex månader, så framt ej strängare straff inträder enligt annat lagrum.

23 §.

(Denna paragraf har helt ny lydelse.)

Den, som enligt 7 § tredje stycket eller 22 § erhåller vetskap om patentansökning, vilken enligt denna förordning ej är tillgänglig för allmänheten, må ej i oträngt mål yppa något därom. Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet häremot, vare han skyldig att ersätta uppkommen skada.

23 a §.

(Denna paragraf är ny.)

Böter, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

23 b §.

(Denna paragraf är ny; jfr 19—21 §§ i nuvarande patentförordning.)

1 mom. Rätt domstol i mål, varom i denna förordning sägs, vare Stockholms rådhusrätt.

När rådhusrätten handlägger sådant mål, skola, utom domfört antal av rättens ledamöter, tre i tekniska förhållanden kunniga personer hava säte och stämma i rätten.

Konungen utser för en tid av tre år *dels* två sådana ledamöter att tjänstgöra i alla förekommande dylika mål samt för var och en av dem två suppleanter, *dels ock* minst åtta personer, av vilka rätten för varje förekommande mål med hänsyn till önskvärd teknisk sakkunskap och övriga föreliggande förhållanden förordnar en att tjänstgöra. Uppkommer under den angivna tiden behov av ny ledamot eller suppleant, har rätten att göra anmälan här- om, och Konungen utser då sådan för den återstående tiden.

Föres talan endast enligt 22 eller 23 §, äge rätten förordna, att särskilda ledamöter icke skola deltaga i handläggningen.

De särskilda ledamöterna åtnjuta ersättning av statsmedel efter grunder, som Konungen bestämmer.

2 mom. Dom eller utslag i mål enligt 15—21 §§ skall genom domstolens försorg insändas till patentmyndigheten.

Denna lag träder i kraft den, med undantag dock i de hänseenden, varom nedan förmäles:

Nuvarande lydelse av 4 § 1 mom. första stycket skall tillämpas i fråga om patentansökning, som inkommit till patentmyndigheten före lagens ikraftträdande.

I stället för de nya bestämmelserna i 7 § andra och fjärde styckena samt 8 § sjätte stycket skall vad nu i motsvarande hänseenden är stadgat äga tillämpning, såvitt fråga är om patentansökning, som kungjorts före lagens ikraftträdande. Bestämmelsen i 7 § tredje stycket skall icke äga tillämpning, så framt underrättelse, varom där förmäles, lämnats innan lagen trätt i kraft.

8 § tredje stycket skall icke äga tillämpning å patentansökning, som i enlighet med nu gällande bestämmelser underställts prövning av patentmyndighetens besvärsavdelning, och 8 § sjunde stycket skall icke gälla patentansökning, som före lagens ikraftträdande avgjorts genom lagakraftäggande beslut.

I stället för bestämmelserna i 11 § femte stycket skall vad nu i motsvarande hänseende gäller äga tillämpning i fråga om patent, som förfallit före lagens ikraftträdande.

Såvitt angår utnyttjande av uppfinning, vilket ägt rum före lagens ikraftträdande, skall i stället för bestämmelserna i 19 § 1—4 mom. gälla vad nu är stadgat om patentintrång.

Stadgandena i 22 och 23 §§ skola icke äga tillämpning, när gärning, varom där förmäles, begåtts före lagens ikraftträdande.

Å patentmål, som anhängiggjorts före lagens ikraftträdande, skola 19 § 7 mom. och 20 § icke äga tillämpning och i stället för bestämmelserna i 19 § 6 mom. och 23 b § gälla vad i motsvarande hänseenden nu är stadgat.

Inledning.

1938 års patentutredning har till uppgift att verkställa utredning rörande ny patentlagstiftning. Enligt de vid patentutredningens tillkomst av Kungl. Maj:t lämnade direktiven skulle emellertid i samband härmed gemensamma överläggningar mellan representanter för Sverige, Danmark, Finland och Norge upptagas. Därvid skulle man söka att i väsentliga delar uppnå likformighet i patentlagstiftningens huvudgrunder dessa länder emellan. Sådana överläggningar ha hållits i Stockholm under tiden 28 november—5 december 1938, i Köpenhamn under tiden 15—23 mars 1939 och i Helsingfors under tiden 4—13 februari 1941. Vid överläggningen i Helsingfors, som på grund av krigsförhållandena och därmed sammanhängande omständigheter kunde hållas först vid en betydligt senare tidpunkt än ursprungligen var avsett, voro emellertid ej representanter för Norge närvarande.

Under de hittillsvarande överläggningarna har man icke hunnit genomgå samtliga de spörsmål, beträffande vilka sådant samarbete planerats, och vid överläggningen i Helsingfors framfördes önskemål om att samarbetet måtte fullföljas med åtminstone en fjärde överläggning. Å andra sidan har man vid de redan hållna överläggningarna behandlat ett stort antal viktiga patentlagstiftningsfrågor och i ej så få fall också nått fram till helt eller delvis överensstämmande preliminära utkast till lagtext. Av frågor, som varit föremål för sådan behandling, må särskilt nämnas de allmänna patenterbarhetsfordringarna, undantagen från patenterbarhet, de särskilda nyhetsbestämmelserna, kollision mellan patentansökningar, reglerna om vem som har rätt att erhålla patent å uppfinning, särskilt när det gäller arbetstagare i annans tjänst, patentspråks betydelse, patents verkan, däribland frågan om utsträckt skydd för metodpatent, stadgandena om patentintrång, om föranvändarrätt, om avstående från patent, om förverkande av patent och om återupprättande av patent, talan om patents ogiltighet och om överförande av patent, som meddelats åt oberättigad, samt reglerna om domstol i patentmål.

Under rådande förhållanden måste det anses ovisst, huruvida och i så fall när samarbetet på patentlagstiftningens område mellan de fyra nordiska länderna skall kunna slutföras på avsett sätt. Frågan blir då, hur denna ovisshet bör påverka strävandena att få till stånd ny patentlagstiftning i Sverige.

Patentträtten i vårt land regleras huvudsakligen genom förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent. Det är sålunda snart 60 år, sedan denna förordning tillkom. Åtskilliga, delvis ganska väsentliga, ändringar i densam-

ma ha visserligen genomförts vid olika tillfällen, men de gällande bestämmelserna måste dock sägas vara i många stycken ofullständiga eller eljest mindre tillfredsställande. En revision av patentlagstiftningen har därför sedan länge varit ifrågasatt. Särskilt kan erinras, att det föreligger ett till Kungl. Maj:t av den s. k. patentlagstiftningskommittén den 13 juni 1919 avgivet betänkande med förslag till lag om patent m. m. Vid tillkomsten av det nu pågående utredningsarbetet uttalade föredragande departementschefen, att man borde söka komma till slutligt resultat inom en nära framtid. Patentutredningens arbete har emellertid redan blivit åtskilligt försenat. Främst beror detta på de redan berörda svårigheterna för det nordiska samarbetet. Därtill kommer, att utredningen haft att förbereda viss genom krigsförhållandena påkallad speciallagstiftning, nämligen lagen den 1 november 1940 (nr 924) med särskilda bestämmelser angående patent vid krig eller krigsfara m. m. samt lagen den 30 juni 1942 (nr 550) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för rikets försvar eller folkförsörjningen m. m., ävensom att utredningens arbete tidvis fått inskränkas även av andra skäl än de nu nämnda.

I betraktande av det nu anförda synes det vara beklagligt, om icke alls någon revision av patentlagstiftningen skulle komma till stånd, förrän det nordiska samarbetet kunnat slutföras. Från intressentkretsar har framhållits, att vissa brister i den nuvarande lagstiftningen välla betydande olägenheter.

Starka skäl torde å andra sidan tala mot att redan nu söka åstadkomma en fullständig revision av patentlagstiftningen, under uttalande av att man vore beredd att senare ändra den nya lagstiftningen i de delar, där sådant kunde påkallas av vad som förekomme vid det senare nordiska samarbetet. Denna väg har man visserligen gått i Finland, där innevarande år för riksdagen framlagts proposition (nr 53) med förslag till ny lag om patent. Det är emellertid att märka, att det var den omständigheten att i Finland år 1937 framlagts ett på officiellt uppdrag utarbetat förslag till ny patentlag som närmast gav uppslaget till det nordiska samarbetets igångsättande. Från finsk sida angav man redan på ett tidigt stadium av samarbetet, att man — i visst samband med den aktuella frågan om den finska patentmyndighetens omorganisation — hade för avsikt att genomföra den nya patentlagstiftningen, sedan ett antal viktigare spörsmål blivit genomgångna vid de gemensamma överläggningarna, men att man dock hade intresse för att sedermera deltaga i överläggningar om andra patentlagstiftningsfrågor. Det finska ståndpunkts-tagandet är alltså föranlett av särskilda förhållanden. För Sveriges vidkommande synes samarbetets slutförande helst böra avvaktas, innan man skrider till en fullständig revision av patentlagstiftningen. Det må i detta sammanhang erinras, att detta samarbete igångsatts på svensk inbjudan.

I den föreliggande situationen har patentutredningen ansett det lämpligaste vara att nu taga upp vissa patentlagstiftningsfrågor till särskild behandling och beträffande dem framlägga ett särskilt lagförslag. I och för sig kunde man tänka sig att i ett sådant lagförslag taga med rätt många spörsmål, där ändring i vad som nu gäller kan anses önskvärd. Det har dock ansetts mest

praktiskt att begränsa sig till ett mindre antal frågor. Det bör härvid gälla spörsmål, där *dels* önskemål om snar lagändring på senaste tiden särskilt framträtt, *dels* antingen en grundlig behandling redan skett vid de nordiska överläggningarna eller också nordisk enhetlighet icke är av större betydelse, *dels* ock partiella lagändringar anses kunna ske utan att man behöver avsevärt rubba gällande patentlagstiftning i övrigt. Det är vidare givetvis ett önskemål, att åtminstone mer omfattande ändringar, som nu genomföras, skola kunna i stort sett utan ändring infogas i en kommande helt ny patentlag.

De angivna riktlinjerna ha följts under det arbete inom patentutredningen, som lett till det nu framlagda förslaget till lag om ändring i vissa delar av förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent. Den från början uppgjorda arbetsplanen har dock efter hand ganska väsentligt utvidgats för att tillgodose under arbetets gång från olika håll framförda önskemål.

Översikt över de föreslagna ändringarna i patentförordningen.

Den olägenhet med gällande patenträttsliga bestämmelser, som under senaste åren mest påtalats, torde vara, att utnyttjande av uppfinning, varå patent sökts men ännu ej beviljats, icke kan medföra någon påföljd. Även i övrigt har man påkallat utvidgning av det nuvarande skyddet mot patentintrång. Vidare har riktats kritik mot gällande bestämmelser om rättegång i patentmål. Med patentutredningens förslag avses främst att i dessa hänseenden åvägbringa rättelse. I visst samband härmed och bl. a. för att förebygga, att det starkare skyddet mot intrång vållar olägenheter, föreslås olika åtgärder, såsom möjlighet att i vissa fall erhålla rätt att fortsätta utnyttjande som innebär intrång, rätt att föra fastställsetalan om att intrång ej föreligger, regler mot ofullständiga och oriktiga meddelanden om patentskydd samt minskat hemlighållande av handlingar i patentansökningsärenden. Ytterligare tillmötesgår patentutredningens förslag framkomna önskemål om viss mildring av de allmänna patenterbarhetsförordningarna samt om ett understrykande av patentanspråks betydelse för patentskyddet. Av andra bestämmelser, som ingå i förslaget, må nämnas förändringar i förfarandet i sådana ärenden, där invändning framställts mot patentansökning, samt lättnader i fråga om patentavgifter för mindre bemedlade uppfinnare. Om de föreslagna ändringarna må vidare här, innan patentutredningen ingår på en närmare motivering för desamma, i korthet nämnas följande.

1) *De allmänna patenterbarhetsförordningarna.* Enligt patentutredningens förslag (1 § första stycket) meddelas patent å nya uppfinningar, som kunna utnyttjas i näringsverksamhet. Gällande patentförordning innehåller, att patent meddelas å nya uppfinningar av industriella alster eller av särskilda sätt för sådana alsters tillverkning. Den nuvarande uppdelningen i produkt-

och metodpatent bibehålles enligt förslaget genom särskild bestämmelse om att patent meddelas å alster och förfaranden. Skillnaden mellan förslaget och vad som nu gäller ligger däri, att enligt förslaget icke fordras, att en uppfinning kan sägas vara av industriell natur utan endast att den kan utnyttjas i näringsverksamhet, och vidare däri, att ett förfarande skall kunna patentskyddas även om det icke gäller ett sätt att tillverka alster. I båda dessa hänseenden har man dock redan i svensk praxis gått mycket långt.

2) *Patentanspråk*. Patentförordningen innehåller icke för närvarande någon direkt bestämmelse om patentanspråk, utan det är endast i 4 § 1 mom. uttalat, att i beskrivningen över uppfinningen skall bestämt angivas vad sökanden anser vara det nya i uppfinningen; jämför emellertid innehållet i kungörelsen den 31 december 1895, varom mera i det följande. Enligt förslaget skola i nyssnämnda moment, sålunda i själva patentförordningen, inflyta särskilda bestämmelser om att beskrivningen skall avslutas med patentanspråk, innehållande bestämd uppgift om vad som sökes patentskyddat, och om att patentanspråk skall vara i första hand avgörande vid bedömning av patentskyddets omfång. Genom dessa bestämmelser skulle fastslås den centrala plats, som patentanspråken redan nu i allmänhet anses äga vid patentansökningars behandling och för fastställande av patentskyddets omfattning. Genom den valda formuleringen har man samtidigt antytt, att vad som står i patentanspråken icke under alla förhållanden skall vara ensamt avgörande för skyddet.

3) *Patentintrång*. Huvudbestämmelserna om vad som är patentintrång och om påföljd därav ingå i 19 § 1—5 mom. av patentutredningens förslag. Dessa bestämmelser svara mot 22 § i nuvarande patentförordning.

Förslaget innehåller först bestämmelser (19 § 1 mom.) om vad som *objektivt sett* innebär patentintrång. Såvitt gäller intrång i beviljat patent innefattar förslaget (1 mom. första stycket), vari även det s. k. indirekta produktskyddet för metodpatent kommer till uttryck, icke i praktiken några större förändringar i gällande rätt. Men vidare stadgas i förslaget (1 mom. andra stycket), att även utnyttjande av patentsökt uppfinning skall anses såsom intrång, om det sker sedan patentansökningen kungjorts för allmänheten eller av någon, som av sökanden särskilt underrättats eller eljest erhållit vetskap om att dylik ansökning föreligger och om dess innehåll. Någon motsvarighet härtill finnes icke för närvarande, och förslagets stadganden härom utgöra en synnerligen viktig nyhet.

De i förslaget ingående reglerna om påföljd vid patentintrång avvika rätt avsevärt från vad som nu gäller. Även mot den som begått intrång i god tro, t. ex. utan att ha haft eller bort ha vetskap om patentet, skall kunna föras förbuds- och ersättningstalan (19 § 2 mom. första stycket), men ersättning skall i sådant fall endast kunna utdömas, om skäl därtill anses föreligga, och den skall ej kunna överstiga den uppkomna vinsten. Full ersättning för uppkommen skada skall däremot i regel kunna utdömas, om intrånget begåtts uppsåtligen eller av oaktsamhet (2 mom. andra stycket). Förslaget innehåller vidare för att lätta bevissvårigheter en särskild regel om

beräkning av uppkommen skada (2 mom. tredje stycket) samt en speciell presumtionsbestämmelse (2 mom. fjärde stycket), avsedd att stärka skyddet för vissa metodpatent. För ersättningstalan skall enligt förslaget gälla särskild preskriptionstid (2 mom. femte stycket), kortare än den vanliga. Straff skall enligt förslaget (3 mom.) endast kunna inträda, när uppsåtligt intrång i *beviljat* patent föreligger. Kravet på uppsåt har ej full motsvarighet för närvarande. Enligt förslaget ingår även fängelse i strafflatituden, vilket nu ej är fallet.

Förslagets regler om patenthavarens övertagande av svarandens alster och om oskadliggörande av dennes apparater och redskap m. m. (4 mom.) samt om vem som får föra intrångstalan (5 mom.) innebära ej några större ändringar gentemot gällande rätt; jämför dock under 5) här nedan.

4) *Invändning i intrångsmål om patents ogiltighet.* Enligt förslaget (19 § 6 mom.) skall en i intrångsmål gjord invändning om patentets ogiltighet i regel icke såsom enligt nuvarande patentförordning (23 §) upptagas till bedömning i intrångsmålet utan hänvisas till särskild ogiltighetstalan, så att man, om denna bifalles, uppnår ett även till förmån för tredje man giltigt avgörande i ogiltighetsfrågan.

5) *Rätt för den som begått patentintrång att i vissa fall fortsätta sitt utnyttjande.* Det har ansetts angeläget att undvika, att skyddet mot patentintrång, vilket ju enligt förslaget blir i olika avseenden förstärkt, kommer att medföra obilligt hårda påföljder. Därför ha i förslaget medtagits vissa bestämmelser, som ej ha någon motsvarighet för närvarande och vilka möjliggöra för den som begått patentintrång att i vissa fall fortsätta sitt utnyttjande. Sålunda skall i intrångsmål svaranden, om domstolen anser skäl därtill föreligga, kunna berättigas att utan hinder av patentet förfoga över alster, som han innehar och som patenthavaren ej önskar övertaga (19 § 7 mom.). Vidare skall den som handlat i närmare bestämd god tro kunna, även om ej intrångstalan föres mot honom, få själv väcka talan om rätt att mot ersättning till patenthavaren fortsätta sitt utnyttjande, om synnerliga skäl därtill anses föreligga (20 §).

6) *Fastställsetalan.* När ovisshet föreligger, huruvida ett utnyttjande är skyddat enligt annans patent, skall den i saken intresserade enligt förslaget (21 §) icke behöva avvakta intrångstalan utan själv kunna väcka talan om fastställelse av att utnyttjandet icke är skyddat. Motsvarighet till denna bestämmelse finnes icke för närvarande.

7) *Ofullständiga eller oriktiga meddelanden om patentskydd.* Redan sedan länge klagas över att ofullständiga eller oriktiga meddelanden om patentskydd vålla skada, och det kan befaras, att ökade olägenheter härutinnan skulle uppkomma genom att enligt förslaget patentintrång kan medföra påföljd i flera fall än nu. Särskilda bestämmelser ha därför ansetts påkallade, och de ingå i 22 § av förslaget. Ofullständiga meddelanden om patentskydd skola medföra skyldighet att på anfordran lämna kompletterande upplysningar vid äventyr av skadeståndsskyldighet (första stycket), och oriktiga

meddelanden eller upplysningar skola kunna föranleda skyldighet att ersätta uppkommen skada, vid uppsåtligt handlande även straff (andra stycket).

8) *Patentansökningshandlingars tillgänglighet för utomstående.* För närvarande är huvudregeln, att patentansökningshandlingar i ärende, som ej lett till patent, icke äro tillgängliga för utomstående utan sökandens medgivande. Undantag gäller dock för de handlingar, som i samband med patentansöknings kungörande enligt 7 § första stycket patentförordningen utläggas till allmänhetens granskning, vilket enligt praxis blott sker med den godkända beskrivningen jämte eventuellt tillhörande ritningar. Särskilt av det skäl att enligt förslaget även intrång före patents beviljande skall kunna medföra påföljd har det ansetts, att hemlighållandet bör inskränkas. Sålunda innehåller förslaget, att hela akten hos patentmyndigheten till kungjord ansökning skall vara tillgänglig för allmänheten (7 § andra stycket) och att akten även dessförinnan skall vara tillgänglig för den som av sökanden särskilt underrättats om ansökningen och dess innehåll (7 § tredje stycket), dock att i båda fallen patentmyndigheten skall kunna förordna om undantag beträffande viss handling. I fråga om kungjord patentansökning föreslås vidare, att även till Kungl. Maj:t ingivna handlingar i sådant ärende skola vara tillgängliga för allmänheten (8 § sjätte stycket) och att för allmänheten skall kungöras, när dylik patentansökning avgjorts utan att leda till patent (8 § sjunde stycket). Enligt förslaget kan föreligga skyldighet att lämna viss person upplysning om patentansökning, vilken ej är tillgänglig för allmänheten (jfr 7 § tredje stycket och 22 §). En särskild bestämmelse om att denne vid äventyr av ersättningsskyldighet ej i oträngt mål får yppa något om ansökningen har funnits påkallad (23 § i förslaget).

9) *Laga domstol i patentmål m. m.* Förslaget innehåller bestämmelser om laga domstol i patentmål (23 b § 1 mom.), därvid man strävat efter att trygga en enhetlig och sakkunnig behandling av sådana mål. Enligt förslaget skall Stockholms rådhusrätt ensam vara behörig såsom första instans i alla mål, varom i patentförordningen sägs (första stycket). Enligt nuvarande patentförordning (19 §) föreligger sådan uteslutande behörighet endast i mål om tvångslicens, om expropriation och om patents ogiltigförklaring. Vidare innehåller förslaget, att i rådhusrätten vid handläggning av alla patentmål skola sitta tre i tekniska förhållanden kunniga personer, utsedda av Kungl. Maj:t (andra och tredje styckena), dock att (fjärde stycket) undantag kan göras i mål, där talan föres blott enligt 22 eller 23 §. För närvarande finnas sådana ledamöter, vilka nu utses av patentmyndigheten, endast i tvångslicensmål (20 § patentförordningen).

Domstols slutliga avgörande i patentmål skall enligt förslaget (23 b § 2 mom.) insändas till patentmyndigheten i betydligt flera fall än som är stadgat för närvarande (21 § patentförordningen).

10) *Invändningsförfarandet.* Förslaget innebär vissa förändringar beträffande patentmyndighetens handläggning av patentansökningar, mot vilka invändning framställts. Därvid åsyftas att minska den tidsutdräkt och arbetsbörda, som nuvarande handläggning medför. Invändningsförfarandets sär-

skilda former skola sålunda i huvudsak endast tillämpas, såframt invändning gjorts i behörig ordning, och huruvida detta skett skall kunna med bindande verkan avgöras av första instans i patentmyndigheten (7 § fjärde stycket). Om denna instans vid sin prövning kommer till det resultatet, att ansökningen bör bifallas trots framställd invändning, skall dess beslut för närvarande enligt gällande instruktion för patentmyndigheten alltid underställas besvärsavdelningens prövning. Enligt förslaget däremot (8 § tredje stycket) skall beslutet gälla, om ej behörig invändare inom viss tid påkallar besvärsavdelningens prövning av ansökningen och erlägger en avgift. De nu berörda ändringarna ha även påkallat vissa andra jämkningar i patentförordningen (7 § sista stycket samt 8 § första och femte styckena i förslaget).

11) *Lättnader i fråga om patentavgifter för mindre bemedlade uppfinnare.* Det har ansetts, att i detta sammanhang bör upptagas frågan om lättnader i fråga om patentavgifter för mindre bemedlade uppfinnare, varom en till patentutredningen remitterad riksdagsskrivelse föreligger. Patentutredningen har beträffande ansökningsavgiften icke ansett sig böra föreslå någon lagbestämmelse om sådan lättnad. Däremot förordas, på sätt i det följande skall närmare angivas, ett mindre statsanslag, avsett att av lämpligt organ användas för att hjälpa förtjänta mindre bemedlade uppfinnare med ansökningsavgiften. Vidare innehåller förslaget bestämmelser, enligt vilka patentmyndigheten skall kunna under vissa förutsättningar befria mindre bemedlade uppfinnare från utfärdnings- och stämpelavgifter (7 § sjätte stycket, som påkallat jämkningar även i femte och sjunde styckena) samt medgiva dem uppskov med erläggande av de första årsavgifterna (11 § tredje stycket, som medfört jämkning i fjärde stycket).

I visst samband med de föreslagna lättnaderna i årsavgifter stå andra ändringar i 11 § patentförordningen, vilka ingå i förslaget. Därigenom fastslås när avgift skall erläggas för patentår, som börjat före patents beviljande, (andra stycket) samt när patent, för vilket stadgad årsavgift ej erlagts, förfaller (femte stycket). I sistnämnda hänseende innebär förslaget en ändring gentemot vad nu anses gälla.

12) *Antalet beskrivnings- och ritningsexemplar, som skola fogas vid patentansökning.* Förslaget innehåller (4 § 1 mom. första stycket) en detaljändring, varom patentmyndigheten tidigare gjort framställning hos Kungl. Maj:t och som skulle vara till gagn för myndighetens granskningsarbete. Förslaget innebär, att vid patentansökning skola fogas tre exemplar av beskrivning över uppfinningen och av erforderliga ritningar, medan nu ej fordras mer än två exemplar.

Motivering till de särskilda bestämmelserna i förslaget.

Patentutredningen övergår nu till en närmare motivering av de särskilda bestämmelserna i förslaget. Det må emellertid framhållas, att denna icke gjorts så ingående som i patentlagstiftningskommitténs ovannämnda, år 1919 avgivna betänkande med förslag till ny patentlag. Detta betänkande kan emellertid i olika hänseenden användas för att fylla ut vad som nedan anföres, speciellt beträffande den äldre historiska utvecklingen och i fråga om vissa allmänna synpunkter.

Av lagstiftning och praxis i främmande länder beröres i det följande särskilt vad som gäller i övriga nordiska stater. Den danska patentlagen härrör till sin huvuddel från år 1894, men den föreligger för närvarande i en redaktion av år 1936. Den norska patentlagen tillkom år 1910 och har sedan i vissa delar ändrats. De i Finland gällande bestämmelserna äro uppdelade i en förordning och en kungörelse, båda från 1898 men med senare ändringar. Såsom redan inledningsvis nämnts, har den finska regeringen år 1942 framlagt proposition med förslag till ny patentlag. Såvitt för patentutredningen blivit bekant, har denna proposition dock ännu icke slutbehandlats av riksdagen. Om det under senare år bedrivna nordiska samarbetet på patenträttsens område har också inledningsvis talats, och detsamma kommer att i det följande på olika ställen närmare beröras.

I. De allmänna patenterbarhetsfordringarna.

I 1 § första stycket patentförordningen stadgas för närvarande, att patent må meddelas å nya uppfinningar av industriella alster eller av särskilda sätt för sådana alsters tillverkning.

Vad som i denna bestämmelses avfattning länge varit föremål för anmärkning är, att efter ordalagen patent, såvitt angår metoduppfinningar, endast få meddelas å sätt att tillverka industriella alster. Denna begränsning till tillverkningsätt, som icke överensstämmer med vad som i regel gäller i andra länder, synes icke berättigad. Visserligen tolkas stadgandet i praxis mycket liberalt, så att man beviljar patent ej endast å sätt att tillverka alster utan även å metoder, som eljest kunna sägas på något sätt — stundom i ganska överförd bemärkelse — komma till användning vid framställning av alster. Man har sålunda ansett sig kunna bevilja patent å metoder för konservering och rengöring, stundom även provning och analys m. m. Patent har jämväl meddelats å sätt att lyfta sjunkna fartyg, därvid man torde ha resonerat så, att med hjälp av metoden ett mer eller mindre värdelöst vrak blir ett föremål av större ekonomiskt värde. Man har alltså gått synnerligen långt, men patent har dock ej ansetts kunna meddelas å t. ex. sätt att styra fartyg, sätt att mäta fartygs hastighet eller sätt att förhindra förångning av en gas. Bestämmelsen har därför ibland visat sig vara ett hinder att meddela patent-

skydd i fall, då sådant synts berättigat. Vidare har den varit till olägenhet på det sättet, att de patentsökande ej sällan fått avfatta sina patentanspråk på ett konstlat sätt för att uppfylla kravet att ett samband med framställning av industriellt alster skall föreligga.

Patentutredningen har med hänsyn till det anförda ansett önskvärt att i nu föreliggande sammanhang borttaga den gällande begränsningen i metoduppfinnings patentsbarhet. Härutinnan överensstämmer förslaget med 1919 års betänkande, som på denna punkt ej föranledde någon erinran från de myndigheter och sammanslutningar, till vilka betänkandet remitterades.

Men om man vid detta tillfälle sålunda föreslår ändring i det stadgande i patentförordningen, som innehåller de allmänna villkoren för att uppfinning skall vara patentsbar, är det enligt patentutredningens uppfattning önskvärt att redan nu införa den huvudregel därom, varom man uppnått enighet vid de nordiska överläggningarna, nämligen att patent skall kunna meddelas å nya uppfinningar, som kunna utnyttjas i näringsverksamhet.

En regel av detta slag ingår redan i den finska patenträtten och har nu intagits i 1942 års finska proposition. Liknande bestämmelse finnes även i t. ex. de italienska, schweiziska och tyska patentlagarna. En begränsning till det industriella området gäller däremot i t. ex. de nuvarande danska och norska patentlagarna, av vilka dock särskilt den senare härutinnan ej helt tillämpas efter ordalagen.

Uttrycket »industriell» har jämväl i svensk praxis tolkats vidsträckt, så att därunder ansetts falla ej endast industri i egentlig mening utan även andra näringsgrenar. Ett visst stöd härför kan sägas föreligga i den internationella Pariskonventionen för skydd av den industriella äganderätten. Enligt den i Haag 1925 antagna text av konventionen, som är gällande för Sverige, uttalar i artikel 1, att industriell äganderätt är att fatta i vidsträcktaste bemärkelse och icke blott avser industri och handel i egentlig mening utan även området för lantbruksindustri och extraktiv industri, och i den nya konventionstext, som antagits i London 1934 men ännu ej ratificerats av Sverige, har tillfogats, att detsamma skall gälla alla tillverkade alster eller naturprodukter. Såsom exempel å vad som faller härunder har man redan i 1925 års text omnämnt vin, spannmål, tobaksblad, frukt, boskap, mineral och mineralvatten, och i 1934 års text har tillfogats öl, blommor och mjöl.

Man kommer på detta sätt långt utanför vad som vanligen förstås med industri, och patentutredningen anser, att det under sådana förhållanden är olämpligt och kan verka vilseledande att i en ny bestämmelse använda ordet »industri» eller därmed jämförligt uttryck. Liknande ståndpunkt intog man i 1919 års betänkande, som härutinnan i allmänhet ej föranledde gensaga i remissyttrandena.

Patentutredningens förslag innehåller emellertid såsom villkor för patentsbarhet, att det skall gälla en uppfinning, som kan utnyttjas i näringsverksamhet. Det skall alltså föreligga en viss anknytning till det praktiska näringslivet. Med näringsverksamhet torde liksom i lagen den 29 maj 1931 med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens böra förstås varje huvud-

sakligen på ekonomisk vinst för dess utöfvare riktad yrkesmässig verksamhet. Även de fria yrkena, såsom läkares och tandläkares verksamhet, kunna alltså falla härunder.

Med hänsyn särskilt till sistnämnda förhållande ha vissa av patentutredningens sakkunniga förordat, att man åtminstone i nu föreliggande sammanhang, då i patentförordningen angivna undantag från patenterbarhet icke upptagas till prövning, skulle i 1 § såsom patenterbara angiva endast nya uppfinningar, som kunna utnyttjas i industriell verksamhet.

Patentutredningen anser icke, att man med den av utredningen föreslagna formuleringen behöver befara en för vid utsträckning av det patenterbara området. Såsom grundläggande krav för patenterbarhet kommer alltjämt att kvarstå, att det skall vara fråga om en uppfinning. Den närmare bedömningen av vad som ligger i detta krav torde liksom hittills böra ske i praxis, utan att man är bunden av några särskilda bestämmelser i lagen. Endast några antydningar må här göras rörande innebörden i det föreslagna stadgandet.

I själva uppfinningsbegreppet torde få anses ligga ett krav på att det skall gälla något av viss teknisk karaktär. Redan på grund härav torde även med den av patentutredningen föreslagna formuleringen att från patenterbarhet komma att uteslutas metoder, som endast gå ut på manuell behandling av den mänskliga kroppen, t. ex. massagemetoder, liksom även t. ex. undervisningsmetoder utan teknisk karaktär. Enligt 1919 års förslag skulle i lagtexten direkt angivas, att endast »nya tekniska uppfinningar» vore patenterbara. En sådan uttrycklig bestämmelse, som knappast torde ha motsvarighet i andra länder, har patentutredningen icke ansett lämplig, då den skulle kunna föranleda en restriktiv tolkning och därigenom bli en hämsko på utvecklingen. Så synes det t. ex. icke vara anledning att lägga hinder i vägen för patentering av uppfinningar, som gälla växt- och djurvarieteter eller metoder i samband därmed.

Liksom i nuvarande stadgande uttalas i den av patentutredningen föreslagna bestämmelsen direkt, att endast *nya* uppfinningar äro patenterbara. Det krav på uppfinningshöjd, som redan nu uppställs i praxis och alltjämt bör gälla, framgår däremot ej av själva lagtexten i 1 §. En indirekt antydning om detta krav ligger i 3 § patentförordningen med dess fordran på att det patentsökta skall *väsentligen* skilja sig från vad som förut är känt.

Enligt förslaget an knyter man redan i den grundläggande bestämmelsen i 1 § till uppdelningen i produkt- och metodpatent. Härutinnan råder överensstämmelse med gällande patentförordning och 1919 års förslag. Det stadgas i det nu föreliggande förslaget, att patent meddelas å alster och förfaranden. Därmed har man velat uttrycka, att ett patentanspråk måste riktas antingen å alster eller å förfarande men att i och för sig intet hindrar sökanden från att i samma patent i skilda anspråk skydda såväl alster som förfarande. Uppdelningen i produkt- och metodpatent är hävdvunnen. Det har ansetts, att man utan praktiska olägenheter kan lägga den till grund såväl för den nu behandlade bestämmelsen som i viss mån för intrångsbestämme-

serna i 19 § av förslaget. Det måste visserligen erkännas, att skäl kunde tala för att icke låta denna uppdelning få en så framträdande plats. Även andra kategorier av patent skulle nämligen kunna självständigt angivas, vilket skett i vissa länders patentlagar, men å andra sidan visar erfarenheten, att de olika patentkategorierna stundom gå över i varandra. Det kan därför tänkas, att en uppfinning lika väl kan angivas såsom ett alster och såsom ett förfarande.

Uttrycket »tillverkningssätt» eller liknande uttryck ingår i 2 och 3 §§ patentförordningen. Det kunde ifrågasättas att härutinnan göra en ändring för att ernå överensstämmelse med den nya lydelsen av 1 och 19 §§. Den nuvarande formuleringen av 2 och 3 §§ patentförordningen synes emellertid utan lägenhet kunna kvarstå till dess en fullständig revision av patentlagstiftningen kommer till stånd, även om en viss formell oegentlighet därigenom uppkommer. I de ämnen som behandlas i nyssnämnda paragrafer, sålunda de speciella undantagen från patenterbarhet och de särskilda nyhetsbestämmelserna, ha vid de nordiska överläggningarna ifrågasatts väsentliga ändringar i förhållande till vad som nu gäller i vårt land. Att vidtaga dessa ändringar i samband med den nu ifrågavarande partiella revisionen av patentförordningen har icke ansetts lämpligt, enär det delvis rör sig om ganska omstridda spörsmål, där en lösning icke av praktiska skäl synes behöva forceras. Under sådana förhållanden torde det få anses önskvärt att nu undvika varje ändring i dessa lagrum.

II. Patentanspråk.

Den svenska patentförordningen innehåller icke för närvarande någon uttrycklig bestämmelse om patentanspråk. I 4 § 1 mom. tredje stycket stadgas emellertid: »Beskrivningen skall vara så tydlig och fullständig, att sakkunnig person bör kunna med ledning därav utöva uppfinningen. Däri skall bestämt angivas vad sökanden anser vara det nya i uppfinningen.» Sistberörda stadgande kompletteras genom 3 § andra stycket i kungörelsen den 31 december 1895 angående beskaffenheten av de handlingar, som i patentärenden inlämnas. Där heter det nämligen, att beskrivningen »skall avslutas med bestämd uppgift om vad sökanden anser vara det nya i uppfinningen (patentanspråken)».

Den plats, som bestämmelsen om patentanspråk sålunda för närvarande har, svarar icke mot den betydelse, som redan nu anses tillkomma patentanspråken. Att dessa äro av stor vikt för patentskyddet erkännes nämligen allmänt, men när det gäller att närmare fixera patentanspråkens betydelse för skyddets omfattning ha olika meningar gjort sig gällande, detta även i vårt eget land. Just sistnämnda förhållande har föranlett, att man från skilda håll hos patentutredningen hemställt, att bestämmelser i ämnet måtte medtagas vid den nu aktuella partiella revisionen av patentförordningen, och patentutredningen har ansett sig böra tillmötesgå detta önskemål.

Första punkten i 4 § 1 mom. fjärde stycket av förslaget innehåller till en

början ett fastslående av att beskrivningen skall avslutas med patentanspråk. Därefter följer ett stadgande om vad patentanspråk skall innehålla. Stadganden av detta slag finnas ofta i främmande länders patentlagar och brukar vara tämligen likartade. Sålunda skall sökanden enligt den danska patentlagen bestämt angiva, vad han anser utgöra uppfinningen och därför söker patentskyddat. Den norska lagen fordrar en otvetydig uppgift om vad sökanden anser såsom sin uppfinning och kräver patent på. Enligt den schweiziska patentlagen skall uppfinningen i patentanspråk definieras genom de begrepp, som sökanden anser erforderliga och tillräckliga för att bestämma patentets föremål. Den tyska patentlagen innehåller, att i patentanspråk skall angivas, vad som skall ställas under skydd såsom patenterbart. I 1919 års svenska förslag stadgas, att beskrivningen skall avslutas med ett eller flera patentanspråk, innehållande bestämd uppgift om vad som kännetecknar uppfinningen.

Vid de nordiska överläggningarna enades de olika delegationerna om en bestämmelse, enligt vilken beskrivning skall avslutas med patentanspråk, innehållande bestämd uppgift om vad som kännetecknar uppfinningen och sökes skyddat genom patentet. Den finska propositionen är avfattad i enlighet därmed. Enligt patentutredningens förslag uttalas i lagtexten endast, att beskrivningen skall avslutas med patentanspråk, innehållande bestämd uppgift om vad som sökes patentskyddat. Det följer då utan vidare, att patentanspråken måste innefatta ett klart angivande av vad som utmärker den uppfinning, sökanden önskar skyddad genom patent. En uttrycklig föreskrift om att patentanspråken skola innehålla bestämd uppgift om vad som kännetecknar uppfinningen har därför ansetts överflödig. Därtill kommer, att en sådan föreskrift befarats kunna föranleda missförstånd. Patentanspråk äro nämligen i allmänhet så uppställda, att de först innehålla en ingress, som brukar angiva vad som förut är känt, och sedan efter orden »kännetecknad av» ett angivande av det nya i den patentsökta uppfinningen. Det bör emellertid här framhållas, att en sådan uppställning ej är nödvändig och att för skyddet icke alltid är utslagsgivande, var ett eventuellt uttryck »kännetecknad av» är placerat.

Enligt förslaget skall patentanspråk angiva, vad som sökes patentskyddat. I 1919 års betänkande uttalades, att sådan formulering icke vore lämplig, enär patentanspråk borde angiva, vad som objektivt sett kännetecknade uppfinningen. Det synes emellertid icke opåkallat att markera, att det är sökanden som har det primära ansvaret för patentanspråks formulering, även om de slutligen godkända anspråken merendels på grund av vad som framkommer vid ansökningens behandling få jämkas i förhållande till de ursprungligen föreliggande.

Oftast innehåller ett patent flera anspråk. I regel har då det första karakter av huvudanspråk, till vilket de senare — underanspråken — äro anslutna, men stundom föreligga flera sidoordnade anspråk. Särskilda stadganden här om ha icke ansetts påkallade. Det kan nämnas, att 1942 års finska proposition innehåller ett stadgande, där det uttalas, att i patentanspråk ingående definition kan fullständigas med underanspråk.

Den hittills genomgångna första punkten i 4 § 1 mom. fjärde stycket av förslaget innehåller intet direkt uttalande om patentanspråks betydelse för patentskyddet. Stadgandet kan visserligen sägas tala för att vad som står i anspråken bör få en dominerande betydelse för tolkningen av patentet, men liknande stadganden finnas i åtskilliga länder, vilkas praxis det oaktat företer skiljaktigheter i detta avseende.

I allmänhet finnas icke i främmande länders patentlagar särskilda bestämmelser om patentanspråkens betydelse för patentskyddet, men undantag föreligga. Särskilt må nämnas den schweiziska patentlagen. Enligt denna är patentanspråk avgörande för uppfinningens nyhet och patentets skyddsområde. Det tillägges, att beskrivningen kan anlitas för patentanspråks tolkning.

I 1919 års betänkande uttalade man sig starkt emot en lagbestämmelse om den rätta tolkningen av innebörden i ett patent. Varje försök i sådan riktning ansågs vara snarare till skada än till gagn. Patentlagstiftningskommittén förklarade sig i samband härmed vara motståndare till den strängare uppfattning om patentanspråkens betydelse för skyddets omfattning, som företrädesvis rådde i England och Amerikas förenta stater. Kommittén anslöt sig i stället till den liberalare uppfattning härutinnan, som särskilt framträtt i Tyskland. Man ville visserligen icke förneka, att patentanspråken i det stora flertalet fall bleve utslagsgivande för skyddets omfattning. Men man framhöll svårigheterna att i ett patentanspråks sammanträngda form giva en fullt korrekt och uttömmande definition å uppfinningen. Kommittén funne det synnerligen otillfredsställande att låta en mindre lyckad formulering av patentanspråken föranleda ett ringare skydd åt patenthavaren än det som, enligt vad av handlingarna i övrigt framginge, varit åsyftat. Kommittén ansåg dock icke, att en patenthavare borde tillerkännas ett så vidsträckt skydd som han med hänsyn till teknikens utveckling vid den tidpunkt, då ansökningen om patent gjordes, *kunnat* få, även om patentskriften icke gåve direkt anledning därtill. Men kommittén ville hävda, att ehuru patentanspråken i första hand vore avgörande för skyddets omfattning, kunde beskrivning, ritning och vad eljest under ärendets behandling hos patentmyndigheten förekommit föranleda till att patentet ansåges omfatta något, som icke uttryckligen funnits angivet i patentanspråken.

I flera remissyttranden över patentlagstiftningskommitténs förslag framhölls dock, att genom anspråket, tolkat på ett förnuftigt sätt, eventuellt med hänsyn till beskrivning, ritning och andra förhandenvarande omständigheter, en gräns borde vara uppdragen för patentets skyddsomfång, så att vid domstol en utvidgning av skyddet därutöver ej skulle kunna förekomma.

De från varandra i viss mån avvikande betraktelsesätt, som sålunda gjort sig gällande i samband med 1919 års betänkande, ha båda även sedermera haft sina anhängare i vårt land. Vid de nordiska överläggningarna diskuterades frågan ingående, och man enades om att förorda ett stadgande, enligt vilket patentanspråk i första hand är avgörande för patentskyddets omfång. Detta stadgande ingår utan ändring såsom andra punkt i 4 § 1 mom. fjärde stycket av patentutredningens förslag. Stadgandet har även intagits i 1942

års finska proposition, dock med visst tillägg, såsom i det följande närmare angives.

Genom det av patentutredningen föreslagna stadgandet markeras patentanspråkens centrala plats för patentskyddet. Anspråken skola vara i första hand avgörande. Vid tolkningen av patent skall man sålunda främst hålla sig till anspråken. Äro dessa otvetydiga, bör skyddet ej i tolkningsväg kunna vidgas utöver anspråkens ram, även om patentskriften i övrigt skulle kunna föranleda därtill. Medgiva patentanspråken olika tolkningar, bör man däremot taga hänsyn till patentskriften i övrigt, såväl beskrivning som eventuella ritningar. Vinnes ej heller på detta sätt klarhet, får man gå till vad som förekommit under ansökningens behandling. Vid tolkningen bör givetvis även tagas hänsyn till teknikens ståndpunkt vid tiden för ansökningen. Med hänsyn till det så föreliggande materialet får avgöras, om man skall välja en mer restriktiv eller mer extensiv tolkning av anspråken. I den finska propositionen ingår ett uttryckligt stadgande om att annan del av patentbeskrivningen kan tjäna som hjälp vid tolkningen av patentanspråk, men ett sådant stadgande synes vara överflödigt och dessutom alltför snävt, enär — såsom ovan påpekats — även annat material än beskrivningen kan bli av betydelse vid tolkningen.

Patentutredningens förslag är mindre strängt än den schweiziska patentlagen men å andra sidan knappast i allo förenligt med den liberala uppfattning, varåt patentlagstiftningskommittén gav uttryck. Föreskriften torde endast innebära ett fastslående av vad som väl får sägas vara den övervägande uppfattningen här i landet och synes ägnad att underlätta en enhetlig praxis.

Stadgandet innebär givetvis icke något ingrepp i domstols befogenhet att, där patent anses vara delvis ogiltigt, låta patentet delvis bestå och därvid omformulera huvudpatentanspråket med stöd särskilt av underanspråk.

Vidare bör understrykas, att patenthavarens skydd mot intrång icke blott föreligger gentemot den som utnyttjar vad som kan anses direkt angivet i patentanspråken utan även gentemot den som tillgodogör sig uppfinningstanken med ekvivalenta medel.

III. Reglerna om patentintrång.

A. Allmänna synpunkter.

Den nuvarande patentförordningen innehåller ej andra bestämmelser om en patenthavares befogenheter gentemot den som utnyttjar den patentskyddade uppfinningen än de i 22 § givna reglerna om patentintrång. Enligt dessa äger patenthavaren — och endast denne — att under vissa förutsättningar föra straff- och skadeståndstalan. För bifall till intrångstalan fordras emellertid, att någon, som icke på grund av tvångslicens, för användarrätt eller expropriation är därtill berättigad, »utan patenthavares lov inom riket till avsalu tillverkar föremål eller vid tillverkning till avsalu använder tillverk-

ningssätt, därå honom veterligen patent här åtnjutes, eller till salu här i riket håller, för försäljning till riket inför, i utövning av yrke använder eller till annans begagnande eller nytta emot gottgörelse upplåter här patenterat eller efter här patenterat tillverkningsätt frambragt föremål, som honom veterligen utan patenthavarens tillstånd åstadkommits».

Det skydd, som genom den nuvarande 22 § patentförordningen gives patenthavaren, måste sägas vara bristfälligt. En stark begränsning av skyddet följer av att påföljd endast kan inträda vid intrång, som begåtts med vetskap om att patent beviljats. Sådan vetskap kan givetvis ej föreligga, förrän patent faktiskt blivit meddelat. En person kan alltså med full vetskap om att det gäller annans patentsökta uppfinning utan ersättningsskyldighet utnyttja densamma under hela tiden fram till patentmeddelandet. En annan sak är, att vederbörande, sedan patent beviljats, riskerar att ej få tortsätta utnyttjandet och att i detta sammanhang för utnyttjandet erforderlig utrustning m. m. kan bli värdelös.

Att före patentets meddelande företaget utnyttjande sålunda ej medför ersättningsskyldighet är naturligtvis en svår olägenhet för patenthavaren. I genomsnitt dröjer det ungefär två år från patentsökandet, innan patent beviljas, och denna tid kan stundom, just i fråga om viktigare och mer omstridda uppfinningar, flerdubblas. Även tiden mellan patentsökandet och patentets meddelande räknas in i den sjuttonåriga patenttiden. Det kan sålunda vara under en avsevärd del av denna patenttid som patenthavaren ej åtnjuter något egentligt skydd mot intrång. För vissa uppfinningar är det ej sällan blott under denna första tid som ett utnyttjande har större värde. Sedan kan uppfinningen ha blivit utan egentlig praktisk betydelse på grund av nya uppfinningar.

Den omständigheten, att utnyttjande före patentets beviljande ej medför någon påföljd, torde vara den svåraste bristen i de nuvarande intrångsbestämmelserna. Men patenthavarens skydd begränsas även för tiden efter patentmeddelandet genom den i 22 § patentförordningen uppställda regeln, att för påföljd fordras vetskap om att patent föreligger. En patenterad uppfinning kan ha utnyttjats avsevärd tid, sedan patent beviljats, innan patenthavaren får kunskap om intrånget och den för detta ansvarige, så att han kan giva denne del av patentet. Och utan att sådan delgivning skett, kan det ofta vara mycket svårt att bevisa, att vederbörande haft kännedom om patentet. Även om han varit i god tro, synes det för övrigt knappast riktigt, att han alltid skall få behålla den vinst, han skördat av intrånget under tiden fram till delgivningen, medan patenthavaren ej alls får någon ersättning för sin skada.

Det kan över huvud taget sägas vara en brist i den nuvarande 22 §, att icke någon gradering i påföljderna förekommer. Antingen föreligga förutsättningar för straff och skadestånd, eller också blir utnyttjandet utan varje rättslig påföljd. Och det anses i praxis, att straff kan inträda, så snart det visats, att svaranden haft kännedom om att patent föreligger, även om han haft goda skäl att antaga, att han ej gjort ingrepp i patentets skyddsområde. Hos de sakkunniga äro ju meningarna om vad som innebär patentintrång ofta dela-

de, och svaranden har kanske haft stöd för sin uppfattning hos framstående och opartiska experter. I ett sådant fall synes det oegentligt, att svaranden skall behöva riskera straffpåföljd, och detta påkallas ej heller av hänsyn till patenthavaren. Dennes intresse är i första hand att få slut på intrånget och att få ersättning för liden skada.

Av det nu sagda torde framgå, att starka skäl tala för vissa ändringar i nuvarande regler om patentintrång. Önskemål härom ha också framträtt i olika former under senare år, därvid man speciellt kritiserat bristen på ersättningsskyldighet vid utnyttjande före patentmeddelandet. Hithörande spörsmål ha även grundligt behandlats vid de nordiska överläggningarna om gemensamhet i patentlagstiftningen, och man har därvid nått fram till preliminära utkast till lagtexter, vilka i huvudsak överensstamma. Det har i betraktande av det anförda funnits särskilt angeläget att snabbt få till stånd en revision av intrångsreglerna, och det har ansetts, att en sådan revision kan ske utan att man därvid mer än i begränsad utsträckning behöver ändra patentlagstiftningen i övrigt.

De föreslagna nya intrångsreglerna ha dock föranlett eller medverkat till att vissa andra lagändringar ansetts böra komma till stånd redan nu. Genom förslaget erhålles ett i stort sett starkare och samtidigt mer differentierat skydd mot intrång än för närvarande. För att undvika missbruk av detta skydd har det ansetts önskvärt att genom särskilda bestämmelser motverka ofullständiga eller oriktiga uppgifter om patentskydd samt att i större utsträckning än nu är fallet göra patentansökningshandlingar tillgängliga för utomstående. Vidare har man sört för att den som befarar intrångstalan skall kunna själv bringa klarhet i rättsläget genom att väcka negativ fastställelsetalan. Ytterligare har det möjliggjorts för den som begått intrång att i vissa fall fortsätta sitt utnyttjande. För dessa bestämmelser redogöres närmare i senare avdelningar av motiveringen.

I detta sammanhang må vidare framhållas, att det ökade skydd, som enligt förslaget tillkommer såväl patenterade som patentsökta uppfinningar, kommer att medföra, att allmänheten får ett förstärkt intresse av en noggrann förprovning från patentmyndighetens sida. Det blir än mer önskvärt än för närvarande, att endast hållbara patent meddelas och att oberättigade ansökningar så fullständigt som möjligt gallras bort under behandlingen hos patentmyndigheten, helst redan före kungörandet. Men skärpningen i intrångsreglerna medför å andra sidan även, att allmänheten får ett starkare intresse av att handläggningen vid patentmyndigheten påskyndas i all den utsträckning, som är förenlig med detta krav på noggrannhet. Det blir i hög grad angeläget att tillse, att behandlingstiden ej i onödan förlänges. En viss lättnad kommer måhända att inträda därigenom, att mindre nogräknade konkurrenters intresse av att göra s. k. okynnesinvändningar, d. v. s. användningar i huvudsakligt syfte att draga ut på tiden och därmed uppskjuta det egentliga patentskyddets inträde, torde komma att bli mindre framträdande än för närvarande, därest även intrång före patentbeviljandet kan medföra ersättningspåföljd. Men just den omständigheten, att ett visst villkorligt skydd

åtnjutes redan före patentmeddelandet, kan tänkas medföra, att de patent-sökande stundom få ett intresse av att fördröja behandlingen. Det har dock icke ansetts föreligga tillräcklig anledning att nu föreslå lagstiftningsåtgärder i syfte att förkorta behandlingstiden hos patentmyndigheten. Undantag har endast gjorts för vissa ändringar beträffande invändningsförfarandet, vilka i en följande avdelning av motiveringen upptagas till närmare behandling.

Det nu sagda synes emellertid giva speciell anledning att i detta betänkande understryka vikten av att patentmyndigheten utrustas på sådant sätt, att den kan både tillförlitligt och snabbt fylla sin förprövningsuppgift.

Nedan skall närmare redogöras för de regler om patentintrång, som förslaget innehåller. Därvid har det syntts lämpligast att till en början behandla stadgandena, såvitt de avse intrång i beviljat patent, och först därefter upptaga den särskilt aktuella frågan, i vad mån intrång före patentmeddelandet skall kunna medföra påföljd.

B. Intrång i beviljat patent.

1. Vad som objektivt sett innebär patentintrång.

Nuvarande patentförfordning innehåller icke någon särskild bestämmelse om de former av utnyttjande, som patenthavaren i princip kan förbjuda andra, sålunda vad som objektivt sett, oberoende av eventuella påföljder, innebär patentintrång. Stadgande härom ingår däremot i förslaget (19 § 1 mom. första stycket) såsom grundval för de följande bestämmelserna om de olika intrångspåföljderna.

I flertalet främmande patentlagar finnas fristående bestämmelser om patents verkan. Vid de nordiska överläggningarna voro de närvarande ense om att sådana bestämmelser borde finnas och att man därvid borde taga till utgångspunkt den norska patentlagens reglering av frågan. Huvudbestämmelsen i den norska patentlagen har nu följande lydelse: »Patent medfører den virkning, at ingen uten patenthaverens samtykke i nærings- eller driftsøiemed maa utøve opfindelsen ved at forfærdige, indføre, falholde, forhandle eller bruke opfindelsens gjenstand.» Den svenska delegationen ansåg sig kunna i sak helt acceptera en sådan bestämmelse, medan den danska delegationen önskade därtill foga en föreskrift, som skulle berättiga den som i god tro på öppna marknaden förvärvat ett patentskyddat alster att använda detta.

Patenthavarens befogenheter äro i den norska patentlagen angivna i negativ form, och detsamma gäller enligt åtskilliga andra patentlagar. Den finska delegationen ställde sig emellertid vid de nordiska överläggningarna på den ståndpunkten, att patents verkan borde angivas positivt, såsom skett t. ex. i den tyska patentlagen. I enlighet härmed ha även bestämmelserna utformats i 1942 års finska proposition, enligt vilken huvudföreskrifterna ha följande lydelse: »Genom patent grundas för patenthavaren ensamrätt att yr-

kesmässigt utnyttja uppfinning, som är föremål för patentet. Ensamrätten innefattar befogenhet att tillverka alster, som skyddats genom patent, så ock att saluhålla, försälja, utlega, använda och införa sådant alster eller förfarande.»

Det må anmärkas, att 1919 års svenska förslag även innehöll bestämmelser om patents verkan. Enligt 52 § första stycket i förslaget skulle patent medföra den verkæn, att, med undantag för i vissa uppräknade lagrum i förslaget angivna fall »samt för de fall, att utövning av uppfinningen sker uteslutande i ändamål att anställa experiment med eller meddela undervisning röranden densamma, ingen må under skyddstiden utan behörigt tillstånd av patenthavaren

1) annorledes än för sitt personliga behov nyttja den patenterade uppfinningen genom att inom riket tillverka eller till riket införa av patentet skyddat alster eller inom riket använda av patentet skyddat förfarande;

2) inom riket till salu eller till begagnande mot gottgörelse hålla eller annorledes än för sitt personliga behov använda av patentet skyddat alster, som tillverkats eller införts i strid med bestämmelserna i denna §.»

Vid den nu föreslagna partiella revisionen av patentförordningen har en *fristående* bestämmelse om patents verkan icke ansetts påkallad. Därför behöver här icke närmare beröras frågan, huruvida en sådan bestämmelse bör angiva patenthavarens befogenheter i positiv eller negativ form. Det synes här för övrigt snarast röra sig om en formuleringsfråga, vars lösning icke behöver vara avgörande, när det gäller att bedöma, om patenthavarens rätt är att anse såsom positiv eller negativ. Patentlagstiftningskommittén, som ansåg patenträtten vara en rätt med positivt innehåll, fann sig dock, såsom av det ovanstående framgår, böra formulera stadgandena om patents verkan negativt.

I det stadgande om vad objektivt sett är patentintrång, som enligt patentutredningens förslag inleder bestämmelserna om intrång, har man sökt ansluta till vad som i en kommande patentlag skulle stadgas om patents verkan. Inledningsvis kan sägas, att beskrivningen i förslaget av de förbjudna handlingarna visserligen till formen skiljer sig avsevärt från vad som nu i motsvarande hänseende är stadgat i 22 § patentförordningen men att de sakliga skillnaderna knappast äro särskilt stora. Vissa sådana skillnader föreligga dock, såsom i det följande skall angivas.

Enligt förslaget fordras för att intrång skall föreligga först och främst, att någon inom riket yrkesmässigt utnyttjar patenterad uppfinning, utan att detta enligt patentförordningen är särskilt medgivet och utan patenthavarens lov. Så långt äro villkoren för intrång lika, vare sig det gäller produkt- eller metodpatent.

Hänvisningen till att ett utnyttjande kan enligt patentförordningen vara särskilt medgivet syftar till en början på de fall, som för närvarande äro i motsvarande sammanhang angivna i 22 § patentförordningen. Patentintrång föreligger tydligen icke, då någon för sitt utnyttjande kan åberopa tvångslicens, som vunnits enligt 15 §, föranvändarrätt, som föreligger enligt 16 §

första stycket, eller rätt att utnyttja uppfinning för transportmedel, som icke är hemmahörande i riket, i enlighet med bestämmelserna i 16 § andra stycket, och ej heller då utnyttjandet är tillåtet på grund av expropriationsåtgärd, som vidtagits enligt 17 §. För närvarande kan för övrigt expropriationsåtgärd grunda sig även på bestämmelserna i 12 § lagen den 30 juni 1942 (nr 550) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för rikets försvar eller folkförsörjningen m. m., vilken dock blott är av temporär natur. Men hänvisningen i patentutredningens förslag syftar även på fall, som tillkomma genom detta förslag, nämligen då rätt till utnyttjande vinnes enligt bestämmelserna i 19 § 7 mom. eller 20 § i förslaget.

I förslaget uttalas, att intrång endast föreligger, om det skett utan patenthavarens lov. Detta överensstämmer nära med vad som nu gäller enligt 22 § patentförordningen, och liknande formulering är vanlig i utländska patentlagar. Man har icke i nu föreliggande sammanhang velat inlåta sig på någon närmare precisering i lagtexten, och tolkningen synes böra liksom hittills ankomma på praxis. I högsta instans har uttalats (NJA 1938 s. 642), att samtycke till utnyttjandet här i landet måste föreligga, varför en omformulering för att fastslå detta icke synes erforderlig. Vissa av patentutredningens sakkunniga ha ifrågasatt uttryckligt stadgande om att alster, som inom riket tillverkats eller hit införts med patenthavarens tillstånd, skola få fritt utnyttjas. Patentutredningen har dock icke funnit sådant stadgande erforderligt. Praxis torde här med stöd av allmänna rättsgrundsatser kunna komma till ett tillfredsställande resultat.

Enligt förslaget är det endast yrkesmässigt utnyttjande som kan innebära patentintrång. Detta är vanligt i utländsk patentlagstiftning, och patentutredningen har icke ansett, att detta krav medför några praktiskt betänkliga inskränkningar i patenthavarens skydd mot intrång. I 1919 års svenska förslag uppställdes såsom huvudgrundsats, att endast utnyttjande för eget personligt behov skulle falla utanför intrångsskyddet. När man då avböjde en begränsning till yrkesmässigt utnyttjande synes emellertid ha spelat stor roll, att man ansåg, att uppfinnings utnyttjande vid verksamhet av icke ekonomisk natur, som bedrivs av stat eller kommun m. m., på grund av detta krav icke skulle kunna innebära intrång. Sedermera har emellertid i praxis ansetts (NJA 1926 s. 149), att kronans användande av patenterad uppfinning vid flottans varv vore att anse såsom yrkesmässigt. Patentutredningen avser även, att uttrycket »yrkesmässigt» skall tagas i vidsträckt bemärkelse och sålunda kunna innefatta bl. a. uppfinnings utnyttjande vid statligt eller kommunalt företag av icke affärsdrivande karaktär. 1919 års förslag innehöll ett särskilt undantag för utnyttjande i ändamål att anställa experiment med eller meddela undervisning rörande uppfinningen. Ett sådant stadgande torde bli överflödigt, när endast yrkesmässigt utnyttjande förbjödes.

Vissa av patentutredningens sakkunniga ha ansett, att utnyttjande, som icke skett yrkesmässigt men dock i förvärvssyfte, skulle kunna innebära intrång. Man har då tänkt på sådana fall, då någon utan samband med yr-

kesutövning gör sig förtjänst på att utnyttja en uppfinning, t. ex. om en person såsom hobby tillverkar en eller annan radioapparat och säljer det tillverkade till bekanta. Patentutredningen har dock icke ansett sådant stadgande påkallat av praktiska behov. Så snart det gäller förvärvsverksamhet av något större omfattning, torde denna nämligen bli att betrakta såsom yrkesmässig.

Det är enligt förslaget icke allt yrkesmässigt utnyttjande som skall vara förbjudet, utan man har i rättssäkerhetens intresse ansett sig böra inskränka förbudet till vissa särskilt uppräknade former av utnyttjande. Denna metod, som i regel tillämpas även i utländsk patentlagstiftning, kan givetvis medföra risk för luckor i skyddet. Det torde emellertid då röra sig om rena undantagsfall, och därav eventuellt uppkommande olägenheter lära få anses mindre tungt vägande än de vådor, som eljest uppstående osäkerhet skulle medföra. Den i förslaget använda uppräknningen överensstämmer, såsom redan tidigare antytts, nära med den norska patentlagen. Man har dock i förslaget ansett sig böra bibehålla den åtskillnad mellan produkt- och metodpatent, som präglar vår gällande rätt.

Vad först då beträffar produktpatent, förbjudes att utnyttja den patenterade uppfinningen inom riket genom att tillverka, införa, använda, saluhålla, överlåta eller upplåta patentskyddat alster. Det fordras alltså icke, att det skall vara fråga om tillverkning eller införsel för försäljning, och överlåtelse eller upplåtande kan ha skett utan vederlag. Det har ansetts, att erforderlig begränsning ändock inträder genom kravet på yrkesmässigt utnyttjande. Vissa av patentutredningens sakkunniga ha förordat, att även utbudande av patentskyddat alster skulle förbjudas. Därmed skulle då vinnas, att man alltid kunde komma åt den som i en offert erbjuder sig att tillverka och leverera en patentskyddad produkt eller tager upp order från privatpersoner på leverans från utlandet av patentskyddade varor. Patentutredningen har dock icke ansett tillräckliga skäl föreligga för en särskild bestämmelse av detta slag. I vissa fall torde här angivna förfaranden kunna beivras såsom delaktighet i patentintrång eller såsom indirekt patentintrång, varom mera nedan.

Vad så gäller metodpatent, är det i första hand endast användande av det patentskyddade förfarandet som enligt förslaget är förbjudet. Emellertid förbjudes enligt förslaget även att tillverka, införa, använda, saluhålla, överlåta eller upplåta alster, som framställts enligt sådant förfarande. Det är det s. k. indirekta produktskyddet för metodpatent, som härmed kommer till uttryck. Utan ett skydd av detta slag skulle metodpatent stundom bli av blott begränsat praktiskt värde. Särskilt är skyddet erforderligt för att hindra ojämn konkurrens från utlandet. Det skulle nämligen vara mycket otillfredsställande, om det vore så, att innehavaren av ett metodpatent visserligen kunde hindra inhemska konkurrenter att använda metoden men ej ingripa mot import av alster, som utomlands tillverkats enligt denna metod.

Det indirekta produktskyddet för metodpatent erkännes ganska allmänt i patentlagstiftningen. Ett skydd av detta slag, som i sak överensstämmer med

patentutredningens förslag, gäller redan nu i vårt land enligt 22 § patentförordningen och likaså i övriga nordiska länder. Vid de nordiska överläggningarna var man även ense om att skyddet borde ha denna karaktär. I vissa utländska patentlagar, t. ex. den tyska, gäller emellertid skyddet endast den omedelbara produkten av ett patenterat förfarande, och 1919 års svenska förslag intog samma ståndpunkt. I viss anslutning till denna begränsning ha några av patentutredningens sakkunniga förordat följande formulering av det indirekta produktskyddet: »Är patent meddelat å förfarande, skyddar patentet även alster, som åtminstone huvudsakligen utgör det omedelbara resultatet av en tillverkning, vilken helt eller till väsentlig del innebär ett utnyttjande av det patenterade förfarandet.» För att belysa det föreslagna stadgandets innebörd har framhållits, att ett patent på ett sätt att framställa järnsvamp visserligen borde skydda järnsvampen och götjärn, framställt av järnsvampen, men ej en specialmaskin, tillverkad av sådant götjärn.

Patentutredningen har ej funnit tillräckliga skäl föreligga att avvika från vad som överenskommits vid de nordiska överläggningarna. Några praktiska olägenheter av att det indirekta produktskyddet nu har en mera generell innebörd torde icke ha framträtt. Det må understrykas, att skyddet endast gäller alster, som framställts enligt patentskyddat förfarande. Redan häri torde ligga, att den i det ovan angivna exemplet nämnda specialmaskinen icke blir skyddad. Även i övrigt torde praxis kunna komma till ett tillfredsställande resultat, utan att någon utförligare reglering i lagstiftningsväg erfordras.

För att intrång skall kunna föreligga, kräves givetvis icke, att utnyttjandet i varje detalj överensstämmer med patentskriften. Härutinnan må hänvisas till vad som anförts under II här ovan. Särskilt må understrykas vad där sägs om att intrångsskyddet även gäller mot den som med ekvivalenta medel utnyttjar uppfinningstanken.

Det hittills sagda har gällt, när någon såsom gärningsman gör sig skyldig till patentintrång. Det är endast detta, som regleras genom 19 § 1 mom. första stycket i förslaget. Men ingripande torde även kunna ske mot den som enligt allmänna regler är att anse såsom delaktig i patentintrång. Tänkbart är även, att indirekt patentintrång kan anses föreligga, när någon yrkesmässigt medverkat till att patenterad uppfinning utnyttjas, fastän gärningsmannen icke handlat yrkesmässigt och alltså ej själv begått patentintrång. Patentutredningen anser icke speciella lagbestämmelser härutinnan erforderliga, då dylika spörsmål böra kunna lösas i praxis enligt allmänna rättsgrundsatser.

2. Intrångspåföljder.

Under 1. har behandlats frågan, när intrång i beviljat patent objektivt sett föreligger. Nästa fråga blir, vilka påföljder begånet intrång kan medföra. Enligt förslaget skall härvid i stor utsträckning ske en differentiering mellan olika fall, och man har i ganska vidsträckt omfattning lagt i domstols hand

att bestämma påföljderna efter de föreliggande förhållandena. I detta sammanhang må understrykas, att genom 23 b § i förslaget sörts för att intrångsmål i första instans alltid skola handläggas av sakkunnig specialdomstol.

För patentskyddets effektivitet har det ansetts erforderligt, att vissa lindrigare påföljder skola kunna inträda, så snart intrång objektivt sett är för handen, även om intrånget skett i god tro, således utan att vederbörande haft vetskap om patentet eller ens kan sägas ha handlat oaktsamt genom att ej ha skaffat sig kännedom därom. Beviljade patent äro tillgängliga för envar, och det synes därför rimligt, att den som — låt vara i god tro — ingriper i patents skyddsområde får stå en viss risk. Patenthavaren har därför ansetts böra äga möjlighet att föra talan om förbud mot fortsatt intrång och om viss begränsad ersättningsskyldighet, utan att utredning om subjektivt skuld hos den som begått intrånget behöver förebringas. Vid oaktsamt eller uppsåtligt intrång anses mer fullständig ersättningsskyldighet böra inträda och vid uppsåtligt intrång därjämte straffpåföljd.

a) **Förbudstalan.** Det har ansetts, att den som begått patentintrång, vare sig det skett i god tro eller ej, i regel skall kunna på talan av patenthavaren förbjudas att fortsätta eller upprepa intrångshandlingen (19 § 2 mom. första stycket). En sådan s. k. förbudstalan medgives allmänt utomlands, och vid de nordiska förhandlingarna rådde enighet om att patenthavaren borde äga föra dylik talan. I Danmark och Norge, liksom i vissa andra länder, gäller detta redan nu enligt allmänna rättsregler. En särskild bestämmelse om förbudstalan vid patentintrång ingår i 1942 års finska proposition.

Bestämmelser om förbudstalan finnas redan i vårt land i närliggande fall, nämligen vid firmaintrång (se t. ex. 6 § lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura samt 128 § lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag).

Patentlagstiftningskommittén föreslog lagstadganden om förbudstalan både i lagstiftningen mot illojal konkurrens och i mönsterlagstiftningen. Där emot uttalade kommittén i 1919 års betänkande (s. 460 ff.), att den icke ansett sig böra i det då framlagda förslaget till ny patentlag upptaga något sådant stadgande.

Det skulle kunna göras gällande, att det finge anses tillräckligt, att patenthavaren vid intrång kan föra ersättnings- och eventuellt strafftalan, så att möjligheten att kunna föra en särskild förbudstalan skulle vara utan praktisk betydelse. Detta må vara riktigt i de flesta fall, men läget kan dock vara sådant, att intrånget ännu ej vållat någon skada eller att det skett i god tro under sådana förhållanden, att någon ersättningsskyldighet icke skäligen kan göras gällande. För patenthavaren kan det vara av ett visst värde att i dylika fall genast kunna väcka en förbudstalan och på det sättet få fastslaget, att intrång föreligger. En förbudstalan fyller ur patenthavarens synpunkt i stort sett samma funktion som en positiv fastställsetalan, och stadgandet härom bildar därför i viss mån ett motstycke till den särskilda bestämmelse om negativ fastställsetalan, som är upptagen i 21 § av patentutredningens förslag.

En förbudstalan bör alltså i princip kunna föras, så snart intrång föreligger, även om icke förutsättningarna för bifall till ersättningstalan äro för handen. Ofta torde väl förbuds- och ersättningstalan komma att kombineras, men intet hindrar, att de föras var för sig. Förbud bör emellertid icke kunna meddelas, i den mån den som begått intrång enligt bestämmelserna i 19 § 7 mom. eller 20 § av förslaget, vilka närmare beröras i en senare avdelning av motiveringen, berättigas att fortsätta sitt utnyttjande; erinran här om har upptagits i nu förevarande bestämmelse i förslaget.

Domstols förbud bör stå i direkt relation till redan begångna intrångshandlingar och ej kunna generellt omfatta allt utnyttjande, som faller inom patentets skyddsområde. Om någon tillverkat en maskin, som är patentskyddad, bör förbudet därför visserligen kunna avse ej blott fortsatt tillverkning utan även t. ex. försäljning av dylik maskin, men förbudet bör vara begränsat till maskiner av det förut tillverkade slaget och ej helt allmänt gälla maskiner, som falla inom patentets skyddsområde.

Meddelat förbud skall icke träda i verkställighet, förrän tidigast den dag, då domstols härom meddelade slutliga beslut vinner laga kraft. Visserligen skulle förbudstalan få större betydelse, om domstol finge befogenhet att före det slutliga avgörandet meddela interimistiskt beslut om förbud eller om domstol kunde förordna, att dess slutliga avgörande skulle vinna tillämpning redan innan det fått laga kraft. Övervägande skäl ha dock ansetts tala mot att nu giva särskilda stadganden i denna riktning. Anmärkas må, att den nya rättegångsbalken giver domstol vissa allmänna befogenheter av här ifrågavarande slag, vilka eventuellt kunna få användning även vid patenträttslig förbudstalan.

Den som överträder ett förbud torde i allmänhet göra sig skyldig till uppsåtligt intrång, så att straff kan inträda, eller åtminstone till sådan oakt-samhet, som medför full ersättningsskyldighet. Förslaget innehåller dock icke någon bestämmelse om att överträdelse av förbud i och för sig skall medföra någon påföljd. Det kan tänkas, att vederbörande trots förbudet är i god tro, och då skall endast begränsad ersättningsskyldighet inträda.

b) Begränsad ersättningsskyldighet även vid intrång i god tro. Enligt den norska patentlagen är den som begått patentintrång alltid skyldig att till den förorättade utgiva uppkommen vinst, även om han handlat i god tro. Också i vissa andra patentlagar finnas bestämmelser om utgivande av vinst på grund av ett i god tro begånget intrång. Vid de nordiska överläggningarna var man ense om att ett stadgande i denna riktning vore lämpligt, men övervägande ansåg man någon mildring i den norska regeln önskvärd. Fullt överensstämmande lagtexter uppnåddes icke, men man enades om att den uppkomna vinsten endast skulle behöva utgivas i den mån den svarade mot uppkommen skada. Flertalet delegationer, däribland den svenska, ansåg vidare möjlighet böra finnas för domstol att nedsätta ersättningen, om särskilda skäl därtill förelåge. Enligt 1942 års finska proposition har regeln fått den utformningen, att den som utan vållande begått intrång av domstol kan, därest det med avseende å svarandens till-

gångar och övriga omständigheter prövas skäligt, åläggas att till den som blivit kränkt utgiva genom kränkning av patenträtten erhållen vinst, dock högst för de tre senaste åren.

Enligt patentutredningens förslag (19 § 2 mom. första stycket) skall den som begått patentintrång, om domstol anser skäl därtill föreligga, vara pliktig att intill beloppet av den vinst, som för honom uppstått genom intrånget, utgiva ersättning för uppkommen skada.

Flera bestämmelser om skyldighet att utgiva uppkommen vinst äro ju redan införlivade med den svenska lagstiftningen. Särskilt är i detta sammanhang av intresse, att bestämmelser av detta slag år 1931 infördes i lagarna den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk samt om rätt till verk av bildande konst (27 a § resp. 20 a §). Principiella betänkligheter mot att för patenträtten acceptera en sådan bestämmelse torde därför icke föreligga.

Förslaget innebär icke någon generell regel om att den uppkomna vinsten alltid skall utgivas, vilket ju skulle vara det för patenthavaren fördelaktigaste och för närvarande gäller i Norge, såsom redan påpekats. Övervägande skäl ha ansetts tala för att man inför begränsningar, då de ekonomiska konsekvenserna eljest skulle kunna bli ödeläggande för den som helt i god tro råkat begå intrång. Man kan t. ex. tänka på ett sådant fall, att intrånget pågått under längre tid och att den uppkomna vinsten åtminstone till större delen förbrukats. Åt domstol har därför givits frihet att här förfara efter omständigheterna. Ersättning skall sålunda endast utgå, därest domstol anser skäl därtill föreligga. Domstol kan alltså besluta, att ingen ersättning skall utgå eller att denna skall jämkas. Regeln är härutinnan, såsom framgår av det ovan sagda, mildrad i förhållande till den text, som preliminärt antogs från svensk sida vid de nordiska överläggningarna, i det där fordrades förhandenvaron av särskilda skäl för att domstol skulle kunna utesluta eller nedsätta ersättningen. Den nu föreslagna formuleringen överensstämmer däremot på denna punkt ganska väl med den finska propositionen.

Övervägande skäl ha vidare ansetts tala för den begränsningen, att patenthavaren vid intrång i god tro aldrig skall kunna få ut mer av den uppkomna vinsten än som svarar mot den skada, som uppstått. I detta avseende råder överensstämmelse med vad som gäller i vårt land enligt de ovannämnda bestämmelserna i lagarna om författar- och konstnärsköpa.

Understrykas må ytterligare, att det ju är ett primärt villkor för att ersättningsskyldighet enligt nu föreliggande bestämmelse skall kunna uppstå, att vinst verkligen uppkommit genom intrånget. Härutinnan har patenthavaren principiellt bevisbördan. Och i detta avseende föreslås ej någon särskild föreskrift för att lätta bevisföringen, såsom förslaget innehåller i 19 § 2 mom. tredje stycket beträffande uppkommen skada.

Den ersättningsskyldighet, som enligt förslaget skall kunna inträda, när av utredningen ej framgår annat än att svaranden handlat i god tro, är sålunda i olika avseenden begränsad. Den patenthavare, som vill vara försäkrad om att få full ersättning, kommer nog därför att i fortsättningen liksom

hittills i eget intresse sörja för att svaranden snarast underrättas om patentet, varigenom större möjlighet vinnes att kunna visa oaktsamt eller uppsåtligt intrång. Enligt 1919 års svenska förslag (79 §) skulle vid intrång i god tro ersättningsskyldighet endast kunna föreligga, när sådan delgivning skett. Men det har synts patentutredningen vara av värde, att ersättning oberoende därav även vid intrång i god tro skall kunna utdömas, särskilt med hänsyn till fall, där det i realiteten inte är så helt med den goda tron eller där den uppkomna vinsten är verkligt avsevärd.

I detta sammanhang må erinras, att enligt 20 § i förslaget den som påbörjat intrång i kvalificerat god tro skall kunna av domstol berättigas att mot ersättning fortsätta utnyttjandet. Till denna bestämmelse finns ej för närvarande någon motsvarighet, liksom för övrigt ej heller till det stadgande, som föreslås i 19 § 7 mom. och vilket även torde bli av särskild betydelse vid intrång i god tro.

c) Full ersättningsskyldighet vid oaktsamt eller uppsåtligt intrång. Enligt utländsk patenträtt gäller i allmänhet, att vid intrång, som begåtts uppsåtligen eller av oaktsamhet, föreligger skyldighet att ersätta uppkommen skada. Även 1919 års förslag (78 §) intog samma ståndpunkt. Vid de nordiska överläggningarna var man ense om att detta borde vara huvudregeln, och bestämmelse härom ingår i förslaget såsom första punkten i 19 § 2 mom. andra stycket.

Enligt denna bestämmelse skall ersättning för all uppkommen skada kunna utdömas, även om någon vinst för svaranden ej uppstått. Det har övervägts att här å andra sidan stadga skyldighet att alltid utgiva den uppkomna vinsten, även om den överstiger liden skada, men tillräckliga skäl härför ha ej ansetts föreligga.

För den fulla ersättningsskyldigheten fordras sålunda, att svaranden åtminstone gjort sig skyldig till oaktsamhet, d. v. s. att han brustit i den akt-samhet, som med hänsyn till hans ställning och övriga föreliggande omständigheter bort av honom iakttagas.

Speciellt uppkommer här frågan, i vad mån oaktsamhet kan anses föreligga på grund av att den som begått intrånget försummat att undersöka, om patent beviljats (resp. patentansökning kungjorts) å den uppfinning, som han utnyttjar. Man torde därvid få taga viss hänsyn till svarandens ställning. Exempelvis torde större företag få anses ha vidsträcktare skyldighet att följa med beviljade patent (resp. kungjorda ansökningar) på det egna verksamhetsområdet. De kunna kanske därför merendels icke urskulda sig med att ej ha känt till patentet; speciellt gäller detta företag med egna patentavdelningar. Även för sådana företag kan det dock vara ursäktligt att t. ex. ej ha reda på ett patent, som förts på en industriklass, vilken normalt ligger utanför företagets intresseområde.

Å andra sidan kan oaktsamhet någon gång anses utesluten, när svaranden känt till patentet men oriktigt ansett sitt utnyttjande ej innebära intrång. För att i sådant fall utesluta oaktsamhet fordras väl dock, att svaranden kunnat bygga på utlåtanden från framstående och opartiska experter.

Vid oaktsamt eller uppsåtligt intrång är, såsom nämnt, enligt förslaget huvudregeln, att all uppkommen skada skall ersättas. Det har dock ansetts lämpligt att giva domstol befogenhet att, om oaktsamheten är endast ringa, jämka ersättningen efter vad som prövas skäligt. Stadgande härom ingår i andra punkten av 19 § 2 mom. andra stycket. Liknande regel finnes i 1942 års finska proposition. Även enligt den tyska patentlagen kan ersättningen nedsättas vid ringa oaktsamhet, dock ej till mindre än den vinst, som uppstått genom intrånget.

d) Vissa presumptionsregler vid förbuds- och ersättningstalan. Mot svensk domstolspraxis i patentintrångsmål har ej sätlan den anmärkningen framställts, att så höga krav ställts på bevisning om att skada lidits och rörande omfattningen av denna skada, att utdömt skadestånd blivit alltför lågt tillmätt. Därvid har också klagats över att svaranden ej kan tvingas att medverka till utredningen. I viss mån torde bris-terna dock komma att avhjälpas genom stadganden i nya rättegångsbalken.

Starka önskemål ha emellertid framträtt att genom en specialregel i patentförordningen underlätta patenthavarens bevisning om uppkommen skada, och patentutredningen har ansett sig böra tillmötesgå dessa önskemål. I förslaget har därför intagits särskilt stadgande i ämnet (19 § 2 mom. tredje stycket). Där uttalas, att genom patentintrång skall, om annat ej visas, anses ha uppkommit skada, motsvarande skälig avgift för sådant utnyttjande av uppfinningen. Det är i två hänseenden, som patenthavarens bevisbörda härigenom lättas. Det presumeras, att patentintrånget medfört skada och att denna skada uppgår till skälig licensavgift för sådant utnyttjande av uppfinningen, som skett genom intrånget. Vad som skall anses vara skälig licensavgift får tydligen bedömas efter omständigheterna. Den i stadgandet uppställda presumptionen kan givetvis motbevisas. Därvid kan patenthavaren styrka, att den uppkomna skadan är högre än skälig licensavgift, och omvänt kan svaranden visa, att någon skada ej uppkommit eller att skadan dock är lägre än skälig licensavgift.

Förslaget innehåller ytterligare en särskild presumptionsregel för förbuds- och ersättningstalan; nämligen i 19 § 2 mom. fjärde stycket. Det gäller här en patenträttslig specialfråga. Tidigare har berörts det i 19 § 1 mom. första stycket stadgade indirekta produktskyddet vid metodpatent. Dettas värde för patenthavaren reduceras dock stundom i hög grad genom att i princip bevisning måste föras om att alster, som avses med intrångstalan, framställts enligt patentskyddat förfarande. Att mot svarandens bestridande föra sådan bevisning kan möta mycket stora, kanske oöverstigligen svårigheter. Alstret som sådant ger måhända ej alls några säkra hållpunkter för bedömning, huruvida det var framställt enligt den patenterade metoden. Om det nu förhåller sig så, att alstret såsom sådant vid tiden för patentansökningen var nytt, kunna starka skäl tala för en omkastning av bevisbördan, så att alstret anses vara tillverkat enligt det patenterade förfarandet, därest annat icke visas.

En presumptionsregel av denna räckvidd ingick i 83 § av 1919 års svenska

förslag. I vissa främmande patentlagar, t. ex. de norska och tyska, gäller regeln emellertid endast »stoff». Därmed förstås icke formbundna alster, som kunna användas i valfri mängd, längd eller yta. Vid de nordiska överläggningarna nåddes enighet om att en presumptionsregel borde finnas men att den borde begränsas på nu angivet sätt och endast gälla vid civil talan. En i enlighet härmed formulerad presumptionsregel har också upptagits i 1942 års finska proposition.

Även patentutredningens förslag överensstämmer i sak med vad som överenskommit vid de nordiska överläggningarna. Man har dock ersatt det för svenska språket rätt främmande ordet »stoff» med »ämne», vilket avses böra få ovan angiven innebörd. Såsom stöd för att icke låta presumptionsregeln gälla alla alster kan anföras, att behovet av en sådan regel icke är lika trängande, när det gäller formbundna alster.

Vissa av patentutredningens sakkunniga ha föreslagit följande formulering av här ifrågakvarande presumptionsregel: »Har patent meddelats å särskilt sätt att tillverka sådant ämne, varå enligt 2 § patent ej kan meddelas, skall sådant ämne, därest det ej visas, att ämnet kan tillverkas på annat sätt, vid talan om ersättning anses vara tillverkat enligt det patenterade tillverknings sättet.»

Skillnaden mot patentutredningens förslag torde främst ligga däri, att enligt motförslaget presumptionen blott skulle gälla sådana ämnen, varå produktpatent ej kan erhållas. Det är sant, att presumptionsregeln är särskilt behöfelig i dylika fall, sålunda när det gäller livs- och läkemedel samt i en ny patentlag eventuellt kemiska föreningar. Men tillräckliga skäl att begränsa presumptionsregeln på detta sätt, vilket icke torde ha skett i motsvarande fall i andra länder, ha icke synts föreligga.

Enligt motförslaget gäller vidare, att svaranden kan fria sig redan genom att visa, att ämnet kan tillverkas på annat sätt än det patenterade. Han skulle sålunda icke behöva ens göra sannolikt, att han själv använt sig av viss sådan annan metod. Detta synes dock vara att gå för långt. Emellertid kan svaranden stundom ha ett berättigat intresse av att icke för patenthavaren behöva avslöja den metod, som han själv använder, om denna utgör en yrkeshemlighet. Detta torde dock kunna vinnas genom att domstolen utser sakkunniga att granska svarandens fabrikation. Dessa behöva sedan ej yttra sig om annat än huruvida den patenterade metoden använts eller ej. Bestämmelser, som i detta sammanhang äro av intresse, finnas i 40 kapitlet nya rättegångsbalken.

Motförslaget skiljer sig slutligen från patentutredningens förslag däruti, att enligt motförslaget ej fordras, att det gäller ett vid patentsökningens ingivande nytt ämne. Detta krav synes dock böra vidhållas.

e) Särskild preskriptionstid för ersättningstalan. För närvarande gäller i fråga om skadestånd vid patentintrång endast den vanliga tioåriga preskriptionstiden. Talan om straff måste däremot enligt 5 kap. 14 § strafflagen väckas inom två år; häri kommer ej att inträda någon ändring enligt förslaget.

En kortare preskriptionstid för ersättningstalan får anses önskvärd här, ej

minst med tanke på att enligt förslaget ersättning skall kunna utgå även vid intrång i god tro. Om ersättningstalan icke väckes, förrän intrånget redan fortgått under en längre tid, kan ju nämligen svaranden komma i en svår ställning. Framför allt bör förhindras, att en patenthavare avsiktligt dröjer med att anställa talan för att kunna utkräva så mycket större skadestånd. I anslutning härtill har preskriptionsregeln i förslaget (19 § 2 mom. femte stycket) utformats. Regeln är, att talan om ersättning skall väckas inom tre år från det patenthavaren fått vetskap om intrånget och den för detta ansvarige samt senast inom fem år från det intrånget begicks. Man vill härmed vinna, att den patenthavare, som icke genast får kunskap om intrånget och den som är ansvarig för detta, erhåller tillräcklig tid till sitt förfogande. Patentutredningens förslag överensstämmer med vad de danska och norska delegationerna föreslogo vid de nordiska överläggningarna. De finska och svenska delegationerna förordade då den avvikelser däriifrån, att den från intrånget räknade sekundära preskriptionstiden skulle bestämmas till tio år i stället för fem år, och 1942 års finska proposition är i enlighet härmed. Från svenska intressentkretsar har emellertid framhållits, att en så lång tid som tio år skulle vara obehövlig. Det må erinras, att patentutredningens förslag dock är mindre strängt än 1919 års svenska förslag (87 §), enligt vilket ersättningstalan under alla förhållanden skulle väckas inom tre år från det skadan timade.

Om talan ej väckes inom preskriptionstiden, går enligt förslaget ersättningsrätten helt förlorad; ej ens möjlighet att kvittningsvis göra den gällande kvarstår. Preskriptionstiden avbrytes ej genom privat krav utan endast genom väckande av talan vid domstol. Mot detta ha vissa betänkligheter framförts under åberopande av att patenthavaren, när flera begått intrång under likartade förhållanden, kan vilja avvakta slutligt avgörande i ett första intrångsmål, innan han väcker talan i övriga fall, och att det första målet kanske ej hinner slutföras inom preskriptionstiden. I så fall torde dock patenthavaren utan större olägenhet kunna bevara sin rätt genom att före preskriptionstidens utgång väcka talan mot samtliga, som begått intrång, men hemställa att alla målen utom ett förklaras vilande till dess detta sistnämnda slutligen avgjorts.

f) **Straff på följd.** Av vad som förekom vid tillkomsten av 22 § patentförordningen torde kunna slutas, att man ansåg straff för patentintrång endast böra drabba den som haft vetskap om sin gärnings rättskränkande karaktär. I praxis har emellertid övervägande ansetts, att en tillverkare kan straffas, så snart han ägt vetskap om patentets förefintlighet.

Enligt 1919 års svenska förslag (78 §) skulle straff kunna inträda såväl vid uppsåtligt som vid oaktsamt intrång. Det vanliga i utländsk patentlagstiftning är emellertid, att endast uppsåtligt patentintrång kan medföra straff; så t. ex. enligt de danska och norska patentlagarna samt den finska propositionen. Även enligt patentutredningens förslag (19 § 3 mom.) skall straff endast kunna ådömas den som uppsåtligt begått patentintrång. Kravet på uppsåt är därvid att fatta på sedvanligt sätt, d. v. s. det omfattar såväl direkt som indirekt och

eventuellt uppsåt. Intrånget är uppsåtligt, om det skett med vetskap om gärningens rättskränkande karaktär eller under sådana omständigheter, att svaranden ej skulle avhållit sig från gärningen, även om han haft sådan vetskap. Bevisning om att intrånget varit i denna mening uppsåtligt torde det ofta vara svårt att föra. Erfarenheterna från främmande länder med motsvarande lagstiftning visa, att straffatalan föres ganska sällan; i regel nöjer sig patenthavaren med att föra civil talan.

Det normala straffet för patentintrång skall enligt förslaget vara dagsböter, men gärningen skall kunna straffas med fängelse, såframt omständigheterna äro synnerligen försvårande. Det har ansetts önskvärt, att ett verkligt grovt patentintrång skall kunna föranleda frihetsstraff. 1919 års svenska förslag stod även på denna ståndpunkt, och det må framhållas, att varumärkesintrång redan för närvarande enligt 12 § i 1884 års varumärkeslag kan medföra frihetsstraff.

I detta sammanhang må framhållas, att stadgandena i 22 § tredje stycket patentförordningen redan upphört att gälla på grund av övergångsbestämmelserna till den lag den 3 juni 1938, genom vilken 4 kapitlet strafflagen fått ny lydelse.

g) Vissa sekundära påföljder vid patentintrång. I 19 § 4 mom. av förslaget finnas bestämmelser om vissa sekundära påföljder, som kunna inträda, när domstol dömer för patentintrång. De föreslagna bestämmelserna skilja sig endast i jämförelsevis ringa mån från vad som nu gäller enligt 22 § andra stycket patentförordningen.

I första stycket av 4 mom. i förslaget föreskrives, att patenthavaren är berättigad att mot ersättning för värdet övertaga alster, som omfattats av hans talan och över vilka svaranden fortfarande äger förfoga. Detta överensstämmer i huvudsak med 84 § i 1919 års svenska förslag.

Enligt andra stycket i 4 mom. skall på yrkande av patenthavaren domstolen, om skäl därtill anses föreligga, jämväl kunna förordna, att med apparater, redskap och andra anordningar, vilka uteslutande äro användbara för patentintrånget, skall så förfaras, att missbruk därmed ej kan ske. Förslaget skiljer sig på denna punkt från vad som nu gäller främst därigenom, att domstolen skall få en diskretionär befogenhet att tillämpa stadgandet; någon skyldighet därtill skall icke vara för handen. På det sättet torde man icke behöva riskera, att stadgandet skall verka obilligt. Att helt avskaffa ifrågavarande stadgande, såsom i 1919 års betänkande förordades, synes däremot knappast lämpligt. I nämnda betänkande (s. 481) framhölls bl. a., att här avsedda redskap kunna finna laglig användning av svaranden, sedan patentskyddet upphört. Men domstols beslut behöver ju icke gå ut på annat än att redskap m. m. skola sättas under förvar, till dess de utan hinder av patentet kunna användas av svaranden.

Enligt tredje stycket i 4 mom. skall vad förut i nämnda moment är stadgat icke äga tillämpning, i den mån medgivande till fortsatt utnyttjande lämnas svaranden med stöd av 20 § i förslaget.

3. Målsägande.

För närvarande är det enligt ordalagen i 22 § patentförordningen endast patenthavaren som kan föra talan i anledning av patentintrång. Stadgandet har utan saklig ändring upptagits i 19 § 5 mom. av förslaget. I och för sig skulle det visserligen vara önskvärt, att uttrycklig bestämmelse infördes om att även innehavare av uteslutandelicens finge föra sådan talan, såsom föreslogs i 86 § av 1919 års svenska förslag. En lagändring i denna riktning har emellertid ansetts böra anstå, till dess i en kommande patentlag patentlicenstagares rättsställning även i övrigt blir närmare reglerad.

C. Intrång före patents meddelande.

1. Gemensamma regler.

Enligt 19 § 1 mom. andra stycket i förslaget skall även utnyttjande av uppfinning efter det patent sökts å densamma men före patents meddelande under vissa förutsättningar anses såsom patentintrång och kunna medföra intrångspåföljd. Detta behandlas och motiveras närmare under 2. och 3. här nedan.

Enligt förslaget bedömes dock allt intrång före patents meddelande i vissa avseenden annorlunda än intrång i beviljat patent. Sålunda skall i förra fallet straff aldrig kunna inträda, vilket framgår av 19 § 3 mom. i förslaget. Man har ansett det oegentligt, att utnyttjande före patents beviljande skall kunna föranleda straff, enär det ju vid tiden för gärningen var ovisst, om patent komme att meddelas och därmed även om intrång verkligen föreläge. Vad beträffar förbuds- och ersättningstalan, skall sådan enligt 19 § 5 mom. ej få väckas, förrän patent meddelats genom lagakraftägande beslut. Därmed sammanhänger, att preskriptionstid för ersättningstalan enligt 19 § 2 mom. femte stycket icke i något fall skall utgå tidigare än ett år efter det att patent blivit genom lagakraftägande beslut meddelat.

Skillnaden mellan förslaget och gällande rätt beträffande utnyttjande före patentets beviljande blir alltså i praktiken framför allt, att enligt förslaget patenthavaren, sedan patent meddelats, kan kräva ersättning även för intrångshandlingar under viss föregående tid, om dessa falla inom skyddsområdet för *både* det beviljade patentet *och* patentansökningen, sådan den kungjorts resp. svaranden haft vetskap om densamma. En förbudstalan kan vidare baseras jämväl på intrångshandlingar före patentmeddelandet. Möjligheten till intrångstalan ställer sig enligt förslaget olika beträffande intrång efter det patentansökningen kungjorts och för dessförrinnan begånget intrång.

Det må framhållas, att de regler om intrång före patents beviljande, som förslaget innehåller, i sak överensstämmer med vad man enats om vid de nordiska överläggningarna, om ej annat uttryckligen angives.

2. Intrång efter patentansöknings kungörande.

Enligt patentutredningens förslag (19 § 1 mom. andra stycket under a) skall det anses såsom patentintrång, när någon på sätt i 19 § 1 mom. första

stycket sägs utnyttjar uppfinning, som senare skyddas genom patent, därest utnyttjandet sker sedan ansökning om patent därå kungjorts enligt 7 § första stycket patentförordningen. Med kungörandet skall alltså uppstå ett villkorligt skydd mot intrång, vilket i princip är likvärdigt med skyddet mot intrång i beviljat patent. Detta överensstämmer med vad som i allmänhet är förhållandet enligt utländsk patentlagstiftning samt även med 1919 års svenska förslag (80 §). Enligt nämnda förslag skulle intrång före patentets beviljande även kunna föranleda straff, och detsamma gäller enligt t. ex. de danska och norska patentlagarna. Patentutredningen har, såsom redan berörts under 1. här ovan, icke velat gå lika långt, och dess förslag därutinnan ansluter sig till vad man enades om vid de nordiska överläggningarna.

När en patentansökning efter att ha genomgått det första granskningsstadiet vid patentmyndigheten blir kungjord enligt 7 § första stycket patentförordningen och utlägges till allmänhetens granskning, få ju alla sökandens konkurrenter och för övrigt envar möjlighet att taga del av ansökningen. Det kan vidare sägas, att kungörandet visar, att det föreligger en hög grad av sannolikhet för att patent kommer att beviljas. Det är endast en förhållandevis ringa del av kungjorda ansökningar, som ej leder till patent. Att egentligt skydd mot intrång saknas för tiden efter kungörandet och fram till patentets meddelande är därför en särskilt stor brist i gällande svensk patenträtt.

Det har ansetts, att övervägande skäl tala för att med själva kungörandet motsvarande civila påföljder böra inträda, som tidigare omnämnts beträffande intrång i beviljade patent. Den begränsade ersättningsskyldigheten vid intrång i god tro och den mer fullständiga skadeståndsskyldigheten vid uppsåtligt eller oaktsamt intrång skall alltså ha sin motsvarighet, när det gäller intrångshandlingar, som begåtts efter kungörandet men före patentmeddelandet. Det ligger dock i sakens natur, att ett intrång under denna period lättare än efter patentmeddelandet kan anses ha skett i god tro.

Patentutredningen har avstått från att kräva vetskap om kungörandet såsom ett villkor för ersättningsskyldighet eller att, såsom den nuvarande danska patentlagen, låta kungörandet medföra endast en presumtion om att sådan vetskap föreligger. Det har ansetts, att i så fall skyddets effektivitet skulle för mycket minskas. Sant är dock, att det kan sägas vara något betänkligt att låta själva kungörandets faktum medföra ersättningsrisk. Kungörelserna i samband med utläggning äro ganska summariska. Om uppfinningens beskaffenhet får man där icke annan kunskap än vad som framgår av uppfinningens benämning. Det skulle därför vara till fördel för allmänheten, om även i detta fall — liksom när patent beviljas — i facktidskrift genom patentmyndighetens försorg publicerades första patentanspråket med eventuella ritningar. Men detta skulle medföra ej oväsentlig kostnad för det allmänna. Vidare skulle sådan publicering kunna medföra, att nyhetshinder uppkomme både inom och utom vårt eget land. För närvarande äro enligt svensk patenträtt handlingar, som utlagts, icke därigenom nyhetshindrande gentemot senare patentansökningar. Det är omstritt, huruvida ändring bör

göras häri. Frågan behandlades vid de nordiska överläggningarna, därvid olika meningar framträdde. Patentutredningen finner icke detta spörsmål böra upptagas vid den nu ifrågavarande partiella revisionen av patentförordningen. Det har därför ansetts, att övertygande skäl tala för att icke utsträcka offentliggörandet genom tryck i samband med utläggningen. Där emot har man funnit, att kungörandet regelmässigt bör medföra, att hela ansökningsakten blir tillgänglig för allmänheten och att kungjord patentansöknings slutliga öde bör offentliggöras, även om den icke skulle leda till patent. Dessa spörsmål upptagas senare i motiveringen till närmare behandling.

3. Intrång före patentansöknings kungörande.

Utländsk patenträtt torde övertygande intaga den ståndpunkten, att utnyttjande av patentsökt uppfinning före ansöknings kungörande ej kan medföra intrångspåföljd. I våra nordiska grannländer gäller emellertid redan nu, att ett visst villkorligt skydd mot intrång kan vinnas redan från det patent sökts. I anslutning till vad som är stadgat i de danska och norska patentlagarna enades man vid de nordiska överläggningarna om att utnyttjande av patentsökt uppfinning före kungörandet skulle anses såsom patentintrång, om det skett med vetskap om att patentansökning ingivits.

Det kan utan tvivel vara tveksamt, om ett utnyttjande, som visserligen skett efter patentansöknings ingivande men innan den blivit kungjord, över huvud taget skall kunna medföra någon påföljd. Huvudregeln bör givetvis vara, att sådant skydd icke skall föreligga. Ansöknings ärendet är ju på detta stadium normalt icke tillgänglig för allmänheten.

Men det skulle icke vara tillfredsställande, om patentsökt uppfinning alldeles riskfritt kunde utnyttjas fram till tiden för kungörandet även av den som fått full vetskap om patentansöknings ärendet, vare sig genom en särskild underrättelse från patentsökanden, på grund av en indiskretion eller annorledes. Det kan ju för övrigt vara fråga om en uppfinning, som icke kan utnyttjas utan att uppfinningstanken bekantgöres för allmänheten. Man kan då invända, att patentsökanden kan vänta med utnyttjandet till dess han fått ansöknings ärendet kungjord. Men detta kan dröja åtskillig tid, och uppfinningen kan vara av säsongbetonad natur, så att ett dröjsmål med utnyttjandet skulle avsevärt skada patentsökanden.

Patentutredningen har med hänsyn till det nu anförda och i betraktande av att gällande bestämmelser i våra nordiska grannländer icke synas ha medfört olägenhet ansett sig böra föreslå ett stadgande, enligt vilket utnyttjande före kungörandet skall kunna medföra intrångspåföljd. Man har dock i olika avseenden mildrat vad som överenskomms vid de nordiska överläggningarna och sökt åstadkomma garantier mot missbruk av regeln:

Enligt 19 § 1 mom. andra stycket b) i förslaget skall såsom patentintrång anses, när någon på sätt i första stycket av nämnda moment sägs utnyttjar uppfinning, som senare skyddas genom patent, därest utnyttjandet sker innan ansöknings ärendet kungjorts men sedan han av sökanden särskilt underrättats

eller eljest erhållit vetskap om att dylik ansökning föreligger och om dess innehåll.

Det är sålunda icke tillräckligt, att patentsökanden i allmänna ordalag förklarar sig ha inlämnat patentansökning å viss uppfinning. Vetskap om att patentansökning föreligger och om dess innehåll måste vara för handen, och sådan vetskap torde endast undantagsvis uppkomma annat än genom att kopior av själva ansökningshandlingarna delgivas vederbörande. Vidare har man i förslaget (7 § tredje stycket) sört för att den som av sökanden särskilt underrättas om patentansökning normalt får tillgång till hela patentansökningsakten. I sistnämnda hänseende hänvisas till vad därom närmare anföres i en senare avdelning av betänkandet.

Den som fått vetskap om patentansökning skall vidare enligt förslaget vid utnyttjande före kungörandet icke kunna drabbas av full ersättningsskyldighet enligt 19 § 2 mom. andra stycket utan endast riskera att i enlighet med sagda moment första stycket få utgiva den genom utnyttjandet uppkomna vinsten i vad den svarar mot uppkommen skada, varjämte sådana intrångshandlingar skola kunna utgöra grund för förbudstalan. Och det bör understrykas, att begränsad ersättning enligt sistnämnda lagrum endast skall utdömas, om domstolen anser skäl därtill föreligga. Det torde sålunda vara väl sört för att ersättningsskyldighet i anledning av utnyttjande före patentansöknings kungörande icke kommer att åläggas i något fall, där detta kunde verka obilligt. Men man har genom stadgandet dock möjlighet att komma åt ett uppenbart illojalt utnyttjande.

Mot en regel om att utnyttjande före ansöknings kungörande skall kunna medföra ersättningsrisk har särskilt invänts, att mindre nogräknade patent sökande skulle kunna begagna sig av en dylik regel för att skrämma konkurrenter och deras kunder från att utnyttja sådant, som i själva verket ej är någon ny uppfinning. För att motverka detta innehåller emellertid förslaget — utöver det ovan sagda om ansökningsaktens tillgänglighet — i 22 § särskilda bestämmelser, som närmare kommenteras i en senare avdelning av motiveringen och enligt vilka ofullständiga eller oriktiga meddelanden om patentansökning kunna föranleda kännbara påföljder för den som gör sig skyldig till dylika metoder. Dessa bestämmelser torde medföra, att risken för obefogade varningar och liknande förfaranden avsevärt minskas.

Vid patentutredningens överläggningar med de sakkunniga, som ställts till dess förfogande, ha i detta spörsmål skilda uppfattningar framträtt. Det är emellertid endast två av de sakkunniga som avstyrkt patentutredningens förslag om att intrång före patentansöknings kungörande skall kunna medföra påföljd.

IV. Invändning i intrångsmål om patents ogiltighet.

För närvarande är det enligt 23 § patentförordningen så, att den som är tilltalad för patentintrång kan få en invändning om att patentet bör anses ogiltigt upptagen till prövning i intrångsmålet. Om domstolen därvid finner

invändningen befogad, blir resultatet, att svaranden i intrångsmålet går fri från påföljd. Patentet kan emellertid icke i detta mål förklaras ogiltigt. I ett annat intrångsmål, där samma skäl för att patentet skall anses ogiltigt åberopas, kan det hända, att den dömande domstolen kommer till annat resultat beträffande patentets giltighet. Så har också i praktiken i flera fall skett, varigenom stor olägenhet vållats.

Det otillfredsställande i den nuvarande ordningen kommer visserligen att framträda mindre starkt, om det blir så, att Stockholms rådhusrätt blir ensam behörig i första instans i såväl ogiltighetsmål som intrångsmål, vilket patentutredningen föreslår i 23 b §. Men även under denna förutsättning synes en sådan reglering önskvärd, att en i intrångsmål framförd invändning i regel hänvisas till särskild ogiltighetstalan, så att, om denna bifalles, ett slutgiltigt avgörande i ogiltighetsfrågan kan komma till stånd.

I 19 § 6 mom. av förslaget har därför såsom huvudregel stadgats, att om den mot vilken intrångstalan föres vill göra gällande, att patentet bör anses ogiltigt, domstolen skall förelägga honom att inom viss tid väcka talan härom mot patenthavaren. Finnes sådan talan lagligen grundad, blir den för intrång tilltalade fri från påföljd. Väcket åter ej dylik talan, ehuru föreläggande därom givits, har domstolen att avgöra intrångsmålet utan hänsyn till ogiltighetsinvändningen.

Den nu föreslagna ordningen är ett gammalt önskemål i den svenska patenträtten. En liknande regel föreslogs redan i det 1878 framlagda kommittébetänkande, som i huvudsak ligger till grund för gällande patentförordning. Betänkandet var dock på denna punkt ej enhälligt, och under den fortsatta behandlingen riktades i högsta domstolen anmärkningar mot den föreslagna regeln. Den blev ej heller genomförd. I 1919 års betänkande föreslogs ånyo en regel av detta slag (82 § andra stycket), och i remissyttrandena framkommo då endast få gensagor häremot.

Den norska patentlagen förutsätter, att vid invändning om patents ogiltighet skall föras särskild ogiltighetstalan, och detsamma är huvudregeln såväl enligt gällande finsk patenträtt som enligt 1942 års finska proposition. Den danska patentlagen överensstämmer däremot med nuvarande svensk patenträtt i denna del.

Mot sådan reglering, som nu föreslås, brukar särskilt invändas, att den kan leda till försening av intrångsmålets slutliga avgörande. För att motverka detta kunde man tänka sig att medgiva undantag i enlighet med vad som gäller enligt nuvarande finsk patenträtt och 1942 års proposition, nämligen att ogiltighetsinvändning kan prövas i intrångsmålet, om saken anses vara genast uppenbar. I viss anslutning härtill innehåller patentutredningens förslag det undantaget från den uppställda huvudregeln, att ogiltighetsinvändning ej skall hänvisas till särskild talan, om särskilda skäl däremot äro.

Väcket ogiltighetstalan av svaranden i intrångsmålet, bör det vara domstolens sak — enligt förslaget skall ju samma domstol handlägga både intrångs- och ogiltighetsmål — att med hänsyn till de föreliggande omständigheterna bedöma, dels om målen kunna och böra handläggas gemensamt

(enligt nya rättegångsbalken torde ej kunna beslutas gemensam handläggning av ogiltighetsmål och sådant intrångsmål, där talan om ansvar föres) och *dels* om — för den händelse målen behandlas åtskilda — det är anledning att medgiva fortsatt handläggning av intrångsmålet, innan ogiltighetsmålet avgjorts. Ha målen sammanslagits, böra givetvis ogiltighets- och intrångsfrågorna kunna avgöras av domstolen samtidigt. Om åter sammanslagning av målen ej ägt rum, torde väl intrångsmålet ej kunna avgöras, förrän laga-kraftäggande dom i ogiltighetsmålet föreligger.

Det må här framhållas, att domstol redan nu anses kunna på därom framställt yrkande förklara intrångsmål vilande i avvaktan på utgången av ogiltighetstalan, som svaranden i intrångsmålet av eget initiativ väckt. I nya rättegångsbalken finnes i detta ämne ett särskilt, mera generellt stadgande (32 kap. 5 §) av följande lydelse: »Är för prövning av mål av synnerlig vikt, att fråga, som är föremål för annan rättegång eller behandling i annan ordning, först avgöres, eller möter mot handläggningen annat hinder av längre varaktighet, äge rätten förordna, att målet skall vila i avbidan på hindrets undanröjande.» I processlagberedningens motivering till detta lagrum uttalas, att domstol i vissa fall bör ha möjlighet att hänvisa parterna att föra särskild talan om fråga, som inverkar på det redan anhängiga målet. Sådant anses stundom kunna vara lämpligt, då i mål om ansvar eller ersättning för skadegörande handling fråga uppkommer om äganderätten till den egendom, å vilken skadegörelse skeff.

Det har ifrågasatts, att man med hänsyn till nämnda stadgande i nya rättegångsbalken och processlagberedningens motivering därtill skulle kunna undvara de i 19 § 6 mom. av patentutredningens förslag ingående bestämmelserna. Patentutredningen har dock ansett, att dessa bestämmelser icke på grund härav bli överflödiga. Det må framhållas, att det torde komma att dröja flera år, innan nya rättegångsbalken kan träda i kraft. Stadgandet däri torde för övrigt vara mindre vittgående än patentutredningens förslag.

Befinnes en av svaranden i intrångsmål väckt ogiltighetstalan lagligen grundad, skall enligt patentutredningens förslag icke någon påföljd kunna inträda för intrång, som begåtts före ogiltigförklaringen, detta i motsats till vad i praxis i flera fall — i brist på stadgande i motsatt riktning — ansetts böra gälla vid varumärkesintrång.

I detta sammanhang må nämnas, att patentutredningen icke funnit sig vid nu ifrågavarande partiella revision av patentförordningen böra till behandling upptaga andra spörsmål om ogiltighetstalan beträffande patent och i samband därmed stående ämnen, även om åtskillig överläggning härom förekommit vid de nordiska förhandlingarna och nya bestämmelser nog i och för sig skulle vara önskvärda. Det har ansetts, att med denna sak kan anstå till dess en fullständig revision av patentlagstiftningen kommer till stånd.

Enligt 23 § patentförordningen gäller för närvarande även, att den för intrång tilltalade är fri från ansvar, om det i intrångsmålet finnes, att patentet vid tiden för intrånget var förfallet. Detta bör tydligen gälla även i framtiden, men något särskilt stadgande härom torde icke vara erforderligt.

V. Rätt för den som begått patentintrång att i vissa fall fortsätta sitt utnyttjande.

I det föregående har redan flera gånger påpekats, att patentutredningens förslag i olika avseenden innebär en förstärkning av skyddet mot patentintrång. Från patentutredningens sakkunniga och andra svenska intressentkretsar har emellertid framhållits, att sådan förstärkning visserligen borde komma till stånd men att man i gengäld borde giva den som begått intrång vissa möjligheter att i särskilda fall få rätt att fortsätta sitt utnyttjande. Patentutredningen har ansett sig böra tillmötesgå dessa önskemål och föreslår stadganden, enligt vilka domstol kan berättiga svarande i intrångsprocess att utan hinder av patentet förfoga över alster som han innehar (19 § 7 mom.) samt medgiva den som i kvalificerat god tro gjort sig skyldig till intrång att mera generellt fortsätta sitt utnyttjande (20 §). Det må framhållas, att hithörande spörsmål icke behandlats vid de nordiska överläggningarna.

1. Medgivande för svarande i intrångsprocess att förfoga över alster, som han innehar.

19 § 7 mom. i patentutredningens förslag överensstämmer nära med 85 § i 1919 års svenska förslag. Patentlagstiftningskommittén anförde till stöd för sin ståndpunkt bl. a. följande:

»Syftet med 85 § är ej blott att för den, som i god tro tillverkat eller anskaffat ett patentskyddat alster, mildra den hårdhet, som kan ligga i att han ej får under skyddstiden förfoga över detsamma, utan även att i andra fall möjliggöra, att olagligen här i riket frambragta eller från utlandet anskaffade produkter eller anläggningar, som kunna representera ansevärd värden och hava stor betydelse såsom hjälpmedel för produktion eller samfärd, må kunna även under patenttiden tillgodogöras utan patenthavarens särskilda medgivande, ehuru naturligtvis mot full gottgörelse till denne. Det kan icke vara i det allmännas intresse, att, om exempelvis en masugn av patenterad konstruktion olagligen uppbyggts, patenthavaren alltid skall kunna driva det därhän, att masugnen måste antingen nedrivs eller stå oanvänd under hela skyddstiden. Hänsynen till patenthavarnes intressen synes icke alltid kräva, att en patenthavare, som erhållit fullt skadestånd för tillverkningen av ett av patentet skyddat alster, medgives ovillkorlig rätt att med straff- och skadeståndsanspråk ingripa mot varje utnyttjande av alstret i fråga.»

Enligt 19 § 7 mom. i patentutredningens förslag förutsättes, att patenthavaren för intrångstalan, att intrång befines föreligga och att patenthavaren icke begagnar sin rätt enligt 4 mom. första stycket att övertaga alster, som omfattats av hans talan och över vilka svaranden fortfarande äger förfoga. På yrkande av svaranden kan domstolen i en sådan situation förordna, att denne utan hinder av patentet får förfoga över ifrågavarande alster under den återstående skyddstiden. Detta skall emellertid blott ske, om domstolen anser skäl därtill föreligga. En skälighetsprövning i varje särskilt fall skall alltså ske. Domstolen kan även inskränka medgivandet till endast en del av den återstående skyddstiden. Vidare är att märka, att den av domstol givna be-

fogenheten är beroende av att svaranden erlagt ersättning, som utdömts för intrånget enligt 19 § 2 mom., samt den ytterligare ersättning, som domstolen kan finna skäligen bestämma. Huruvida sådan ytterligare ersättning anses böra utgå, torde bli beroende av om domstolen finner det fortsatta utnyttjandet medföra ökad skada för patenthavaren.

Vad som enligt 19 § 7 mom. kan vinnas är endast rätt att förfoga över redan förefintliga alster men däremot icke möjlighet att i annat avseende utnyttja patentskyddad uppfinning. Rätt till sådant utnyttjande kan emellertid stundom medgivas enligt 20 § i förslaget.

I motiveringen till 19 § 1 mom. första stycket i förslaget har omnämnts, att man från dansk sida vid de nordiska överläggningarna hade sympatier för sådan begränsning av intrångsskyddet, att den som i god tro på öppna marknaden förvärvat ett patentskyddat alster alltid skulle äga fritt använda detta utan hinder av patentet. Ett sådant stadgande går avsevärt längre än vad patentutredningen föreslagit, enär enligt nämnda stadgande alstret skulle få användas utan prövning i det särskilda fallet och utan skyldighet att lämna ersättning till patenthavaren.

2. Möjlighet för den som i kvalificerat god tro begått patentintrång att få fortsätta sitt utnyttjande.

Under 1. har påpekats, att enligt 19 § 7 mom. endast kan vinnas rätt att förfoga över redan framställda patentskyddade alster. Detta stadgande möjliggör alltså icke för den som börjat tillverkning av sådana alster att fortsätta tillverkningen. Ej heller kan enligt nämnda stadgande medgivas fortsatt utnyttjande av patentskyddat förfarande. Detta kan vara hårt mot den som igångsatt sitt utnyttjande i absolut god tro och kanske lagt ned stora kostnader på fast maskineri m. m. Ett raserande av den igångsatta rörelsen kan även sägas stundom vara ett betänkligt nationalekonomiskt slöseri.

Med hänsyn härtill har patentutredningen ansett sig böra upptaga ett stadgande, som möjliggör för domstol att mera generellt medgiva fortsatt utnyttjande för den som i kvalificerat god tro begått patentintrång (20 §). Det måste dock erkännas, att olika betänkligheter kunna anföras mot en sådan bestämmelse. Den innebär en avsevärd begränsning i patenthavarens vanliga befogenheter och kan vara till olägenhet för honom och för dem till vilka han upplåtit licens. Dessa betänkligheter ha visserligen icke ansetts böra vara avgörande, men det har funnits angeläget att i förslaget starkt begränsa möjligheten till fortsatt utnyttjande.

Enligt 20 § har domstol befogenhet att medgiva den som börjat utnyttja patentskyddad uppfinning att i vissa fall få fortsätta utnyttjandet. Härför fordras till en början, att den som begått intrånget väcker talan härom mot patenthavaren. Sådan talan kommer väl oftast att väckas i samband med pågående intrångsprocess, men stadgandet är ej begränsat härtill. Dylik talan kan exempelvis väckas såsom ett alternativ i samband med negativ fastställelsetalan enligt 21 § i förslaget.

20 § gäller vidare endast till förmån för den som börjat sitt utnyttjande här i riket utan att äga och ej heller skäligen må anses ha kunnat förskaffa sig kännedom om huruvida patentskydd å uppfinningen blivit beviljat eller sökt. Det är alltså ej nog, att intrånget påbörjats i god tro i vanlig mening, d. v. s. utan att vederbörande gjort sig skyldig till uppsåtligt eller oaktsamt handlande. Rätt enligt 20 § till fortsatt utnyttjande anses närmast böra ifrågakomma blott för den som ej *kunnat* erhålla vetenskap, huruvida patent å uppfinningen beviljats eller sökts. Sådant är ju läget, om gjord patentansökning ej kungjorts enligt 7 § första stycket patentförordningen eller på annat sätt offentliggjorts eller meddelats vederbörande och den patentsökta uppfinningen icke av patentsökanden eller med dennes tillstånd utnyttjats under sådana förhållanden, att vederbörande kunnat misstänka, att patent därå söks. Dock har man icke velat inskränka stadgandet helt till sådana fall, där dylik vetenskap varit omöjlig att erhålla. Om vederbörande endast genom vidlyftiga undersökningar, som icke kunna anses stå i rimlig proportion till hans förhållanden, kunnat få erforderlig vetenskap, bör det icke vara uteslutet för honom att åberopa sig på 20 §. Det är detta man velat uttrycka med orden »skäligen må anses hava kunnat förskaffa sig kännedom» i den föreslagna lagtexten. Vissa av patentutredningens sakkunniga ha förordnat, att det skulle räcka, att vederbörande icke skäligen må anses ha kunnat *och bort* förskaffa sig kännedom om patentet eller patentansökningen. Patentutredningen har dock icke velat godtaga en sådan uppmjukning, varigenom man skulle närma sig det vanliga kravet på god tro. Det bör markeras, att en kvalificerat god tro erfordras. Å andra sidan kan icke fordras annat än att intrånget påbörjats i sådan god tro, ej att denna fortbestår t. ex. vid anhängiggörandet av en intrångstalan.

Även om intrånget påbörjats i dylik god tro, skall domstolen ingalunda utan vidare medgiva vederbörande fortsatt utnyttjande. Detta skall tvärtom endast ske, om synnerliga skäl därtill anses föreligga. Det fordras sålunda här — i motsats till enligt 19 § 7 mom. — att *synnerliga* skäl äro för handen. Det är alltså avsett, att stadgandet skall tagas i bruk med stor försiktighet. Domstolen har vid prövningen att mot varandra väga parternas stridiga intressen med särskild hänsyn även till den nationalekonomiska synpunkten. Det är en ömtålig prövning, som här lagts i domstolens hand, men enligt 23 b § i förslaget skola ju dylika mål alltid i första instans handläggas av en sakkunnig specialdomstol.

Vad domstolen kan medgiva är enligt förslaget endast fortsättande av det tidigare utnyttjandet med bibehållande av dettas allmänna art. Och normgivande skall därvid vara det utnyttjande, som förekom medan ovan angiven kvalificerat god tro ännu förelåg. Hänsyn är alltså icke att taga till nya former för utnyttjandet, som eventuellt satts i gång först sedan vederbörande förlorat denna goda tro.

Om domstolen medgiver fortsatt utnyttjande, varvid medgivandet kan inskränkas till att avse endast en del av den återstående skyddstiden för patentet, skall domstolen tillika fastställa den ersättning till patenthavaren, som

finnes skäligen. Ersättningens storlek och sättet för dess erläggande får tydligen bestämmas med hänsyn till samtliga föreliggande omständigheter. Om ersättning icke erlägges, kan medgivandet icke anses gällande, utan påföljd för patentintrång kan då inträda vid fortsatt utnyttjande.

Vissa av patentutredningens sakkunniga ha förordat en särskild bestämmelse om att patenthavaren, såvida ej omständigheterna annat föranleda, skall få sig tillerkänd ersättning för sina kostnader i rättegång enligt 20 §. Patentutredningen har emellertid ansett, att man i praxis utan särskilt stadgande bör kunna komma till ett tillfredsställande resultat i fråga om parternas ersättning för rättegångskostnaderna.

VI. Fastställsetalan.

Det ligger i sakens natur, att tvekan ej sällan kan råda, huruvida visst utnyttjande innebär patentintrång eller icke. Här kunna föreligga svårlösta spörsmål om patentets tolkning, varom även opartiska sakkunniga kunna ha delade meningar. Patenthavaren kan ju i en sådan situation i allmänhet väcka intrångstalan och därmed få fastställt, huruvida intrång föreligger. Men sker ej detta, kan en besvärande ovisshet uppstå för den som genom sitt utnyttjande riskerar intrångspåföljd. Det kan tänkas, att patenthavaren avsiktligt dröjer med att väcka intrångstalan eller ens giva klart besked, huruvida han anser intrång föreligga. Han kan anse det fördelaktigt att vänta, till dess utnyttjandet hunnit få stor omfattning och därför avsevärd ersättning kan krävas. Läget kan också vara sådant, att patenthavaren i grund och botten icke anser utnyttjandet innebära intrång men genom en avvaktande hållning dock söker avskräcka konkurrenten. För den som riskerar intrångspåföljd är det emellertid ett starkt intresse att ernå fastställelse, huruvida visst utnyttjande är patentskyddat för annan, på ett så tidigt stadium som möjligt, helst redan innan han sätter utnyttjandet i gång. Nationalekonomiska skäl tala även för detta.

I vissa utländska patentlagar finnas särskilda bestämmelser om fastställsetalan. Enligt den österrikiska patentlagen var sålunda envar berättigad att väcka talan om fastställelse av att alster, som han avser att tillverka, saluföra eller använda, eller förfarande, som han avser att använda, varken helt eller delvis faller under visst angivet beviljat patent. Liknande bestämmelser ingå i de jugoslaviska, polska och tjeckoslovakiska patentlagarna. Enligt den ungerska patentlagen är det endast, när utnyttjande redan påbörjats, som intrångstalan får väckas. Enligt den kanadensiska patentlagen kan den som har grundad anledning antaga, att ett förfarande, som han använder eller avser att använda, eller en produkt, som han tillverkat, köpt eller använder eller som han har för avsikt att tillverka, köpa eller använda, kommer att giva en patenthavare anledning att göra gällande patentintrång, väcka talan för att få fastställt, att förfarandet eller produkten icke gör intrång i patenthavarens rätt. Den engelska patentlagen innehåller även ett

stadgande om fastställsetalan, vilket emellertid egentligen blott tager sikte på det fallet, att patenthavaren hotat annan med intrångstalan och att denne i anledning härav vill få fastställt, att sådan varning är oberättigad. I den japanska patentlagen ingår en bestämmelse, enligt vilken envar intresserad äger föra talan om fastställelse av ett patents omfång.

I andra länder gäller, att fastställsetalan i liknande fall är medgiven enligt allmänna processuella regler.

I Sverige ha allmänna lagbestämmelser om fastställsetalan hittills saknats. Emellertid har sådan enligt praxis i viss utsträckning fått föras. Nya rättegångsbalken (13 kap. 2 §) innehåller om fastställsetalan följande bestämmelser, vilka dock endast gälla i tvistemål:

»Talan om fastställelse, huruvida visst rättsförhållande består eller icke består, må upptagas till prövning, om ovisshet råder om rättsförhållandet och denna länder käranden till förfång.

Beror sakens prövning av frågan, huruvida visst rättsförhållande, som är stridigt mellan parterna, består eller icke består, må ock talan om fastställelse därav upptagas.

Är i lag eljest stadgat, att fastställsetalan i visst fall må upptagas, vare det gällande.»

Patentlagstiftningskommittén intog i 1919 års betänkande (s. 492) den ståndpunkten, att särskilda stadganden rörande fastställsetalan på patenträttens område icke erfordrades. Man ansåg visserligen, att möjligheten av sådan talan vore av avsevärd betydelse för patenträttens vidkommande, men dylik talan antogs komma att medgivas i rättstillämpningen. Något domstolsavgörande i högsta instans i denna riktning torde dock icke föreligga, och ej heller de återgivna bestämmelserna i nya rättegångsbalken synas trygga rätten att mot en patenthavare föra fastställsetalan om att visst utnyttjande icke är patentskyddat.

Då det av skäl, som redan utvecklats, får anses mycket angeläget, att den som riskerar intrångspåföljd får föra negativ fastställsetalan mot patenthavaren, har patentutredningen i 21 § upptagit särskilt stadgande härom. Enligt förslaget kan fastställsetalan föras, när det föreligger ovisshet, huruvida utnyttjande, som någon igångsatt eller avser att igångsätta, är skyddat enligt annans meddelade och fortfarande bestående patent. Den förstnämnde kan då vid domstol föra talan om fastställelse av att så icke är förhållandet. Stadgandet avser alltså endast negativ fastställsetalan, vilken givetvis är att rikta mot patenthavaren. Tillräcklig anledning till särskild lagbestämmelse om positiv fastställsetalan har icke syntts föreligga; denna ersättes, på sätt tidigare påpekats, i stort sett genom den rätt till förbudstalan, som står patenthavaren öppen, så snart intrång föreligger.

Meningen är icke, att vem som helst skall få besvära patenthavaren med fastställsetalan. Blott den som igångsatt eller avser att sätta i gång ett utnyttjande, om vilket det råder ovisshet, huruvida det är patentskyddat för annan, har ansetts äga ett så berättigat intresse av fastställelse, att rätt till

talán bör medgivas. Fastställsetalan kan emellertid ej blott föras av den som anser sitt utnyttjande icke falla inom patentets allmänna skyddsområde. Även den som gör gällande, att hans utnyttjande på grund av föränvändarrätt icke innebär intrång, bör kunna föra fastställsetalan. Däremot kan det icke i denna ordning fastställas, att visst utnyttjande ej innebär intrång, enär patentet är ogiltigt. I ett dylikt fall får vederbörande föra ogiltighetstalan. En annan sak är, att ogiltighets- och fastställsetalan kunna föras alternativt i samma mål.

Fastställsetalan skall, såsom nämnts, avse, att visst utnyttjande ej är skyddat enligt annans meddelade och fortfarande bestående patent. Två av patentutredningens sakkunniga ha uttalat sig för att dylikt talan skulle kunna väckas även i fråga om patentansökning, åtminstone sedan den kungjorts enligt 7 § första stycket patentförordningen. Därvid har man åberopat intresset av att få en snabb fastställelse och att enligt 19 § i förslaget även intrång före patentets beviljande kan medföra påföljd. Det må emellertid erinras, att intrångstalan enligt 19 § 5 mom. blott skall kunna väckas, sedan patent beviljats. Det synes då icke vara anledning att dessförinnan medgiva fastställsetalan, som i viss mån kan sägas vara en omvänd intrångstalan.

Om fastställsetalan bifalles, blir ju därmed fastslaget, att det utnyttjande, varom käranden fört talan, icke är skyddat enligt det angivna patentet. Bifallen fastställsetalan får anses bindande gentemot patenthavaren även i förhållande till dem som härleda sin rätt från käranden, t. ex. övertager dennes rörelse eller köpa de av denne tillverkade varorna. En utomstående tredje man torde däremot icke kunna åberopa fastställsetalen såsom bindande, när patenthavaren för intrångstalan mot honom, även om hans utnyttjande är av alldeles samma natur som det, vilket prövats i fastställsetalprocessen.

Vissa av patentutredningens sakkunniga ha föreslagit särskilt stadgande om att patenthavaren alltid skall tillerkännas ersättning för sina kostnader i rättegången, såvida han ej genom egna åtgärder givit anledning till denna. Patentutredningen har ansett, att man här med tillämpning av allmänna rättsregler kan komma till ett tillfredsställande resultat. Sålunda torde vara tydligt, att den som i onödan väcker fastställsetalan, t. ex. utan att undersöka, huruvida patenthavaren anser intrång föreligga, i regel bör få ersätta patenthavarens rättegångskostnader. Nya rättegångsbalken innehåller i 18 kap. 3 § särskilda stadganden i denna riktning.

Fastställsetalan skall enligt förslaget (23 b §) i första instans upptagas av Stockholms rådhusrätt, förstärkt med särskilda ledamöter. Enligt vissa utländska patentlagar upptages sådan talan av patentmyndigheten. Det gäller emellertid då länder, där patentmyndigheten även har att upptaga ogiltighetstalan. För Sveriges vidkommande torde under nuvarande förhållanden denna väg icke vara framkomlig, vilket även uttalades i 1919 års betänkande (s. 491 f.).

VII. Ofullständiga eller oriktiga meddelanden om patentskydd.

1. Inledande synpunkter.

Redan för närvarande klagas det över att skada vållas näringslivet genom vilseledande eller åtminstone ofullständiga meddelanden om patentskydd. Det har påpekats, att det blir än mer angeläget att söka motverka sådana missbruk, om skyddet mot intrång förstärkes och även utnyttjande före patents beviljande kan medföra intrångspåföljd, såsom fallet blir enligt de i 19 § av patentutredningens förslag upptagna bestämmelserna.

Främst tänker man härvid på de olägenheter, som kunna vållas av obefogade varningar för patentintrång. Sådan varning kan ha den formen, att någon under återopande av sökt eller beviljat patentskydd gör gällande, att viss utpekad konkurrent begår intrång. Varningen kan då rikta sig direkt till konkurrenten eller till andra, som stå i affärsförbindelse med honom eller förmodas vara intresserade av att inleda sådan. Varningen kan också ha en mer allmän karaktär, så att det icke direkt utpekas någon, som skulle ha gjort sig skyldig till intrång.

Men det behöver icke vara fråga om någon uttrycklig varning mot intrång, utan samma verkan kan uppnås genom ett meddelande, som endast innehåller, att man själv — eventuellt annan, för vilken man t. ex. är agent — på grund av sökt eller beviljat patentskydd har ensamrätt på visst område. Ej minst farliga äro för övrigt meddelanden, vari detta ej direkt uttalas utan endast på ett ofta svävande sätt antydes. Så kan särskilt vara fallet, när å en vara eller dess emballage finnes uttrycket »patent» eller »patent sökt» eller liknande, utan att några ytterligare upplysningar i samband härmed lämnas.

Meddelanden av ifrågavarande slag kunna vara till skada *dels* för konkurrenterna, vare sig direkt utpekade eller icke, vilka kunna avskräckas från en i och för sig fri verksamhet eller lida avbräck därigenom att deras kunder avhållas från att fortsätta eller inleda affärsförbindelser med dem, *dels ock* för kunderna, som kunna avskräckas från affärsförbindelser av nyss angivet slag eller lockas till ofördelaktiga uppgörelser med den uppgivne innehavaren av ensamrätt.

Ett meddelande om patentskydd kan på olika sätt giva ett oriktigt eller vilseledande intryck. Det kan vara så, att någon uppgives ha erhållit eller sökt visst patentskydd, utan att detta alls är förhållandet. Det kan också vara så, att skyddet upphört att gälla, ehuru det framställes såsom alltjämt bestående. Vidare kan förhållandet vara, att ett skydd visserligen gäller men icke har den innebörd, som meddelandet tyder på, såsom när patentet blott gäller en underordnad detalj av den produkt, som framställes såsom skyddad, eller då det utnyttjande, mot vilket man riktar sig, icke faller inom patentets skyddsområde.

Den som lämnar ett oriktigt meddelande behöver ju icke alltid handla i ond tro. Han kanske själv anser meddelandet vara riktigt; så t. ex. om han

felbedömer patentets skyddsområde. I ett dylikt fall kan dock läget vara sådant, att han bort inse oriktigheten och alltså gjort sig skyldig till oaktsamhet. I detta sammanhang må framhållas, att ett i och för sig riktigt meddelande kan lämnas under sådana omständigheter, att det blir vilseledande; så t. ex. om någon, som meddelar, att patent sökts å viss uppfinning, gör detta, oaktat han från patentmyndigheten fått så uppenbara nyhetskänvisningar, att han måste ha insett, att ansökningen icke kan bifallas.

Obefogade meddelanden om patentskydd kunna sålunda föreligga under mycket växlande former. Innan man går närmare in på spörsmålet, i vad mån särskilda bestämmelser häremot erfordras i vårt land, bör undersökas, huruvida redan nu gällande föreskrifter kunna komma till användning.

2. Gällande svensk rätt och utländsk lagstiftning.

Stundom torde oriktiga meddelanden om patentskydd kunna åtkommas enligt allmänna strafflagen. Särskilt må härvid uppmärksamheten riktas på de nya bestämmelserna om bedrägeri och annan oredlighet i 21 kapitlet, sådant detta lyder enligt lag den 12 juni 1942. Ett vilseledande meddelande om patentskydd kan ingå såsom ett led i bedrägeri. Fullbordat bedrägeri föreligger dock först, när man medelst vilseledande förmår någon till handling eller underlåtenhet, som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den vilseledde eller någon i vars ställe denne är (21: 1), men även försök till bedrägeri kan straffas, om bedrägeriet icke är att anse såsom ringa (21: 8, jfr 21: 2). Större betydelse torde emellertid straffbestämmelserna om oredligt förfarande (21: 7) få på här ifrågavarande område. Sådant brott föreligger, när man medelst vilseledande förmår någon till handling eller underlåtenhet och därigenom skadar den vilseledde eller någon i vars ställe denne är. Här fordras alltså icke utredning om att vinning för gärningsmannen uppkommit. Och även om skada ej uppkommer, kan gärningen straffas, därest vilseledandet sker i utövning av yrke eller näring och avser beskaffenhet, myckenhet eller ursprung av vad mot vederlag tillhandahålles. Försök till oredligt förfarande är dock ej straffbart. För övrigt må framhållas, att under förarbetena till den nya lagstiftningen lagrådet angående bestämmelserna i 21: 7 mot oredligt förfarande uttalade, att en i viss mån restriktiv rättstillämpning syntes vara på sin plats. De nya föreskrifterna i 21 kapitlet strafflagen torde därför näppeligen vara tillfyllest för att motverka av patentutredningen avsedda förfaranden.

Stundom torde väl beskyllning för patentintrång kunna innebära ärekränkning och straffas enligt bestämmelserna i 16 kapitlet strafflagen. Frågan härom har nyligen varit föremål för prövning i högsta instans (NJA 1940 s. 739), därvid dock i det speciella fallet gärningen icke ansågs straffbar. För egentlig ärekränkning (16: 7) fordras ju, att det gäller oriktig beskyllning för bestämt brott eller visst slag av brott, och en före patents beviljande framställd varning för intrång faller redan härigenom utanför,

enär även enligt patentutredningens förslag ett före patentmeddelandet begånget intrång aldrig kan medföra straffpåföljd. Visserligen är det enligt 16 kap. 8 § strafflagen även straffbart att mot annan av arghet utsätta eller fortsprida rykte om gärning eller last, som ej är straffbar men eljest menlig för hans ära, goda namn och medborgerliga anseende, yrke, näring eller fortkomst. Detta stadgande är ju dock, såsom framgår av dess avfattning, till sin räckvidd begränsat i olika avseenden.

Ett vilseledande meddelande om patentskydd torde vidare stundom kunna bestraffas såsom illojal reklam enligt 1 § lagen den 29 maj 1931 med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens. Det skall dock då vara fråga om ett för ett större antal personer avsett meddelande, vari i uppenbar strid mot god affärssed lämnats oriktig uppgift, ägnad att framkalla uppfattningen om ett fördelaktigt anbud. Det torde därför endast vara mera sällan som nämnda lagrum kan tillämpas i här föreliggande fall. Så har dock i praxis skett åtminstone i ett fall, vilket emellertid icke kom under bedömande av högsta instans och där dessutom även andra omständigheter kunna ha spelat in.

I andra länder finns ej sällan större möjlighet att motverka oriktiga eller ofullständiga meddelanden om patentskydd. Detta följer redan därav, att det där merendels enligt lagstiftning eller rättspraxis föreligger ett mer fullständigt skydd mot illojal konkurrens än i vårt land, särskilt genom att det brukar finnas en s. k. generalklausul, d. v. s. en allmän regel om att konkurrenshandlingar i strid mot god affärssed äro förbjudna. Vid sidan av generalklausulen kunna särskilt anlitas förekommande bestämmelser mot ned sättande påståenden om annans näringsverksamhet.

Vidare finnas i vissa länder särskilda bestämmelser, som här kunna komma till användning. Så innehåller den norska strafflagen ett stadgande, enligt vilket det kan föranleda straff att med hänsyn till saluhållet föremål offentliggöra eller på annat sätt utsprida oriktig eller vilseledande uppgift angående industriellt rättsskydd för föremålet eller att å föremål, avsett för försäljning, eller å dess emballage obehörigen anbringa beteckning, som antyder, att föremålet åtnjuter industriellt rättsskydd, ävensom att saluhålla sålunda märkt föremål. Anmärkas må vidare, att i den danska lagen mot illojal konkurrens ingår särskilt stadgande om straff för falsk uppgift om att vara åtnjuter patentskydd.

I åtskilliga länder innehåller patentlagstiftningen särskilda straffbestämmelser mot oriktiga meddelanden om patentskydd. Såsom exempel kan nämnas, att enligt den schweiziska patentlagen den kan straffas, som utan fog förser sina affärshandlingar eller varor med en beteckning, ägnad att framkalla den tron att ett patent föreligger. Den holländska patentlagen innehåller liknande bestämmelser, som dessutom äro riktade mot uppgift om att patent sökts. Vidare må nämnas, att det enligt den engelska patentlagen kan bestraffas, om någon oriktigt betecknar en vara, som han säljer, såsom patenterad, t. ex. genom att använda orden »patent», »patenterad» eller »registrerad». Enligt vissa patentlagar, t. ex. den holländska, bestraffas underlåtenhet att å patenterad vara angiva patentets nummer. I en del länder

medför sådan underlåtenhet, att patenthavarens möjlighet att beivra intrång uteslutes eller försvåras. 1942 års finska proposition innehåller ett stadgande, enligt vilket den som å vara eller varuomslag anbragt beteckning, som är ägnad att framkalla den uppfattningen, att varan inom riket åtnjuter skydd enligt patentlagen, eller i annons, affärsskylt, cirkulär, anslag eller annat sådant tillkännagivande använt sådan beteckning, är skyldig att upplysa envar, som har intresse av sakens rätta förhållande, om vilket patent eller vilken patentansökan beteckningen avser. Liknande stadgande finnes i t. ex. den tyska patentlagen.

3. Patentutredningens förslag.

Såsom en sammanfattning av det under 2. anförda torde kunna uttalas, att oriktigt meddelande om patentskydd enligt gällande svensk rätt visserligen stundom kan medföra straff men att det får anses ovisst, hur långt detta skydd sträcker sig. Om i vårt land finnes en mera omfattande lagstiftning mot illojal konkurrens, särskilt allmänna stadganden mot nedsättande uppgifter om annans näringsverksamhet, skulle läget vara mera tillfredsställande. I brist härpå, och då det icke synes lämpligt att upptaga frågan om en allmän revision av lagstiftningen mot illojal konkurrens endast på grund av den här föreliggande specialfrågan, torde särskilda bestämmelser mot oriktiga uppgifter om patentskydd böra intagas i patentförordningen. Detta påkallas också av att man icke synes böra inskränka sig till stadganden mot direkt oriktiga meddelanden utan även genom särskilda föreskrifter söka motverka meddelanden, som genom sin ofullständiga och svävande natur kunna vara till skada.

I förevarande hänseende innehöll 1919 års svenska förslag (88 §) bestämmelser, enligt vilka det skulle kunna föranleda straffansvar att å vara eller dess emballage eller eljest i ett för ett större eller obestämt antal personer avsett meddelande lämna uppgift, som kunde anses innebära, att patent å varan eller dess tillverknings sätt blivit beviljat här i riket, såframt ej därvid angäves registernumret å ett visst inhemskt patent.

Enligt patentutredningens förslag (22 § första stycket) skall sådan underlåtenhet icke i och för sig medföra straff. Å andra sidan har man ansett, att även ett meddelande, som blott lämnats privat till viss person, kanske muntligen, kan vålla avsevärd olägenhet. Och vidare har det ansetts angeläget, att ingripande kan ske, när meddelandet ej går ut på att patent beviljats utan på att patent sökts. Det är kanske särskilt svävande uppgifter om att patentskydd sökts som vålla näringslivet skada.

Patentutredningens förslag omfattar således samtliga fall, då någon å vara eller dess emballage eller annorledes lämnar meddelande, som lätt kan framkalla den uppfattningen, att visst patentskydd åtnjutes eller är sökt här i riket. Den som lämnat sådant meddelande skall vara skyldig att på anfordran lämna fullständig upplysning om nummer å patent eller patentansökning, varpå meddelandet grundas. Det gäller alltså här patents registernum-

mer och ansöknings diarienummer. Med ledning därav kan ju sedan den intresserade taga del av patentskriften till beviljat patent samt i regel även av ansökningsakten i övrigt, såvitt fråga är om patent eller kungjord patentansökning (jfr 7 § andra stycket i patentutredningens förslag). Gäller det en icke kungjord ansökning, finns däremot i regel icke denna möjlighet, och det har därför föreslagits, att i upplysningen skall angivas ansökningens innehåll, därest meddelandet avser ansökning, vars akt icke är tillgänglig för allmänheten. Den som fått sådan upplysning blir därigenom i regel berättigad att taga del av hela ansökningsakten (7 § tredje stycket i förslaget).

Skyldighet att lämna upplysning av nu ifrågavarande slag skall föreligga gentemot envar, som kan anses ha ett berättigat intresse av att erhålla kännedom i saken. Ett sådant intresse kan ju vara för handen av en mångfald olika anledningar. Men den som saknar sådant intresse skall icke ha rätt att besvära patenthavaren resp. patentsökanden med att lämna upplysningar.

Den stadgade skyldigheten att komplettera meddelanden om patentskydd torde utgöra ett verksamt korrektiv mot att svävande och ofullständiga sådana meddelanden släppas ut. Icke minst lär risken att behöva avslöja innehållet i en icke kungjord patentansökning komma att verka återhållande. Det har icke ansetts erforderligt att straffbelägga själva underlåtenheten att lämna upplysningar, men sker ej detta inom skälig tid efter anfordran, inträder enligt uttryckligt stadgande i förslaget skyldighet för vederbörande att ersätta skada, som kan anses vållad av därigenom uppkommen ovisshet. Dessutom blir tydligen möjligheten att göra gällande intrångspåföljd mot den som förgäves begärt upplysningar mycket reducerad. Ett utnyttjande torde i en sådan situation i allmänhet få anses ha skett i god tro.

Det nu sagda har gällt ofullständiga meddelanden om patentskydd, vare sig de äro oriktiga eller icke. Är ett meddelande om patentskydd eller kompletterande upplysning därtill av sådan beskaffenhet, att därav lätt kan framkallas oriktig uppfattning om förefintligheten av eller utsikterna för visst patentskydd här i riket, kan emellertid enligt förslaget (22 § andra stycket) strängare påföljd inträda. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnat meddelandet eller upplysningen blir då skyldig att ersätta uppkommen skada. Och har han handlat uppsåtligen, kan han straffas med dagsböter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader. Denna specialbestämmelse skall dock ej tillämpas, om gärningen enligt annat lagrum är belagd med strängare straff, t. ex. såsom bedrägeri, oredligt förfarande eller illojal reklam. Här ifrågavarande straffbestämmelse är avsedd att komma till användning, även om meddelandet lämnas i tryckt skrift, då det i förevarande fall icke kan sägas vara fråga om något tryckfrihetsbrott. I denna del torde sådana synpunkter göra sig gällande, som ledde till att vid tillkomsten av 1931 års lag mot illojal konkurrens uttalades, att man enligt nämnda lag kan straffa illojal reklam som begåtts genom meddelande i tryckt skrift. Beträffande frågan när ett meddelande eller en upplysning om patentskydd kan anses vara av oriktig eller vilseledande karaktär må hänvisas till vad ovan anförts under 1.

VIII. Patentansökningshandlingars tillgänglighet för utomstående.

1. Inledande synpunkter.

Frågan om allmänhetens rätt att taga del av handlingar i patentansökningsärenden regleras ytterst av lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar (den s. k. sekretesslagen). 23 § i denna lag, sådant lagrummet lyder enligt lag den 30 juni 1942, har följande lydelse: »Handlingar i ärenden angående ansökning om patent må icke utan sökandens samtycke till annan utlämnas i vidare mån än som föranledes av gällande lagstiftning rörande patent, dock att, såframt ej annat är där stadgat, sådana handlingar må utlämnas, i vad de angå uppfinning därå patent beviljats.»

Huvudregeln är alltså, att alla ansökningshandlingar äro tillgängliga för allmänheten, sedan patent beviljats. Undantag från offentligheten föreligger endast i två fall. Det ena är, att offentlighetsregeln blott gäller uppfinning, därå patent beviljats. Om en ansökning avsett flera uppfinningar och i följd härav såsom oenhetlig måst uppdelas, äger allmänheten sålunda icke rätt att taga del av vad som rör den eller de uppfinningar, som icke lett till patent. Det andra undantaget från offentlighetsregeln har tillkommit genom 1942 års ovannämnda lagändring, nämligen att genom lagstiftning rörande patent kan föreskrivas hemlighållande av handlingarna till beviljat patent. Med stöd härav har i 13 § lagen den 30 juni 1942 med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för rikets försvar eller folkförsörjningen m. m. stadgats, att staten kan erhålla hemligt patent å uppfinning av särskild betydelse för rikets försvar.

Medan sålunda regeln är, att ansökningshandlingarna äro offentliga, sedan patent beviljats, gäller å andra sidan omvänt, att handlingarna dessförinnan icke äro tillgängliga för allmänheten, därest detta ej är särskilt föreskrivet i patentlagstiftningen. Sådan föreskrift finnes för närvarande endast i 7 § första stycket patentförordningen. Sedan där stadgats om att patentansökning, som patentmyndigheten för sin del finner kunna godkännas, skall kungöras i allmänna tidningarna, heter det i lagrummet vidare: »hålle ock ansökningshandlingarna hos patentmyndigheten tillgängliga för en var, som önskar därav taga kännedom». Detta har i praxis icke ansetts avse andra ansökningshandlingar än den godkända beskrivningen med patentspråk samt tillhörande ritningar.

Efter patentets beviljande tillämpas alltså enligt svensk rätt en vidsträckt offentlighetsregel, vilken torde gå längre än vad som i allmänhet gäller i andra länder men om vars inskränkande några önskemål knappast ha framträtt i vårt land. Före patentbeviljandet äro ansökningshandlingarna däremot övervägande hemliga, och hemlighållandet går längre än vad fallet är flerstädes utomlands. Redan tidigare ha önskemål framträtt om utsträckt offentlighet på detta stadium, och skälen för åtgärder i denna riktning bli avsevärt förstärkta, om det, såsom patentutredningen föreslår i 19 §, blir

så, att intrång före patentets beviljande kan medföra ersättningspåföljd. Patentutredningen har därför ansett sig böra föreslå åtskilliga ändringar i vad som nu gäller om patentansökningshandlingars hemlighållande, innan patent meddelats. Det är naturligt, att läget härvidlag blir annorlunda, sedan ansökning kungjorts, mot under tiden dessförinnan.

Det må framhållas, att frågan om patentansökningshandlingars hemlighållande behandlats vid de nordiska överläggningarna. Man fann dock därvid, att utsikter att nå överensstämmelse i detta spörsmål icke syntes föreligga.

2. Handlingarnas tillgänglighet, sedan ansökningen kungjorts.

1919 års förslag innehöll ett uttryckligt stadgande (28 §) om vilka handlingar som i samband med patentansöknings kungörande skulle bli tillgängliga för allmänheten. Detta skulle gälla själva ansökningen och den godkända beskrivningen med därtill hörande ritning, modell och varuprov ävensom i förekommande fall ombudsfullmakt och handling, som av sökanden åberopats för att visa, att han vore uppfinnarens rättsinnehavare eller att begärd prioritetsrätt åtnjötes.

Den viktigaste skillnaden mellan nämna förslag och gällande rätt ligger däri, att prioritetshandling skulle bli tillgänglig. Det kan för den som överväger att göra invändning vara av värde att kunna undersöka, om begärd prioritet är styrkt eller icke. Men den som planerar en invändning kan också ha stort intresse av att granska den ursprungligen ingivna beskrivningen med tillhörande ritningar, då han endast på det sättet kan bedöma, om de godkända handlingarna ha motsvarighet i de ursprungligen ingivna, vilka ju uppdraga ramen för vad som kan skyddas i ansökningsärendet. För en eventuell invändare är det vidare önskvärt att få veta, vilka nyhetskänvisningar som förekommit mot ansökningen under patentmyndighetens förprovning. För närvarande händer det ej sällan, att en invändare i onödan nedlägger arbete på att draga fram material, som redan varit uppmärksammat under förprovningen. Allmänhetens intresse att få del av patentmyndighetens tidigare nyhetskänvisningar har erkänts i andra länder; så äger enligt engelsk och tysk patenträtt envar rätt att få kännedom härom, sedan ansökningen kungjorts.

Hittills har endast anlagts den synpunkt, som i 1919 års betänkande ansetts höra vara avgörande, nämligen vilka handlingar som allmänheten behöver för att kunna behörigen utöva sin rätt att framställa invändning mot ansökningen. Redan denna synpunkt synes leda till att en vidsträckt offentlighet är önskvärd. Men av stor vikt är vidare, att utnyttjande av uppfinning, sedan ansökning om patent därå kungjorts, kan medföra samma ersättningspåföljd som sedan patent beviljats. Med hänsyn härtill synes det motiverat, att den som sålunda riskerar intrångspåföljd och kanske varnats för intrång får samma möjlighet att undersöka ansökningsakten som efter patentbeviljandet.

Man kunde då tänka sig, att ansökningsakten visserligen i princip skulle

vara tillgänglig men blott för den som särskilt visat sig ha ett berättigat intresse av att få taga del av densamma, t. ex. framställt motiverad invändning eller varnats för intrång, såsom fallet är exempelvis enligt tysk patenträtt. Det är emellertid att märka, att samma begränsning i handlingarnas tillgänglighet där gäller, sedan patent beviljats. Den svenska rätten har ju icke i sistnämnda fall gjort tillgängligheten beroende av att ett berättigat intresse därav särskilt visas föreligga, och det synes därför ej heller vara anledning att uppställa sådant krav i nu föreliggande fall.

Patentutredningen har med hänsyn till det nu anförda ansett sig böra i 7 § andra stycket av förslaget uppställa såsom huvudregel, att sedan patentansökning kungjorts samtliga till ansökningsakten hörande handlingar skola hållas tillgängliga hos patentmyndigheten för var och en, som önskar taga kännedom därav. Offentligheten skall sålunda gälla hela akten, däri givetvis inbegripet patentmyndighetens förelägganden, varigenom särskilt stadgande att besked skall lämnas om givna nyhetshänvisningar blir överflödigt. Däremot gäller stadgandet icke sådana interna anteckningar av patentmyndighetens tjänstemän, som icke kunna anses tillhöra akten i ärendet. Praktiska detaljfrågor, vartill stadgandet kan giva anledning, torde icke här behöva beröras. Det blir patentmyndighetens sak att bedöma, om t. ex. under den tid, då invändning kan ske, hela akten skall läggas ut eller om en del av densamma endast skall vara tillgänglig efter särskild rekvisition, samt att i övrigt meddela sådana föreskrifter, som kunna erfordras för att undvika olägenheter för myndighetens arbete.

Den uppställda regeln, att hela akten skall vara tillgänglig, bör icke göras undantagslös. Så har ju ej heller skett beträffande akten till beviljade patent. Patentutredningens förslag innehåller, att patentmyndigheten beträffande viss handling med hänsyn till föreliggande särskilda skäl kan förordna om undantag från offentligheten. Man bör sålunda taga hänsyn till sådana fall, då sökanden kan ha ett berättigat intresse av att visst i akten föreliggande material icke blir tillgängligt för allmänheten. Detta kan särskilt vara fallet i fråga om uppfinningselement, för vilka sökanden på ett tidigare stadium av ansökningens behandling sökt skydd men enligt de godkända handlingarna icke ansetts berättigad till sådant. Av formuleringen torde emellertid framgå, att det blott är när verkligt allvarliga skäl tala för detta som inskränkning i offentligheten bör beslutas.

Offentligheten skall, med ovan angivna undantag, avse hela den hos patentmyndigheten befintliga akten, sålunda även sådant material, som kommer till efter ansökningens kungörande, däribland inkomna invändningar och vad sökanden anfört i anledning av dessa. Det synes icke föreligga något skäl till att en invändares skrifter och sökandens bemötande därav skulle vara hemliga vare sig för andra invändare eller t. ex. för den som varnats för intrång.

Om den kungjorda ansökningen är utbruten ur annan ansökning, från vilken giltighetstid åberopas, får även akten till sistnämnda ansökning anses vara tillgänglig, åtminstone till den del så behövs för att allmänheten skall

kunna pröva det berättigade i den framställda begäran om giltighetstid. Handlingarna i stamansökningen torde kunna betraktas som i vidsträckt mening hörande till akten i den utbrutna ansökningen.

7 § andra stycket i patentutredningens förslag avser endast patentmyndighetens akt i ärendet. Om en kungjord patentansökning avslås av patentmyndighetens besvärsavdelning och därefter drages under Kungl. Maj:ts prövning, böra emellertid även de till Kungl. Maj:t ingivna handlingarna bli tillgängliga. Stadgande härom har intagits i 8 § sjätte stycket av förslaget.

Redan för närvarande anses, att de under invändningstiden tillgängliga handlingarna även stå allmänheten till buds under ansökningens fortsatta behandling, ehuru detta tidigare ansetts tveksamt. Det synes emellertid icke föreligga någon anledning, varför handlingar som en gång varit tillgängliga för allmänheten icke skulle vara detta för all framtid, sålunda även sedan ansökningen slutbehandlats utan att leda till patent. Patentutredningens förslag är så avfattat, att aktens offentlighet även i sådant fall kvarstår.

Men det har dessutom ansetts, att allmänheten, som ju genom kungörelse underrättas om patentmeddelande, med fog kan kräva offentligt besked om kungjord ansöknings slutliga öde även i andra fall. Förslaget innehåller därför i sista stycket av 8 § stadgande om att kungörelse skall införas i allmänna tidningarna om lagakraftvunnet beslut, varigenom kungjord ansökning avgjorts utan att patent meddelats.

Vidare må här framhållas, att 7 § andra stycket i patentutredningens förslag även är tillämpligt, sedan ansökningen slutbehandlats och därvid lett till patent. I denna del är förslaget dock icke avsett att medföra någon saklig avvikelse från vad som nu anses gälla.

1919 års förslag innehöll i 99 och 100 §§ bestämmelser om patentansökningshandlingars tillgänglighet, vilka delvis avsågo ytterligare inskränkning av hemlighållandet. Så skulle akten till beviljat patent alltid vara i sin helhet tillgänglig, och detsamma skulle gälla akten till ej bifallen ansökning, sedan 10 år förflutit från det ansökningen blivit avgjord. Redan dessförinnan skulle för övrigt handlingar till sådan akt få offentliggöras, om detta vore av betydelse för allmänhetens upplysning om rätta tillämpningen av gällande patentlagstiftning. Ytterligare skulle patentmyndighetens diariér angående patentansökningar alltid vara offentliga. Patentutredningen har icke funnit anledning att i nu föreliggande sammanhang upptaga här ifrågovärande spörsmål.

3. Handlingarnas tillgänglighet, innan ansökningen kungjorts.

Innan patentansökning kungjorts, måste huvudreglen vara, att ansökningarna äro hemliga. Emellertid har patentutredningen ansett särskilt stadgande (7 § tredje stycket i förslaget) erforderligt om att ansökningsakten även på detta stadium skall vara tillgänglig för den som av sökanden särskilt underrättats om ansökningen och dess innehåll; patentmyndigheten kan dock givetvis här liksom efter ansökningens kungörande förordna om undantag

med hänsyn till föreliggande särskilda skäl. Den som erhållit underrättelse, varom ovan sagts, kan enligt 19 § 1 mom. andra stycket b) riskera ersättningspåföljd vid uppfinningens utnyttjande, och det har med hänsyn härtill funnits påkallat att giva honom tillgång till ansökningsakten. Det må framhållas, att rätt att se hela ansökningsakten — med nyssnämnt undantag — sålunda tillkommer den som enligt 22 § i förslaget begärt och fått upplysning om icke kungjord ansökning.

Patentmyndigheten bör iakttaga stor försiktighet, när det gäller att utan medgivande av sökanden låta någon utomstående få tillgång till akten till ej kungjord ansökning. Sökanden torde böra få tillfälle att yttra sig, och uttalar han, att förutsättningarna enligt 7 § tredje stycket icke föreligga, måste det åvägabringas bindande utredning för att akten skall få visas. Det är emellertid att märka, att sökanden genom sådant uttalande medger, att utnyttjande ej kan medföra intrångspåföljd resp. att han ej uppfyllt sin skyldighet enligt 22 § första stycket.

Det ligger i sakens natur, att patentmyndigheten icke äger låta utomstående få tillgång till akten till patentansökning, som enligt lagen den 30 juni 1942 med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för rikets försvar eller folkförsörjningen m. m. skall hemlighållas.

Före ansöknings kungörande föreligger ju aldrig någon rätt för *allmänheten* att taga del av ansökningsakten. Den som enligt 7 § tredje stycket eller 22 § i förslaget erhåller vetskap om icke kungjord patentansökning bör givetvis icke i oträngt mål få yppa något därom. Detta fastslås i 23 §, som också innehåller stadgande om skadeståndsskyldighet för den som uppsåtligen eller av oaktsamhet handlar i strid häremot. Det är dock endast yppande i oträngt mål som är förbjudet. Så bör t. ex. den som varnats för intrång kunna låta patentombud eller annan sakkunnig taga del av materialet.

IX. Laga domstol i patentmål m. m.

1. Laga domstol i patentmål.

Enligt 19 § patentförordningen är Stockholms rådhusrätt för närvarande rätt domstol i första instans i vissa mål angående patentskydd, nämligen mål om tvångslicens, mål om ersättning vid expropriation och mål om ogiltigförklaring av patent. För övriga patentmål gälla däremot vanliga forumregler. Intrångsmål upptagas sålunda vid domstolen i den ort, där intrånget begåtts.

I ett av de nämnda tre fallen, där Stockholms rådhusrätt är ensam behörig i första instans, skall rätten enligt 20 § patentförordningen ha en särskild sammansättning. Detta gäller mål om tvångslicens. Vid behandling av sådana mål skola, utom domfört antal av rättens ledamöter, tre i industriella förhållanden kunniga män ha säte och stämma i rätten. Dessa särskilda ledamöter utses, jämte samma antal suppleanter, för ett år i sänder av patentmyndigheten. De åtnjuta ersättning av statsmedel.

Det har ofta klagats över att intrångsmål sålunda för närvarande kunna

komma att upptagas av alla allmänna underdomstolar i landet. Det kan gälla en domstol, som endast sällan får något patentmål till bedömande och därför helt naturligt icke har så goda förutsättningar att tränga in i de ofta svåra specialproblem, som föreligga på patenträttens område. Det skulle därför erbjuda stora fördelar, om Stockholms rådhusrätt gjordes till rätt domstol i första instans i alla patentmål. Där skulle man då kunna få ytterligare erfarenhet av sådana mål, och förutsättningarna för enhetlig rättstillämpning skulle förbättras.

Genom en sådan ordning skulle också i stort sett vinnas besparingar både ur det allmännas och ur patenthavarens synpunkt. När olika företag i skilda delar av landet göra intrång i ett visst patent, kan det nämligen nu vara så, att patenthavaren blir tvungen att samtidigt föra parallella rättegångar vid flera domstolar, varigenom orsakas både besvär och kostnader. Det har också hänt mer än en gång, att olika underdomstolar i helt likartade mål kommit till skilda resultat, vilket förorsakar osäkerhet.

Det skulle visserligen kunna göras gällande, att det för en svarande i intrångsmål, som är bosatt långt från Stockholm, kan vara besvärligt och dyrbart, att målet skall handläggas därstädes. Även en sådan svarande har ju dock intresse av att målet blir sakkunnigt handlagt, och den angivna synpunkten torde för övrigt knappast vara så tungt vägande. Oftast fordras i patentmål en omfattande teknisk utredning, därvid i Stockholm bosatta sakkunniga till stor del anlitas. Med hänsyn härtill kan även i sådana fall, då svaranden bor å annan ort än Stockholm, totalkostnaden för honom stundom komma att minskas genom att handläggningen sker därstädes.

Det finns vidare en synpunkt, som måste anses starkt tala för att en enda domstol blir behörig i första instans i alla patentmål. Såsom nyss antytts, gäller det oftast i dessa mål att klarlägga invecklade och omtvistade tekniska förhållanden. Framför allt för att bedöma den å ömse sidor framförda tekniska utredningen är det lämpligt, att i domstolen såsom likställda domare finnas ej blott rättskunniga utan även tekniskt utbildade ledamöter. Önskemål härom ha ej sällan framförts från de närmast berörda intressentkretsarna. För närvarande finnas ju sådana särskilda ledamöter i tvångslicensmål, och det skulle sålunda blott gälla att bygga vidare på något redan bestående. De tekniska ledamöterna böra givetvis vara personer med synnerligen framstående teknisk sakkunskap och med lämpliga kvalifikationer i övrigt. Det skulle nog därför möta svårigheter att erhålla lämpliga sådana ledamöter för ett flertal domstolar.

Patentutredningen föreslår i anslutning till det nu sagda, att Stockholms rådhusrätt skall vara rätt domstol i alla mål, varom i patentförordningen sägs, samt att vid handläggning av sådant mål i regel tre i tekniska förhållanden kunniga personer skola hava säte och stämma i rätten, förutom domfört antal av rättens rättskunniga ledamöter (23 b § 1 mom. första och andra styckena). I denna del överensstämmer förslaget i stort sett med 1919 års förslag till ny patentlag (91 §), som på nu föreliggande punkt vann allmänt gillande. Redan under förarbetena till nuvarande patentförordning fun-

nos för övrigt förespråkare för att Stockholms rådhusrätt skulle vara rätt domstol i alla patentmål. Vid de nordiska överläggningarna uttalade sig utom de svenska även de danska delegerade för en sådan ordning som den nu föreslagna. De finska och norska delegerade voro däremot, med hänsyn till de i deras länder rådande förhållandena, icke beredda att tillstyrka en dylik ordning.

Enligt 1919 års förslag skulle de särskilda ledamöterna, i likhet med vad fallet är för närvarande, utses av patentmyndigheten. Mot detta riktades i avgivna utlåtanden kritik, och det förefaller lämpligare, att befogenheten lägges i Kungl. Maj:ts hand, vilket patentutredningens förslag innehåller (23 b § 1 mom. tredje stycket). För att ernå större stabilitet har det ansetts lämpligast, att de tekniska ledamöterna icke såsom nu utses för allenast ett år i sänder, utan tiden har fastställts till tre år.

Beträffande de tekniska ledamöternas deltagande kan man tänka sig, att de göras fasta, d. v. s. normalt skola delta i alla förekommande patentmål, eller att det utses en större krets av personer, varur sedan de för varje fall mest lämpade ledamöterna väljas. Med det förra alternativet vinner man, att ledamöterna få större förtroget med sin uppgift och att garantierna för enhetlig praxis bli större. Å andra sidan kan behovet av teknisk specialkunskap därigenom icke alltid tillgodoses inom ledamöternas krets. Fasta tekniska ledamöter komma också att få ett ganska betungande arbete, vilket kan minska utsikten att få lämpliga personer att åtaga sig ledamotskap.

I förslaget har man valt en medelväg, så att två av ledamöterna skola vara fasta, medan den tredje ledamoten skall tagas ur en krets av minst åtta personer, därvid valet för varje mål sker av rätten med hänsyn till önskvärd teknisk sakkunskap och övriga föreliggande förhållanden. För var och en av de fasta ledamöterna skall vidare utses två suppleanter. Om det under treårsperioden uppkommer behov av ny ledamot eller suppleant, skall rätten göra anmälan härom för utseende av sådan för den återstående tiden.

I princip skall, såsom nämnt, den särskilda forumregeln gälla alla mål, varom stadganden finnas i patentförordningen. Enligt 1919 års förslag skulle forumregeln äga tillämpning å alla mål, som anginge patentskydd. Patentutredningen har dock icke ansett några starkare praktiska skäl tala för att gå så långt. Därtill kommer, att räckvidden av den år 1919 föreslagna bestämmelsen knappast kan anses otvetydig, varför svårigheter vid tillämpningen kunde befaras uppkomma.

Det är påtagligt, att vissa patentmål kunna vara av mer enkel beskaffenhet, och det kan därför ifrågasättas att mera allmänt för sådana fall ej göra regeln om särskilda ledamöters deltagande obligatorisk. Undantag från regeln har emellertid i stort sett icke ansetts böra göras. I en särskild klass ha dock funnits stå sådana mål, där talan endast föres enligt 22 eller 23 §. Det har därför stadgats, att rätten i dylika fall äger förordna, att särskilda ledamöter icke skola delta i handläggningen (23 b § 1 mom. fjärde stycket). Ett i viss mån liknande undantag ingick även i 1919 års förslag (92 §).

De särskilda ledamöterna skola erhålla ersättning av statsmedel (23 b

§ 1 mom. femte stycket), vilket även för närvarande gäller enligt 20 § andra stycket patentförordningen. Övriga kostnader för Stockholms rådhusrätt i patentmål torde däremot böra utgå på samma sätt som andra kostnader för rådhusrätten.

Förslaget innehåller icke några särskilda bestämmelser om patentmåls handläggning i överrätt. Genom att Stockholms rådhusrätt ensam skall vara behörig i första instans blir det ju indirekt en koncentration även beträffande andra instans, där Svea hovrätt kommer att vara ensam behörig. Det har från olika håll betecknats såsom önskvärt, att patentmål från första instans skulle få fullföljas direkt till högsta domstolen, alltså med uteslutande av hovrätt. Det har framhållits, att alla patentmål av betydelse pläga fullföljas i högsta instans, varför en sådan ordning, varigenom väsentlig tidsvinst skulle ernås, utan olägenhet kunde genomföras. Vid den nordiska överläggningen i Helsingfors under februari 1941 uttalade också alla närvarande delegerade sina sympatier för en ordning av detta slag i patentmål. Anledningen till att patentutredningen icke framlagt något förslag i denna riktning är att söka däri, att en fullföljd från första instans direkt till högsta domstolen ansetts strida mot tankegångar, som ligga till grund för den 1942 antagna nya rättegångsbalken. Denna torde däremot ej vara till hinder för de bestämmelser om laga domstol i patentmål, som förslaget innehåller (jfr 10 kap. 21 § och 19 kap. 9 §).

Tanken att även i överrätterna skulle finnas särskilda tekniska ledamöter vid handläggning av patentmål har övervägts, men patentutredningen har icke ansett sig böra framlägga något förslag härom.

2. Insändande till patentmyndigheten av domstols avgöranden.

För närvarande är det stadgat (21 § patentförordningen), att dom i tvångslicens- och ogiltighetsmål skall insändas till patentmyndigheten. Då det för denna myndighet kan vara av värde att få del av slutliga domstolsavgöranden även i vissa andra patentmål, har föreskrift härom intagits i förslaget (23 b § 2 mom.).

X. Invändningsförfarandet.

1. Inledande synpunkter.

Enligt nu gällande ordning skola alla patentansökningar, som patentmyndighetens första instans, anmälningsavdelning, funnit böra trots framställd invändning leda till patent, underställas besvärsavdelningens prövning. Stadgande härom finnes icke i patentförordningen men i ämbetsverkets instruktion den 26 juni 1931 (nr 268) § 12 mom. 4 och § 13 mom. 1. Alla här ifrågasvarande ansökningar underställas alltså besvärsavdelningens prövning, utan att för detta erfordras något initiativ från invändares sida, och detta har gällt sedan besvärsavdelningens tillkomst den 1 juli 1931.

Erfarenheten från den sedan dess gångna tiden har givit vid handen, att de underställda ärendena representera en mycket avsevärd del av besvärsvärdelningens arbetsbörda. Till antalet ha de i regel utgjort omkring hälften av de ärenden, som besvärsvärdelningen haft att avgöra. Medan antalet inkomna underställda ärenden år 1932 uppgick till omkring 100, ha under de senaste åren inkommit i genomsnitt omkring 200 sådana ärenden årligen. Hela antalet till besvärsvärdelningen inkomna ärenden har samtidigt stigit från omkring 200 år 1932 till bortåt 400 under de senare åren (därvid ej medräknats för närvarande föreliggande ansökningar enligt lagen den 1 november 1940 med särskilda bestämmelser angående patent vid krig eller krigsfara m. m.). Arbetsbelastningen å besvärsvärdelningen, kanske särskilt vad beträffar de underställda ärendena, torde avsevärt ha överstigit vad man räknade med vid avdelningens tillkomst. Trots hög arbetsintensitet har antalet å besvärsvärdelningen avgjorda ärenden därför ej kunnat hålla fullt jämna steg med de inkommande ärendena, utan en viss arbetsbalans har uppkommit. Detta är givetvis till olägenhet såväl för de patentsökande som för allmänheten.

Patentsökande ha ej sällan framfört klagomål över den tidsutdräkt, som föranledes av invändningsförfarandet i dess nuvarande form. Genom de ovan berörda reglerna i 19 § av förslaget skulle visserligen den patentsökande ej ställas lika skyddslös som för närvarande mot intrång, som begås under tiden för invändningsförfarandet, och därigenom skulle också frestelsen minskas att genom s. k. okynnesinvändningar söka fördröja invändningsförfarandet. Men även i framtiden skulle ju patenthavaren först genom patentmeddelandet komma i åtnjutande av ett fullständigt rättsskydd, och han får därför normalt intresse av att patentbehandlingen påskyndas. Vidare medföra just de föreslagna ändringarna i intrångsreglerna, att allmänheten får ett förstärkt intresse av att tiden mellan patentansökningskungörande och dess slutliga avgörande förkortas, enär det under denna tid är ovisst, huruvida utyttjande kommer att medföra intrångspåföljd; detta har ovan i annat sammanhang berörts.

Av det nu sagda följer, att god anledning måste anses föreligga att vid den nu aktuella partiella revisionen av patentlagstiftningen även söka genomföra förenklingar i invändningsförfarandet. Hithörande spörsmål ha visserligen ej särskilt behandlats vid de nordiska överläggningarna men torde få anses vara av mer intern natur, så att nordisk enhetlighet icke är speciellt angelägen.

De åtgärder, som anses kunna komma i fråga, skola här nedan vidare behandlas.

2. Krav på att invändning skall vara gjord i behörig ordning.

Sedan gammalt får den svenska patenträtten anses gå ut från den synpunkten, att invändaren icke är part i egentlig mening utan en hjälp för patentmyndigheten vid granskningen av patentansökningar. Denna synpunkt

bör även i fortsättningen vara grundläggande i den meningen, att allt material, som inkommer i invändningens yttre form, medan patentansökningen är anhängig vid patentmyndigheten, bör tagas i betraktande vid prövningen därstädes, även om invändningen är behäftad med formella brister. Men däremot bör man icke i sistnämnda fall behandla patentärendet i invändningsförfarandets mer omständliga former, vilket i viss mån sker för närvarande. Hänsyn bör tagas till att invändningsförfarandet nog får sägas ha ändrat karaktär i samband med besvärsavdelningens tillkomst år 1931.

I förslaget ha intagits regler, varigenom det fastställes, att det vanliga invändningsförfarandet vid ämbetsverket endast skall tillämpas, när invändning gjorts i behörig ordning (7 § fjärde stycket i förslaget). Därvid uppställes såsom villkor för att invändningen skall kunna anses gjord i behörig ordning, att den inkommit till patentmyndigheten inom två månader från kungörandet samt att den gjorts av någon som åtnjuter rättskapacitet, d. v. s. äger föra talan i rättegång. Denne måste tydligen då ha gjort invändningen själv eller genom behörigt ombud. Om dessa krav ej äro uppfyllda, har vederbörande anmälningsavdelning att anse invändningen icke vara gjord i behörig ordning. Har beslut härom meddelats, får enligt förslaget talan ej föras mot beslutet. Principiella betänkligheter kunna måhända anföras mot att på detta sätt avskära talerätten, men starka praktiska skäl ha ansetts påkalla en sådan regel. Därigenom skulle redan på ett tidigt stadium kunna definitivt fastslås, att invändning icke gjorts i behörig ordning.

Den tanken har framförts, att för att invändning skulle anses gjord i behörig ordning även skulle krävas, att invändningen närmare motiverats, så att vid brist härutinnan anmälningsavdelning skulle kunna summariskt avvisa invändningen, utan att talan finge föras mot dylikt beslut. Det har dock syntts patentutredningen betänkligt att giva anmälningsavdelningen sådan befogenhet.

3. Borttagande av den automatiska underställningen till besvärsavdelningen i invändningsärenden.

Redan under förarbetena till 1931 års ändringar beträffande patentmyndigheten och patentförordningen, därvid bl. a. besvärsavdelningen tillkom, ifrågasattes att patentansökningar, vilka anmälningsavdelning funnit böra trots framställd invändning leda till patent, icke skulle automatiskt underställas besvärsavdelningens prövning, utan att invändare i stället i sådana fall skulle få besvärsrätt. Förslag i denna riktning ha även senare framförts.

Det nuvarande läget är, såsom redan antytts, enligt patentutredningens mening icke tillfredsställande. Besvärsavdelningen nödgas nu handlägga ärenden, där invändaren kanske redan under behandlingen i anmälningsavdelningen blivit övertygad om sin invändnings ohållbarhet eller sökanden vidtagit sådan ändring i ansökningen, att invändaren i realiteten blivit tillfredsställd. Besvärsavdelningens prövning av sådana ärenden, där anmäl-

ningsavdelning funnit sig böra godkänna ansökning trots framställd invändning, är givetvis ur kontrollsynpunkt värdefull, men den synes utan större olägenhet kunna inskränkas till sådana fall, där invändaren har ett verkligt intresse av att saken fullföljes. Det ligger då nära till hands att fordra, att sådant intresse skall manifesteras sig genom att invändaren inom viss tid påkallar besväravdelningens prövning av ansökningen och erlägger en avgift.

Enligt förslaget skall anmälningsavdelning själv kunna bevilja patent, även där invändning förekommit. Beslutet skall då delgivas sökanden och förefintliga invändare (8 § första stycket i förslaget). Det har ansetts lämpligast, att samtliga invändare få del av sådant beslut, även den som icke gjort invändning i behörig ordning.

Beslutet skall emellertid, därest invändning skett i behörig ordning, icke genast vinna laga kraft och därför ej omedelbart kungöras (7 § sista stycket i förslaget). Den som gjort invändning i behörig ordning och som beslutet gått emot skall äga påkalla besväravdelningens prövning av ansökningen (8 § tredje stycket). Detta skall ske inom två månader, och inom samma tid skall erläggas en avgift av 75 kronor; villkoren äro sålunda enahanda som för sökandens överklagande av anmälningsavdelnings avslags- eller förfallobeslut.

För närvarande gäller, att besväravdelningen kan taga i betraktande även sådana hinder mot bifall till en föreliggande patentansökning, som icke åberopats i anmälningsavdelningen, så att bl. a. invändare äger åberopa nya omständigheter i besväravdelningen. Någon ändring häri åsyftas icke.

Bestämmelserna i 8 § fjärde stycket patentförordningen om delgivning av besväravdelningens beslut ha i förslaget (8 § femte stycket) jämkats för vinnande av överenstämmelse med den ovan berörda föreslagna lydelsen av 8 § första stycket.

För närvarande äger endast sökanden, icke invändare, föra talan mot besväravdelningens beslut, och någon ändring häri innebär ej förslaget. Där- emot innehåller detta, såsom i annat sammanhang påpekats, stadgande om att envar, sålunda även invändare, äger taga del av de hos Kungl. Maj:t föreliggande handlingarna i ärendet (8 § sjätte stycket i förslaget).

4. Andra ifrågasatta ändringar beträffande invändningsförfarandet.

Genom de nu under 2. och 3. berörda ändringarna beträffande invändningsförfarandet torde uppnås en icke oväsentlig lindring i patentmyndighetens sammanlagda arbetsbörda med invändningsärendena och en genomsnittlig förkortning av behandlingstiden, även om de ärenden, som skulle komma att bortfalla, övervägande torde vara av mindre komplicerad natur än övriga invändningsärenden.

Men det må framhållas, att ändringarna knappast komma att innebära något särskilt kraftigt verkande medel att bekämpa s. k. okynnesinvänd-

ningar. En invändare, som har ett avsevärt ekonomiskt intresse av att behandlingen drager ut på tiden, torde knappast låta avskräcka sig av skyldigheten att göra särskild hemställan om besvärssavdelningens prövning och erlägga en avgift, som dock måste bli låg i förhållande till det ekonomiska intresse, som kan stå på spel. Och en sådan invändare torde väl också komma att iakttaga, vad som fordras för att invändning skall anses gjord i behörig ordning. I dessa avseenden får man därför mer lita till återverkan från de nya reglerna mot intrång, på grund av vilka det åtminstone för ett solvent företag knappast längre blir lönande att genom okynnesinvändning uppskjuta beviljandet av en kungjord ansökning.

Förslag ha emellertid framställts om att man på annat sätt borde motverka förlängt invändningsförfarande. Så har framförts tanken, att patentmyndigheten borde kunna förplikta invändare att ersätta sökandens kostnader för själva invändningsförfarandet, därest invändningen befines obefogad, eller åtminstone när den anses vara uppenbart obefogad. Vissa skäl kunna tala för detta, men ett sådant utdömande av ersättning måste sägas vara en för patentmyndigheten tämligen främmande uppgift. Stadgande i detta ämne ingår dock i 1942 års finska proposition. Än starkare skäl synas tala mot vissa längre gående förslag, såsom att invändare skulle kunna av patentmyndigheten förpliktas att ställa säkerhet för den skada, som det av invändningen orsakade uppskovet med patentbeviljandet kan vålla patentsökanden.

8 § tredje stycket patentförordningen innehåller för närvarande, att besvärssavdelningen äger att till utredning i ärende, som ankommer på dess prövning, låta vid allmän domstol höra vittnen. Ofta skulle det vara önskvärt, om personer, som kunna lämna upplysningar av värde för utredningen, i stället kunde vid straffansvar höras direkt vid patentmyndigheten. Så är möjligt i vissa främmande länder, och 1942 års finska proposition innehåller bestämmelser i denna riktning. Patentutredningen har emellertid icke i nu föreliggande sammanhang ansett sig böra upptaga detta spörsmål. Hänsyn har därvid även tagits till att den svenska rätten för närvarande saknar en allmän bestämmelse om straff för falsk förklaring, som avgives till administrativ myndighet.

Vissa ändringar beträffande vad som nu gäller om vittnesförhör vid domstol ha jämväl ifrågasatts, såsom att även anmälningsavdelning skulle kunna föranstalta om sådant förhör och att närmare bestämmelser skulle meddelas om kostnaderna för dylikt förhör. Ej heller härutinnan har patentutredningen ansett tillräckliga skäl föreligga att nu framlägga förslag.

XI. Lättnader i fråga om patentavgifter för mindre bemedlade m. m.

Riksdagen har i skrivelse den 5 maj 1936 (nr 208) anhållit, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning, huruvida och i vilken utsträckning mindre bemedlade uppfinnare måtte befrias från erläggande av ansöknings- och ut-

färdningsavgifter vid sökande och beviljande av patent, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Patentutredningen har den 1 november 1940 erhållit i uppdrag att verkställa den av riksdagen begärda utredningen.

I anledning härav har det ansetts lämpligt att i nu föreliggande sammanhang upptaga frågan om lättnader i patentavgifterna för mindre bemedlade patentsökande och patenthavare. Därvid har denna fråga syntts böra behandlas beträffande samtliga patentavgifter, ej endast de avgifter som särskilt nämnas i riksdagens skrivelse. Hithörande spörsmål ha behandlats vid de nordiska överläggningarna, men man har därvid ej kunnat komma till enighet.

1. Ansökningsavgift.

Ansökningsavgift av 50 kronor skall enligt 4 § 3 mom. patentförordningen bifogas patentansökning. Vid försummelse att erlägga avgiften inträder dock enligt 6 § patentförordningen i första hand endast den påföljden, att sökanden i föreläggande anmodas att avhjälpa bristen inom viss tid. Sker detta, medför den omständigheten, att avgiften från början var obetald, icke någon rättslig påföljd. Tidigare gällde, att ansökningen i sådant fall kunde få stå tillbaka för annan ansökning, som inkommit senare men för vilken ansökningsavgift erlagts tidigare. Men detta har frångåtts genom en 1940 vidtagen ändring i 9 § patentförordningen, varigenom man bl. a. just velat fastslå, att tidpunkten för ansökningsavgiftens erläggande skall vara utan betydelse vid kollision mellan patentansökningar.

Den patentsökande kan alltså numera utan olägenhet vänta viss tid med erläggande av ansökningsavgift. Denna tid är visserligen i regel ganska kort, men i undantagsfall kan anstånd medgivas.

Bestämmelser om lättnader beträffande ansökningsavgift för mindre bemedlade finnas t. ex. i de danska, jugoslaviska, tjeckoslovakiska, ungerska och österrikiska patentlagarna samt i 1942 års finska proposition. Sådana bestämmelser saknas emellertid i det stora flertalet patentlagar. Detta gäller exempelvis de italienska, schweiziska och tyska patentlagarna, ehuru dessa lagar i andra avseenden sträcka sig långt för att tillgodose obemedlade uppfinnarens intressen. Från tysk sida har man motiverat denna ståndpunkt därmed, att ansökningsavgiften utgör det enda skyddet mot att patentmyndigheten översvämmas med värdelösa ansökningar.

Särskilt torde här vara av intresse de erfarenheter, som gjorts i Danmark, där man sedan länge haft den bestämmelsen, att patentmyndigheten kan befria från ansökningsavgift, »naar Ansøgeren godtgør at være trængende». Till en början tolkades den danska bestämmelsen så, att befrielse medgavs envar, som visade sig vara behövande. Befrielse söktes då för omkring 800 ansökningar om året. Under senare år har man i Danmark övergått till en mer restriktiv praxis, så att för befrielse jämväl anses erforderligt, att uppfinningen vid preliminär prövning befunnits ej vara förut känd eller obetydlig eller till ringa nytta för samhället. Ansökningar, för vilka befrielse

sökes, ha under senare tid uppgått till omkring 150 årligen, av vilka ungefär hälften brukat bifallas.

Erfarenheterna från Danmark torde medgiva vissa — om också ganska osäkra — slutsatser beträffande verkningarna av motsvarande bestämmelse här i landet. Därvid må framhållas, att antalet patentansökningar hos oss nu brukar vara mer än dubbelt så högt som i Danmark.

Om man i Sverige medgäve befrielse från ansökningsavgift för envar, som visades vara mindre bemedlad, torde man få räkna med att antalet patentansökningar skulle stiga högst avsevärt, kanske med ett firsiffrigt tal, och man har all anledning antaga, att den övervägande delen av tillskottet skulle gälla sådant, som vore förut känt eller över huvud taget värdelöst. Granskningen av de nytillkomna ansökningarna skulle medföra en mycket betydande ökning i patentmyndighetens arbetsbörda.

Man kunde då tänka sig, att befrielse endast skulle medgivas, där uppfinningen vid preliminär prövning syntts vara av verkligt värde, såsom numera, på sätt ovan nämnts, sker i Danmark. Även i så fall skulle emellertid befrielseansökningarna nog bli rätt många, varjämte den preliminära prövningen bleve besvärlig och tidsödande.

Det bör ihågkommas, att den svenska patentmyndigheten redan nu är i det läget, att arbetskrafterna icke förslå att tillfredsställande bemästra de föreliggande arbetsuppgifterna. Antalet inläggande oavgjorda patentansökningar uppgick sålunda den 1 oktober 1942 till över 16,000. Att under sådana förhållanden vidtaga en åtgärd, som kan befaras komma att avsevärt öka arbetsbördan, skulle medföra betydande olägenheter, om icke samtidigt motsvarande utvidgningar i ämbetsverkets organisation medgäves. Enligt patentutredningens mening skulle dock de kostnader, som detta komme att medföra, icke stå i rimligt förhållande till de fördelar, som en befrielse från ansökningsavgiften kunde innebära ur samhällets synpunkt.

Å andra sidan är det givetvis i hög grad önskvärt, att ej beträffande en verkligt värdefull uppfinning sökande av patentskydd hindras genom uppfinnarens fattigdom. Statsmakterna ha under senare år i olika former inskridit för att främja uppfinnarverksamheten i landet. Genom det statsunderstödda uppfinnarekontoret kunna mindre bemedlade uppfinnare erhålla kostnadsfri hjälp med uppsättande av patenthandlingar m. m., och den 1940 tillkomna statens uppfinnarnämnd medverkar beträffande vissa slag av uppfinningar vid utexperimentering och eventuellt även exploatering. Normalt äro kostnaderna för att utexperimentera en uppfinning och bringa den i sådant skick, att patent kan erhållas, långt större än ansökningsavgiften. Om det anses, att man från statens sida bör i ömmande fall träda emellan i fråga om ansökningsavgiften, synes det lämpligaste vara, att någon institution, exempelvis uppfinnarekontoret, erhöles ett särskilt anslag för ändamålet. Ur detta kunde då erläggas ansökningsavgift i sådana fall, då en uppfinning ansåges patenterbar och värdefull samt uppfinnaren visade sig ha verkliga svårigheter att komma ut med avgiften. Ett anslag å 7,500 kronor om året torde vara fullt tillräckligt; det skulle motsvara ansökningsavgifterna för 150 ansökningar årligen.

Det må framhållas, att patentlagstiftningskommittén i 1919 års betänkande (s. 355 ff.) upptog frågan om lättnader i patentavgifter för mindre bemedlade, särskilt med tanke på ansökningsavgiften, men icke ansåg sig böra förorda bestämmelser härom.

2. Utfärdnings- och stämpelavgifter.

När patentansökning kungjorts enligt 7 § första stycket patentförordningen, har sökanden att inom två månader erlägga 50 kronor i utfärdningsavgift och 10 kronor till stämpel å patentbrevet. Det finns ett respittid av två månader, men utfärdningsavgiften höjes då med 25 kronor. Om avgifterna ej erläggas ens under respittiden, avföres ansökningen såsom återtagen. Den kan då — fränsett specialbestämmelser under nuvarande krigstid — ej återupptagas till prövning. Om ansökningen icke leder till patent, återbetalas erlagda utfärdnings- och stämpelavgifter.

Det torde ej vara särskilt ofta som den uppfinnare, vars ansökning blivit kungjord, har verkliga svårigheter att erlägga utfärdnings- och stämpelavgifterna, även om han skulle vara mindre bemedlad. Kungörandebeslutet innebär nämligen stor sannolikhet för att uppfinningen är värd patentskydd, och då torde nog förlagsmän merendels kunna erhållas. Stundom kan ju dock läget vara sådant, att dylika ej stå till buds eller betinga sig oskäligen förmåner. Lättnader beträffande nu ifrågavarande avgifter torde därför kunna sägas vara på sin plats.

I detta fall har patentmyndigheten redan i första hand prövat uppfinningens patenterbarhet, och någon ny, preliminär prövning härav erfordras alltså icke. Patentutredningen har därför ansett, att patentmyndigheten utan större olägenhet bör kunna tillerkännas befogenhet att medgiva befrielse från utfärdnings- och stämpelavgifter. Bestämmelser om lättnader i dylika avgifter finnas i åtskilliga länders patentlagar, nämligen utom i de under 1. nämnda, som medgiva lättnader i ansökningsavgiften, även i de italienska, polska och tyska patentlagarna.

Det skulle måhända kunna göras gällande, att sökandens intresse bleve tillräckligt tillgodosett genom att han kunde få uppskov under viss tid med erläggande av utfärdnings- och stämpelavgifter, exempelvis till någon tid efter patentets meddelande. Så gäller i vissa främmande länder. Patentutredningen har dock icke ansett tillräckliga skäl tala för en sådan ordning, som skulle medföra vissa lagtekniska och administrativa komplikationer. Man har av samma skäl ej heller velat förorda föreskrift om skyldighet att senare erlägga avgifterna, om uppfinnaren kommer i bättre ekonomisk ställning eller till annan överlåter sin rätt till uppfinningen.

För att framställning om avgiftsbefrielse skall kunna bifallas fordras enligt förslaget, att det är uppfinnaren själv som är patentsökande och att hans ekonomiska ställning är sådan, att han icke utan stor olägenhet kan erlägga avgifterna (7 § sjätte stycket i förslaget). Särskilda föreskrifter om den bevisning härutinnan, som erfordras, synas icke böra belasta patentförordningen. De kunna, om så anses påkallat, meddelas i administrativ ordning.

Intyg av offentlig myndighet torde normalt bära fordras. En restriktiv tillämpning av stadgandet är avsedd, så att befrielse blott medgives i verkligt ömmande fall.

Det är angeläget, att frågan om avgiftsbefrielse icke nämnvärt försenar patentansökningens behandling. Därför föreslås i utkastet, att framställning om avgiftsbefrielse skall ha inkommit, innan respittiden börjat löpa, och att den skall avgöras av patentmyndigheten inom en månad. Den uppfinnare, vars framställning ej bifalles av patentmyndigheten, får på det sättet möjlighet att vidmakthålla ansökningen genom att erlägga avgifterna i tid. Vissa skäl kunde åberopas för att avskära talan mot patentmyndighetens beslut, men dessa skäl ha ej ansetts så tungt vägande, att stadgande härom funnits bära upptagas i patentutredningens förslag.

3. Övriga avgifter under patentansöknings handläggning.

Hittills ej berörda avgifter, som förekomma på ansökningsstadiet, äro återupplivningsavgift och besväravgift. Återupplivningsavgift (5 och 6 §§ patentförordningen) är 25 kronor och utgår, när ansökning, som avförts på grund av att patentmyndighetens föreläggande ej besvarats i tid, skall återupplivas. Besväravgift (8 § patentförordningen) är 75 kronor och skall erläggas, när besvär anföras mot anmälningsavdelnings beslut att avslå ansökning eller förklara den förfallen.

Patentutredningen har icke ansett tillräckliga skäl föreligga att i dessa fall föreslå några lättnader för mindre bemedlade.

4. Årsavgifter.

Enligt 11 § patentförordningen skall från och med andra patentåret utgå årsavgift för varje patent, som icke är tilläggspatent. Årsavgift stiger med vartannat patentår i följande ordning: 10, 30, 60, 100, 150, 200, 250 och 300 kronor. Dessa belopp gälla, om avgiften erlägges före patentårets början. I annat fall förhöjes avgiften, under de första tre månaderna med en femtedel och med ytterligare en femtedel, dock minst 25 kronor, under följande period av tre månader. Erlägges avgiften ej ens under sistnämnda period, förfaller patentet och kan — frånsett under nuvarande krigstid tillkomna specialbestämmelser — ej åter bli gällande.

I de italienska, japanska, jugoslaviska, polska, schweiziska, tjeckoslovakiska, tyska, ungerska och österrikiska patentlagarna finnas bestämmelser om uppskov för mindre bemedlade med erläggande av vissa årsavgifter. Sådana bestämmelser saknas däremot i den danska patentlagen och i 1942 års finska proposition. I allmänhet medgives blott uppskov med de första årsavgifterna. Mot sådana lättnader under de senare patentåren talar, att det då bör ha visat sig, om patentet har något värde. Och ett huvudsyfte med bestämmelserna om årsavgifter är just, att värdelösa patent skola falla bort och ej hindra teknikens utveckling. Under de första patentåren kan läget däremot vara sådant, att exploatering av en i och för sig värdefull uppfin-

ning ej hunnit komma i gång, varigenom patenthavaren har svårt att erlägga avgifterna.

Vad Sverige beträffar, äro dock årsavgifterna för de första patentåren så låga, att skälen för lätnader under denna tid äro svaga, när man betraktar här ifrågasvarande årsavgifter var för sig. Men nu är läget ofta sådant, att vid patents meddelande gått så lång tid från patentansökningen, att flera årsavgifter skola erläggas på en gång. Enligt patentmyndighetens praxis kunna nämligen årsavgifter för patentår, som börjat före patentets meddelande, utan förhöjning erläggas intill ingången av det patentår, som börjar näst därefter; patentutredningen föreslår, att denna praxis lagfästes (11 § andra stycket i förslaget). Med tanke på att då ett rätt avsevärt belopp stundom kan vara att erlägga, har patentutredningen ansett skäl föreligga för bestämmelser om lätnader beträffande de första årsavgifterna (11 § tredje stycket i förslaget).

Även här anses lätnader blott böra gälla, då uppfinnaren själv innehar patentet och hans ekonomiska ställning är sådan, att han icke utan stor olägenhet kan erlägga vederbörliga avgifter. Någon prövning av uppfinningens värde skall ej heller här företagas.

I nu föreliggande fall anses direkt avgiftsbefrielse ej böra komma i fråga. Sådan brukar ju ej heller medgivas utomlands, såsom framgår av det ovanstående. Uppfinnarens intresse tillgodoses tillräckligt, om han får ett uppskov med betalningen under högst två år, räknat från ingången av det patentår, som börjar näst efter det patentet genom lagakraftäggande beslut blivit meddelat.

Framställning om sådant uppskov skall prövas av patentmyndigheten och ha inkommit inom den tid, under vilken avgift kan erläggas utan förhöjning. Det har ansetts, att även i detta fall övertvägande skäl tala för att patentmyndigheten skall avgöra sådan framställning inom en månad.

5. Tidpunkten då patent förfaller, om årsavgift ej erlägges.

I 11 § tredje stycket patentförordningen är nu stadgat, att patent förfaller, om årsavgift jämte föreskriven förhöjning därav icke erlägges inom den medgivna respittiden, vilken ju normalt är sex månader från patentårets början. Den som utnyttjar uppfinningen under löpande respittid anses därmed göra patentintrång, som på talan av patenthavaren kan medföra påföljd. Patenthavaren åtnjuter alltså under respittiden ett avgiftsfritt skydd, såsom påpekades i samband med den förlängning av respittiden, som genomfördes år 1934 (se proposition nr 4 till 1934 års riksdag s. 36).

Vad sålunda nu gäller kan icke anses fullt tillfredsställande. Och därtill kommer, att sakförhållandet i två hänseenden får ökad betydelse enligt patentutredningens förslag. Detta innebär ju, såsom närmare angivits under 4. här ovan, att mindre bemedlade uppfinnare skola kunna få uppskov med erläggande av de första årsavgifterna. Beviljas sådant uppskov, kan tydligen respittiden bli högst avsevärd. En lång respittid för de första årsavgifterna

kan också bli följden av att förfallotiden ej börjar löpa förrän från ingången av patentåret näst efter patentets beviljande, såsom även berörts under 4. här ovan. Detta spelar för närvarande icke ur intrångssynpunkt så stor roll, enär utnyttjande före patentbeviljandet nu icke kan föranleda någon intrångspåföljd. Men läget härutinnan blir ju ett helt annat enligt 19 § i patentutredningens förslag.

I betraktande av det anförda ha goda skäl ansetts tala för att man borttager det avgiftsfria skyddet mot intrång under respittid. Patentutredningen föreslår därför ett stadgande (11 § femte stycket i förslaget) om att patent vid underlåtenhet att erlagga årsavgift förfaller från och med ingången av det första patentår, för vilket stadgad avgift ej erlagts. Liknande bestämmelse finnes i den danska patentlagen. Det må påpekas, att det nya stadgandet icke får någon betydelse för det första patentåret, enär för detta särskild årsavgift ej utgår.

Det kan ej bestridas, att den föreslagna ändringen jämte sina fördelar även medför vissa olägenheter. Det blir nämligen en tid, under vilken det är ovisst, om patentet skall anses gälla eller icke. Påföljd för intrång under denna tid torde därför ej kunna ådömas, innan det blir klart, om vederbörlig avgift erlægges eller icke. Häri kan alltså ligga hinder mot att avgöra ett intrångsmål under en tid, som kan vara ganska avsevärd. Stadgandets fördelar ha dock ansetts övertvägande.

XII. Antalet beskrivnings- och ritningsexemplar, som skola fogas vid patentansökning.

Enligt 4 § 1 mom. patentförordningen skall vid patentansökning fogas bl. a. beskrivning i två exemplar över den patentsökta uppfinningen jämte de ritningar, som erfordras för att tydliggöra beskrivningen, ävenledes i två exemplar. I allmänhet visar det sig vid behandlingen av en patentansökning, att den ej kan godkännas i oförändrat skick. För att möjliggöra ett godkännande vidtager sökanden då ofta ändringar i ansökningen. Stundom ingives därvid ej helt ny beskrivning med tillhörande ritningar, utan ändringarna införas i de ursprungliga inkomna handlingarna, vilket kan vara praktiskt lämpligt, om dessa handlingar äro vidlyftiga och ändringarna endast av mindre omfattning.

Vidtagna ändringar måste emellertid införas i två exemplar av ifrågavarande handlingar. Detta fordras särskilt därför, att det ena exemplaret kan komma att bli utlagt till allmänhetens granskning, varvid ur kontrollsynpunkt ändringarna måste vara införda även i ett annat exemplar. Om endast två exemplar ingivits, kan det, när ändringarna införts i dessa, stundom vara förenat med svårighet att senare med full visshet fastställa vederbörande handlingars ursprungliga innehåll. Detta har emellertid i olika hänseenden rättslig betydelse, ej minst för ansökning i främmande land, för vilken åberopas prioritet från den svenska ansökningen. Det vore därför önskvärt, att ett exemplar

av den ursprungliga beskrivningen med tillhörande ritningar kunde ligga utan ändring under hela tiden för patentansökningens handläggning. Vissa patentsökande ingiva redan nu dessa ursprungliga handlingar i tre exemplar, och en allmän skyldighet härtill torde icke åsamka de patentsökande större besvär eller kostnad.

Patent- och registreringsverket har redan i underdånig skrivelse den 19 november 1940 föreslagit sådan ändring i 4 § patentförordningen, att skyldighet skulle föreskrivas att vid patentansökning foga beskrivning och ritningar i tre exemplar i stället för nu stadgade två exemplar. Patentutredningen har funnit sig böra upptaga detta förslag i nu föreliggande sammanhang (4 § 1 mom. första stycket i förslaget), enär ändringen får anses önskvärd och ju förr dess hellre torde böra genomföras.

XIII. Slutbestämmelser.

Den nya lagen torde, därest förslag i ämnet kan föreläggas 1943 års riksdag, böra träda i kraft den 1 januari 1944.

Huvudregeln anses böra vara, att de nya bestämmelserna skola få tillämpning även å vid lagens ikraftträdande gällande patent och anhängiga patentansökningar. Åtskilliga jämkningar i huvudregeln torde dock erfordras.

De föreslagna bestämmelserna om patentintrång medföra ett i stort sett starkare skydd mot intrång än gällande patentförordning. Det är påtagligt, att ett före lagens ikraftträdande företaget utnyttjande av uppfinning icke bör kunna föranleda strängare påföljder på grund av de nya bestämmelserna. Det har därför föreslagits, att i sådana fall vad nu är stadgat om patentintrång alltid skall tillämpas i stället för bestämmelserna i 19 § 1—4 mom. Principiella skäl kunde visserligen tala för att sistnämnda stadganden skulle tillämpas i den mån man därigenom komme till ett för svaranden mildare resultat, men detta skulle sannolikt föranleda praktiska svårigheter. Däremot har det ansetts, att bestämmelserna i 19 § 7 mom. och 20 §, som helt äro till förmån för den som begått intrång och ej ha motsvarighet i gällande patentförordning, skola tillämpas även å äldre intrång. Undantag har dock ansetts böra göras för de fall, då de nya forumreglerna enligt vad nedan sägs icke skola gälla och man alltså ej har garanti för att målet blir handlagt av en sakkunnig specialdomstol.

Patentmål, som redan vid lagens ikraftträdande anhängiggjorts vid domstol, böra ej underkastas de nya forumreglerna i 23 b §, och när detta icke sker böra ej heller bestämmelserna i 19 § 6 mom. tillämpas. Men patentmål, som anhängiggöras efter lagens ikraftträdande, anses böra upptagas av Stockholms rådhusrätt i dess föreslagna särskilda sammansättning, även om det gäller intrång, som begåtts före ikraftträdandet.

De nya bestämmelserna om att handlingarna i patentansökningsärenden i betydligt större utsträckning än nu skola vara tillgängliga för allmänheten, ha icke ansetts böra gälla ansökningar, som kungjorts före lagens ikraftträ-

dande. Annat skulle kunna vara obilligt mot patentsökanden och föranleda svårigheter i tillämpningen. Liknande skäl ha lett till förslaget, att ansökningsakten icke skall vara tillgänglig för den som före lagens ikraftträdande underrättats om icke kungjord patentansökning och dess innehåll.

Det torde väl ligga i sakens natur, att de nya bestämmelserna i 22 och 23 §§ icke få tillämpas, då den gärning, som enligt dessa bestämmelser kan medföra ersättnings- eller stundom straffpåföljd, begåtts före lagens ikraftträdande. Uttryckligt stadgande härom har dock ansetts böra upptagas.

Kravet på att invändning skall vara gjord i behörig ordning har icke ansetts kunna uppställas å ansökning, som redan före lagens ikraftträdande kungjorts, och avskaffandet av den automatiska underställningen i invändningsärenden bör ej få verkan i fråga om patentansökningar, som redan före lagens ikraftträdande underställts besvärsvärdelningens prövning.

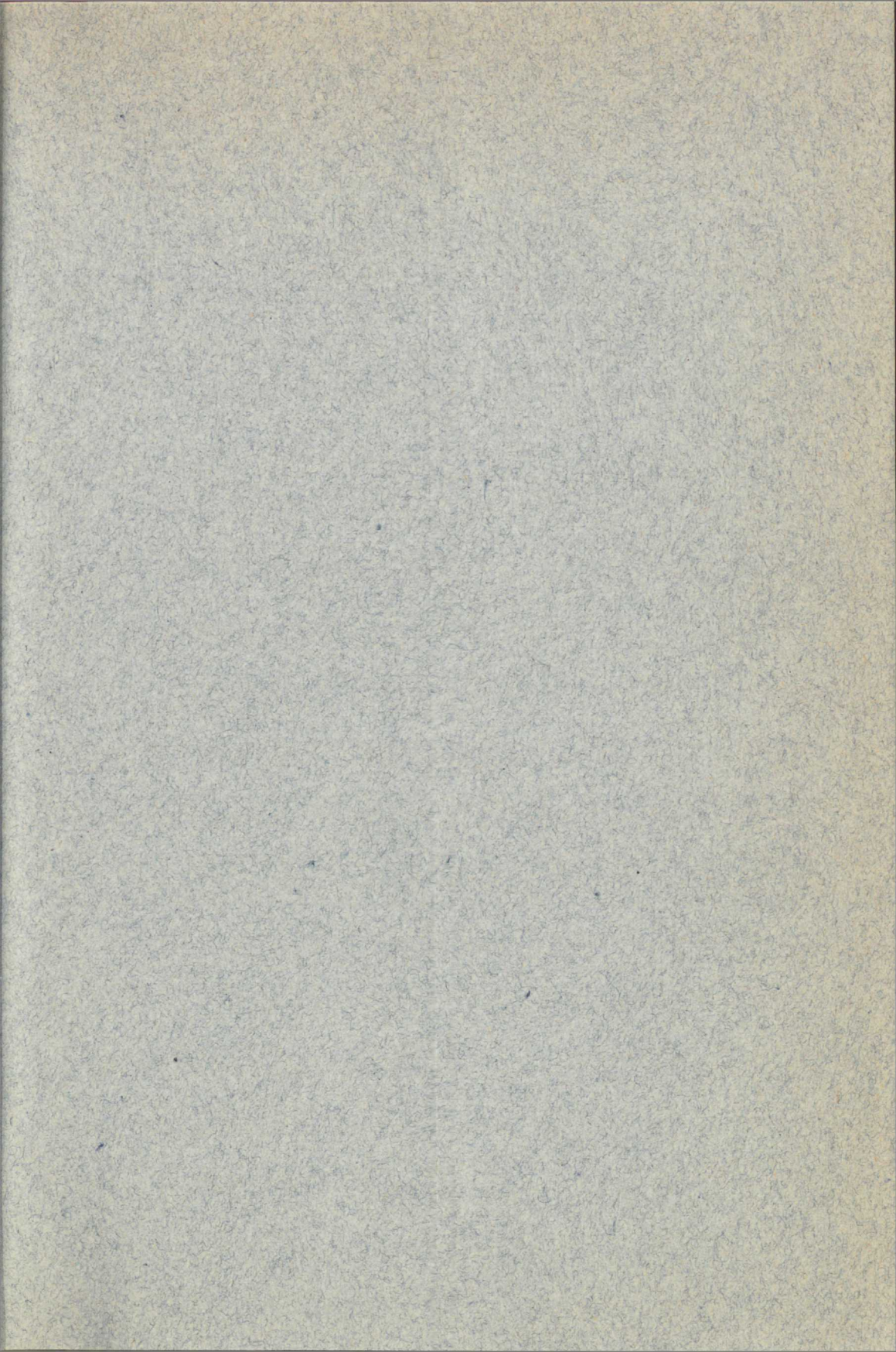
De nya avgiftslättnaderna för mindre bemedlade uppfinnare i 7 och 11 §§ av förslaget böra gälla även för äldre ansökningar. Men det i 11 § femte stycket givna nya stadgandet bör icke tillämpas å patent, som redan före lagens ikraftträdande förfallit. Utan en särskild bestämmelse i denna riktning skulle nämnda stadgande leda till att patenthavaren berövades ett honorium vid lagens ikraftträdande tillkommande skydd.

Slutligen må påpekas, att det ansetts böra stadgas, att det i 4 § 1 mom. första stycket av förslaget uppställda kravet, att beskrivning och ritningar skola ingivas i större antal exemplar än nu är föreskrivet, icke skall gälla ansökningar, som gjorts före lagens ikraftträdande.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Skrivelse till statsrådet och chefen för justitiedepartementet	3
Förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent.....	5
Motivering:	
Inledning	13
Översikt över de föreslagna ändringarna i patentförordningen.....	15
Motivering till de särskilda bestämmelserna i förslaget.....	20
I. De allmänna patenterbarhetsfordringarna	20
II. Patentanspråk.....	23
III. Reglerna om patentintrång	26
A. Allmänna synpunkter	26
B. Intrång i beviljat patent.....	29
1. Vad som objektivt sett innebär patentintrång	29
2. Intrångspåföljder	33
3. Målsägande	42
C. Intrång före patents meddelande	42
1. Gemensamma regler.....	42
2. Intrång efter patentansöknings kungörande.....	42
3. Intrång före patentansöknings kungörande	44
IV. Invändning i intrångsmål om patents ogiltighet	45
V. Rätt för den som begått patentintrång att i vissa fall fortsätta sitt utnyttjande	48
1. Medgivande för svarande i intrångsprocess att förfoga över alster, som han innehar.....	48
2. Möjlighet för den som i kvalificerat god tro begått patentintrång att få fortsätta sitt utnyttjande.....	49
VI. Fastställsetalan	51
VII. Ofullständiga eller oriktiga meddelanden om patentskydd	54
1. Inledande synpunkter	54
2. Gällande svensk rätt och utländsk lagstiftning	55
3. Patentutredningens förslag.....	57
VIII. Patentansökningshandlingars tillgänglighet för utomstående	59
1. Inledande synpunkter	59
2. Handlingarnas tillgänglighet, sedan ansökningen kungjorts	60
3. Handlingarnas tillgänglighet, innan ansökningen kungjorts	62

	Sid.
IX. Laga domstol i patentmål m. m.....	63
1. Laga domstol i patentmål.....	63
2. Insändande till patentmyndigheten av domstols avgöranden	66
X. Invändningsförfarandet.....	66
1. Inledande synpunkter	66
2. Krav på att invändning skall vara gjord i behörig ordning	67
3. Borttagande av den automatiska underställningen till besvärsavdelningen i invändningsärenden.....	68
4. Andra ifrågasatta ändringar beträffande invändningsförfarandet.....	69
XI. Lättnader i fråga om patentavgifter för mindre bemedlade m. m.....	70
1. Ansökningsavgift	71
2. Utfärdnings- och stämpelavgifter	73
3. Övriga avgifter under patentansöknings handläggning	74
4. Årsavgifter	74
5. Tidpunkten då patent förfaller, om årsavgift ej erlägges.....	75
XII. Antalet beskrivnings- och ritningsexemplar, som skola fogas vid patentansökning	76
XIII. Slutbestämmelser	77

Statens offentliga utredningar 1942

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Strafflagberedningens promemoria med förslag till lag om eftergift av åtal mot minderåriga m. m. [28]
Betänkande med förslag till skärpt bestraffning av falskdeklaration m. m. [31]
Lagrådets utlåtande över lagberedningens förslag till lag om aktiebolog m. m. [47]
Betänkande med förslag rörande fri rättegång. [50]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

1938 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare i statens tjänst. [8]
1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till folkskolans avlösningsreglemente m. m. [9]
Beskattningsorganisationssakkunnigas betänkande med förslag till ändrad organisation av kammarrätten. [18]
1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till avlösningsreglemente för de högre kommunala skolorna. [26]
Betänkande ang. revision av tjänsteförteckningen i vad avser allmänna civilförvaltningen. Del 2. Byråchefs- och rådstjänster m. m. [30] Del 3. Tjänstebestämmelser. Tjänsteförteckningens uppställning. [46]
Förslag rörande tillämpningsföreskrifter till lagen med särskilda bestämmelser ang. stats- och kommunalmyndigheterna och deras verksamhet vid krig eller krigsfara m. m. [42]
Beskattningsorganisationssakkunnigas betänkande med förslag till ändrad organisation av beskattningsnämnderna och förstärkning av iandskontorens arbetskraft m. m. [49]
Betänkande ang. inrättande av statens sakrevision. [57]

Kommunalförvaltning.

Stadsplanutredningen 1942. 1. Förslag till åtgärder för snabbare handläggning av stadsplane- och tomtindelingsärenden m. m. [27]

Statens och kommunernas finansväsen.

Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag. [2]
Betänkande med förslag till främjande av utskyldebetalning genom erkända skatteförmedlingskassor. [21]
Kommunalskatteberedningen. Betänkande med förslag till omläggning av den kommunala beskattningen m. m. Del 1. Den kommunala beskattningen. [34] Del 2. Inkomstbeskattningen av skogsbruk. [35]
Betänkande med förslag rörande åtgärder för främjande av sjöfolkets utskyldebetalning. [37]
Betänkande med förslag till förordning om värdestegringsskatt å fastighet. [39]
Betänkande ang. finansstatistikens effektivisering. [48]
Promemoria ang. förutsättningarna för och verkningarna av en engångsskatt å förmögenhet i Sverige. [52]

Politi.

Betänkande med förslag till brandlag och brandstadga m. m. [10]
Betänkande med förslag ang. innebörden av begreppet polismyndighet i olika författningar m. m. [40]
Betänkande med förslag till samordning av polisradioväsendet i riket. [51]
Utredning ang. frågan om polisens rätt att bruka våld m. m. [54]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Promemoria rörande bostadsförbryrningen. [3]
Promemoria ang. hyresreglering. [14]
Betänkande med utredning och förslag ang. semester för husmodrar. [19]
Utredning ang. värmekostnaden i hyreshus. [20]
Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 2. Tiden juli 1940—juni 1941. [25]
Socialvårdskommitténs betänkande. 4. Förslag till ändrad bidragsförskottslag m. m. [29] 5. Statistisk under-

sökning ang. barnhemmen. [45] 6. Utredning och förslag ang. socialvårdens organisation m. m. [56]

Hälsa- och sjukvård.

De yngre sjukhusläkarnas avlösnings-, arbets- och bostadsförhållanden. [4]
Betänkande med utredning och förslag ang. barnmorskeväsendet. [17]
Förslag till ny lag om behörighet att utöva läkarkonsten m. m. [22]

Allmänt näringsväsen.

Patentutredningens betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen den 16 maj 1884 angående patent. [58]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Promemoria med förslag till utvidgad vanhävdslagstiftning. [5]
Betänkande med förslag ang. hushållningssällskapens organisation och verksamhet m. m. [32]
Betänkande ang. jordbrukets byggnadskostnader. [38]
Betänkande ang. åtgärder till stöd för de renskötande lapparna m. m. [41]
Betänkande med förslag rörande veterinärinrättningens i Skara framtida användning. [43]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 1. Allmänna uppgifter ang. den tekniskt-vetenskapliga forskningsverksamhetens nuvarande läge m. m. — Allmänna synpunkter rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningen. — Erforderliga åtgärder för den tekniskt-vetenskapliga forskningens främjande och statens medverkan därvid. [6] 2. Förslag till åtgärder för främjande av den tekniskt-vetenskapliga forskningen på byggnadsområdet. [7] 3. Förslag till åtgärder för skogsproduktforskningens ordnande. [12]
Tillägg nr 1 till statliga cement- och betongbestämmelser av år 1934. [44]

Handel och sjöfart.

Promemoria med förslag ang. registreringen av landets företagare m. m. [23]
Betänkande med förslag till ordnande av statens isbrytningsverksamhet. [53]
Betänkande med utredning och förslag ang. förbättrad pensionering för sjöfolk. [55]

Kommunikationsväsen.

Betänkande och förslag ang. förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Del 4. Järnvägsstyrelsen. [13]
Betänkande ang. bilregistrering m. m. [24]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.
Betänkande med utredning och förslag ang. betygsättningen i folkskolan. [11]
Betänkande med förslag rörande ändring av gällande bestämmelser i fråga om prästutbildningen. [33]
Betänkande med förslag rörande statligt stöd åt svensk filmproduktion. [36]

Försvarsväsen.

Betänkande med förslag till plan för organisationsarbetet inom försvarsväsendet. [1]
Betänkande med förslag till lag om vapenfria värnpliktiga. [15]
Betänkande med förslag rörande den centrala förvaltningsverksamheten inom försvarsväsendet. [16]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.